

UiO • Universitetet i Oslo

Norsklæring under Covid19

Nyankomne innvandreres opplevelse av norsklæring og sosial nedstengning under Covid 19.

Marie Fiskvatn Kyrдалen

Masteroppgave

Sosialantropologisk institutt
Samfunnsvitenskapelig fakultet

15. Juni, 2021

© Marie Fiskvatn Kyrдалen

2021

«Norsklæring under Covid19. Nyankomne innvandreres opplevelse av norsklæring og sosial nedstengning under Covid 19.»

Marie Fiskvatn Kyrдалen

Sammendrag

Unge innvandrere møter ulike utfordringer, og kulturelle forventninger som kan komme i klem i møte med et nytt geografisk landområde. De neste kapitlene tar for seg tre unge menn som har innvandret til Norge, og deres opplevelser og utfordringer tilknyttet norsklæring under Covid19 pandemien. Denne studien har som mål å gi innsikt i hvordan integreringstiltakene ble påvirket av sosial nedstengning som følge av Covid19. Videre hvordan det sosiale rom blir redefinert i møte med digitale løsninger. Nye digitale møteplasser blir skapt der fysiske møteplasser blir fjernet. Jeg ønsker å belyse hvordan dette påvirker mennesker gjennom etnografien som presenteres her. Samfunnet har muligheten til å skape en trygg kulturell navigasjonsarena for flerkulturelle, og jeg argumenter her for at Covid19 pandemien har bidratt til økt stigma og polarisering i samfunnet. Basert på intervju, samtaler, og deltagende observasjon, har jeg fått innblikk i den norske læringsarena for nyankomne innvandrere, og hvordan sosial nedstengning har påvirket deres liv og norsklæring. Jeg ønsker å løfte frem utfordringer og teknologisk utvikling ved hjelp av stemmene som presenteres her, i håp om å gi et fargerikt bilde av de som har deltatt i studien.

Nøkkelord: Rom, Språk, Elektroniske verktøy, Ensomhet, Modernitet, Byråkrati og Fremmedgjøring

Forord

Aller først vil jeg rette en takk til alle som har bidratt til at denne oppgaven. Min veileder Thomas Hylland Eriksen fortjener en stor takk for konstant engasjement fra start til slutt, og god oppfølging gjennom hele prosjektet. Din innsikt og kunnskap har vært svært inspirerende.

Mine medstudenter fortjener også en takk. Dere motiverte og skapte digitale møteplasser under nedstengning da man trengte reflekterende fellesskap som mest. Daglige Zoom-møter har fått meg gjennom denne skriveprosessen, og ikke minst vært en flott arena for å dele erfaringer gjennom feltarbeid. Mine bofeller som alltid stiller opp når jeg må tenke høyt, og min mor som har vist utrettelig iver for oppgaven. Du har vært en fantastisk diskusjonspartner over face-time under hele prosessen, og sammen med resten av familien, vært den største støtte. Jeg er så heldig.

Den største takken må derimot gå til mine informanter som til tross for sosial nedstengning, valgte meg som en av sine nærkontakter i en tid sosialt samvær var svært begrenset. Uten deres iver og engasjement hadde oppgaven aldri blitt det den er i dag. Jeg vil for alltid være takknemlig for de erfaringene dere har delt med meg, og den tilliten dere har vist meg. Deres reise har jeg den største respekt for. Det har vært en sann ære.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Forord	4
Introduksjon	8
Beskrivelse av tema og fokuset i forskningen	8
Forskningsspørsmål	9
Kontekst.....	10
Integrering.....	11
Introduksjonsprogrammet	11
Avvik fra originalt prosjekt som følge av Covid 19	11
Relevans for videre forskning.....	12
Oppgavens oppbygning	13
Metode	15
Smittevern under feltarbeid.....	21
Kapittel 1	28
Språk.....	28
Språk- hvor viktig er det egentlig?	29
Introduksjonsprogrammet	29
Interaksjonshypotesen	32
Informasjonskanaler.....	33
Integrering.....	35
Integrering under sosial nedstengning.....	38
Språk-kafe.....	39
Bosetting av flyktninger.....	40
Former språk måten vi tenker på?	43
Innvandrerens fremstilling i media	47
Språklig inkludering og ekskludering	47
Kapittel 2	51

Teknologi- digital ekskludering.....	51
Adam	52
NAV.....	55
Stefan.....	55
Inntrykk av, og kontakt med nordmenn.....	56
Ensomhet.....	56
Frivillighetssektor gjør digital språk-kafe	57
Teknologi i språklæring	58
Zoom.....	58
Digitale møteplasser.....	60
Digitale møterom som sosial arena.....	61
Introduksjonsprogrammet periode 12. mars til 29. mai 2020.	62
Kritikk av teknologi	64
«Rom» og «sted».....	65
Digital citizenship	68
Brukeropplevelse av digitale læringsplattformer.....	69
Adam	69
Stefan.....	70
Amed	71
Kapittel 3	73
Ekskludering	73
Fremmedgjøring.....	74
Representasjon.....	75
Covid19.....	76
COVID STIGMA	77
Usynlige grenser	78
“Vi og dem”	79
«Jeg er ikke en av dem, men jeg er ikke en av dere heller»	80

Norges første kebab	82
Ekskludering og inkludering i boligsektoren.....	83
Det moderne samfunn- kontinuerlig liminalitet?.....	84
Sosialt rom-redefinert.....	86
Forskjellen mellom fysisk og virtuelle rom.....	87
Oppsummering av funn.....	89
Konklusjon	90
Forslag til videre forskning	91
Referanser	92

Introduksjon

Beskrivelse av tema og fokuset i forskningen

12. mars 2020, kom regjeringen med de mest inngripende tiltakene i fredstid. På grunn av Covid 19 viruset ble samfunnet stengt ned på dagen. Sosial nedstengning har herjet i Oslo i varierende grad siden 12. mars 2020. Med en tredje smittebølge i mars 2021, var Oslo inni en tredje nedstenging. Dette påvirket den øvrige befolkningen i varierende grad, men sårbare grupper som etniske minoriteter ble hardt rammet av både smitte, og tiltakene (Mamelund & Dimka, 2021; Hagerup, 2021). Jeg har undersøkt hvordan de har opplevd situasjonen med fokus på norsklæring og sosiale møteplasser.

Det første som møter meg, er en varmbelyst cafe som lyser opp en mørk og regnfull gate. Jeg er som vanlig altfor tidlig, så jeg går noen runder rundt kvartalet for å dra ut tiden. Jeg entrer så cafeen, og blir møtt av to smilende ansikt, Klara og Susanne. Klara sto ansvarlig for språk-kafeen, og Susanne hadde vært frivillig siden oppstart for tre år siden. Når klokka blir fem, kommer Amed inn i kafeen som en av to deltagere denne kvelden. Vi kommer raskt i snakk, og korona er et hett tema. Han ytrer «jeg kommer fra krig, du vet, korona er ingenting. Er det dette som skal ta meg liksom?». Amed flyktet alene som 17 åring, og kunne hverken norsk eller engelsk. Det blir klart for meg, at holdningene mot koronaviruset blir farget av historiene vi bærer med oss.

-Utdrag fra feltnotater

I et ønske om å forstå hvordan man kan maksimere læringsutbytte i en sårbar situasjon, har jeg utforsket hvordan det oppleves å lære språk i dagens situasjon med en pandemi av viruset Covid 19. Språk er en avgjørende faktor for integrering, og læres i vesentlig grad i sosiale møter og ved praktisering (Einarsen, 2013). Disse premissene har blitt utfordret under sosial nedstenging som følge av Covid 19, og jeg ønsker å se på mulige konsekvenser av dette. Feltarbeidet som danner grunnlag for dataen anvendt i denne oppgaven er gjort fra oktober 2020 til januar 2021. Det er uformell samtale som har preget datainnsamlingen. Dette har ført meg til følgende forskningsspørsmål som jeg drøfter ut ifra.

Forskningsspørsmål

Hva skjer med læringsutbyttet for nyankomne innvandrere når en fjerner det mellommenneskelige ved fysiske møteplasser når en lærer norsk? ¹Hvordan oppleves inkludering i det norske samfunnet av nyankomne innvandrere?

For å forsøke å svare på dette har jeg gjort feltarbeid på en språk-kafe i Oslo, vært med informanter både på tomannshånd og i grupper, samt lest nylig forskning på introduksjonsprogrammet, og fulgt debatten rundt situasjonen. Forskningsspørsmålet har medført flere mulige vinklinger, med påfølgende store spørsmål. Som nevnt i stikkord øverst har denne situasjonen vist hvordan enkelte utfordringer henger sammen, og hvordan disse kan bidra til å forsterke hverandre. Dette vil bli drøftet i lys av mitt forskningsspørsmål.

Denne problemstillingen stiller også spørsmål rundt integrering i et samfunn under sosial nedstengning, og jeg vil drøfte dette i form av inkludering og ekskludering. Det kommer frem i rapporter som er utarbeidet på oppdrag av Integrerings og mangfolds direktoratet, at utlendinger som ikke kan norsk er i en ekstra sårbar situasjon som følge av pandemien (IMDI, 2020). De kan på grunn av dette være mer utsatt for å gå glipp av viktig smitteverninformasjon. Det er også vist at innvandrere kan være mer utsatt for endringer i arbeidslivet på grunn av overrepresentasjon i enkelte yrker (Gullestad, 2020). Dette vil drøftes videre i kapittel 1 og 3.

Videre vil jeg se på hvordan vi skaper rom og nye møteplasser i en digital verden. Hva er forskjellen på fysiske og digitale møter? Hvilke fordeler tilbyr et digitalt skifte, og hva får man i et fysisk møte som man ikke får i et digitalt møte? I et forsøk på å svare på dette vil jeg drøfte de ulike forutsetningene for disse to møteformene. Jeg vil se på dette i konteksten av sosial nedstengning generelt, men i hovedsak i form av læringsplattformer for å se på hvordan læringsutbyttet blir påvirket. Hvilke behov melder seg i bruken og skapelsen av slike rom? Dette vil drøftes i kapittel 2 om teknologi.

Det empiriske materialet er basert på møtene jeg har hatt, samt sekundærlitteratur i form av rapporter fra ulike organ. Informanters emosjoner rundt koronasituasjonen er vektlagt i det empiriske materialet, samt deres opplevelse av norsklæring under pandemien. Informantene har anvendt elektroniske verktøy for å lære seg norsk, og dette vil presenteres i teknologikapitlet for å vise til ulike kanaler man kan opparbeide seg språklig kompetanse på. Disse kanalene kommer i form av digitale språk- kafeer, Facebook sider med digitale forelesninger, og andre digitale norskkurs som

¹ Begrepet *innvandrer* er bevisst brukt istedenfor mer presise termer som *flyktning*, og *arbeidsinnvandrer*. Grunnen til dette er at datagrunnlaget som baseres på mine tre hoved-informanter ikke deler oppholdsgrunnlag. De blir presentert under *fokusgruppe*.

holdes av private aktører. Ifølge Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere, har kommuner som tar imot flyktninger og asylsøkere plikt til å lage et opplegg for norskopplæring (2003, §2-7). Undervisningen ble nettbasert under samfunns-nedstengning 12. mars, og undervisningsformen har bydd på utfordringer for både undervisere og deltagere (Kavli & Lillevik, 2020). Jeg vil derfor se på introduksjonsprogrammets utfordringer og løsninger knyttet til samfunns-nedstengning, ettersom dette er et statlig program for integrering og inkludering av blant andre flyktninger som blir representert blant mine informanter.

Kontekst

Overordnet ønsker jeg å forstå det norske samfunnet i en global kontekst, og hvordan den norske kulturen handler i møte med det «fremmede». Jeg bruker integreringstiltak som introduksjonsprogrammet og språk- kafeer under Covid19 som lupe for å utforske dette nærmere. I lys av dette er det vist seg utfordrende å ivareta et tilstrekkelig undervisningstilbud for deltagere i slike arenaer under koronapandemien (Kavli & Lillevik, 2020). Dette er på grunn av regjeringens tiltak for å holde smittetall nede, og som innsats for å holde kapasiteten i helsevesenet på et akseptabelt nivå. Hvorvidt dette lykkes skal ikke jeg analysere her, men jeg ønsker å se på tiltakene som ble iverksatt som respons på smittetall i 2020. Ettersom tiltakene varierte i ulike deler av Norge, ønsker jeg kun å ta for meg Oslo. Det er der jeg har gjort min studie, og det er disse tiltakene informantene mine har forholdt seg til.

12. mars stengte samfunnet ned og alle som kunne, ble pålagt hjemmekontor.

Undervisningsinstitusjoner gikk over til hjemmeundervisning med noen få unntak av små barn med foreldre i samfunnskritiske jobber (Helsedirektoratet, 2020). Dette betyr at unge voksne som enkelte av mine informanter, ble isolert hjemme, og tilbrakte mye tid alene. Samvær med andre skjedde over skjerm, med jobbpermittering ble det økonomisk utfordrende i tillegg. Dette vil jeg skrive mer om i de neste tre kapitlene.

Språk-supplerende tiltak som språk- kafeer ble også digitale i en periode. Det ble oppfordret fra regjeringen å møte så få mennesker som mulig utenom egen husstand. Dette gjorde det utfordrende å lære norsk, ettersom praktisering er avgjørende for å lære språk. Praktiseringen over skjerm har vist seg lite gunstig for læringsutbyttet ettersom det både oppstår en kunstig orddeling, og ikke - verbal kommunikasjon er vanskelig. Man kommuniserer med mye mer enn språket når man møtes. Denne ikke-verbale kommunikasjonen har vist seg restriktiv over skjerm, og det er derfor utfordrende å skape en arena som kan sidestilles med fysiske menneskemøter.

Integrering

Koronapandemien har holdt på i store deler av verden siden desember 2019. I skrivende stund er vi i juni 2021, og Oslo har vært rammet av flere såkalte smittebølger. Denne pandemien har ført til tap av menneskeliv, og har vært en stor utfordring for verdensøkonomien. Lokalt i Norge har den økonomiske tørketiden ført til permitteringer av ansatte over lang tid. Sammen med smittevern rådene, har dette ført til lite menneskelig kontakt. I møte med mine informanter har det kommet frem at integrering uten menneskemøter i beste fall er utfordrende.

Hva er konsekvensen av langvarig fravær av sosial kontakt, og hvordan kan man ivareta de som blir sittende alene? Det er imidlertid ikke bare permitterte «nyankomne» innvandrere som kjenner på ensomhet og ekskludering under slike restriktive tiltak, men det er likevel deres stemme jeg ønsker å fremheve her. I denne masteroppgaven ønsker jeg å få frem viktig lærdom fra perioden vi er rammet av en pandemi, og regjeringens/stortingets håndtering av krisen. Ett av mine hovedfokus i denne studien har vært myndighetenes håndtering av sårbare grupper, og hvilke omkostninger det har medført for menneskers integreringsprosess når samfunnet stenger ned. Jeg har gjennom min kontakt med informanter, fått frem hvilke behov som har meldt seg for dem i en slik krisesituasjon.

Jeg vil vektlegge ulike former for integrasjon i senere kapitler, men vil her påpeke at sosial integrasjon skiller seg vesentlig ut i møte med pandemien og sosial nedstengning. Økonomisk integrasjon er også utfordrende på grunn av permittering og mine informanters livssituasjon. Minoriteter er ikke en homogen gruppe, og det vil være nyanser vedrørende hvem som er «innenfor» og «utenfor» samfunnet. Dette går på blant annet prinsipper om gruppekonformitet, og i hvilken grad minoriteten skiller seg fra majoriteten både kulturelt, sosialt og geografisk.

Introduksjonsprogrammet

Introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger er myndighetenes største integreringstiltak for denne gruppen. Programmet er fastsatt i introduksjonsloven (2003, §2-7), som trådte i kraft 2003. Det er kommet større endringer i denne loven fra 1. januar 2021, som blant annet innebærer et mer individuelt løp for deltagerne i programmet (IMDI, 2021). Jeg erkjenner disse endringene i introduksjonsloven, men vil ikke ta med disse videre i min studie, da disse endringene ikke får betydning for mine informanter.

Avvik fra originalt prosjekt som følge av Covid 19

Som følge av koronaviruset ble jeg tvunget til å foreta metodiske vurderinger som var i tråd med retningslinjene satt av Folkehelseinstituttet (FHI) på gitt tidspunkt. Endringer gjort tilknyttet

prosjektet påvirket forskningsspørsmål, og fokusgruppe. Norsk læring som inngangsportale til feltet forblir uforandret.

Originalt var prosjektets søkelys på flyktninger i introduksjonsprogrammet, i et forsøk på å kartlegge deres utforming av en ny språklig identitet, og hvordan denne bidro til deltagelse i det norske samfunnet. På grunn av nasjonal nedstengning av samfunnet ble introduksjonsprogrammet som undervisningsinstitusjon flyttet fra fysisk oppmøte til hjemmekontor med digital undervisning. Det viste seg da umulig å delta metodisk som ønskelig, da det i kontakt med programmet ble klart at de ikke hadde kapasitet til å ta inn studenter for øyeblikket.

Dette leder meg til mitt nåværende forskningsspørsmål, som på mange måter er et utspring av forskningsstiftelsen Fafo sin rapport om introduksjonsprogrammet og hvordan deltagerens læring ble påvirket av Covid 19 (Kavli og Lillevik, 2020).

Fafo sin rapport viser til perioden 12. mars til 29. mai 2020, der fokuset er på ansatte ved introduksjonsprogrammet, samt andre kommunale figurer som medvirker i programmet. Denne rapporten kan kritiseres for å være ensidig, noe de selv nevner avslutningsvis i rapporten. I rapporten ble det beskrevet et behov for å utforske deltagerens opplevelse av egen læringssituasjon, med spesielt fokus på læringsutbytte. Videre evaluering av de digitale verktøy anvendt for å kompensere for fysisk klasseromsundervisning og praksis, som tilbys av introduksjonsprogrammet (Kavli og Lillevik, 2020).

På grunn av manglende tilgang til introduksjonsprogrammets kanaler som følge av Covid 19 fant jeg meg nødt til å utvide mitt forskningsspørsmål slik at det var gjennomførbart til tross for samfunnets nedstengning. For å sikre at prosjektet kunne gjennomføres under nedstengningen tok jeg metodiske avveininger som sikret tilstrekkelig materiale å bygge på. Disse blir presentert under metodekapittelet.

Relevans for videre forskning

Jeg ønsker å vise til sosialantropolog Thomas Hylland Eriksens bok *Overheating: An Anthropology of Accelerated Change* (2016), for å ramme inn vår tids globale tendenser og aktører. Eriksen argumenterer for en verden med høy akselerasjonsfart på alle plan. Dette kaller han «overheating», som både viser til en overopphetet planet rent bokstavelig med økte globale temperaturer, men også metaforisk, da han sikter til økt menneskelig mobilitet og transaksjoner. Alt går forttere, og han har senere i kommentar til koronakrisen uttrykt interesse for hva som skjer når verden plutselig «kjøles ned» og går sakte (Stensrud & Eriksen, 2019). Eriksen fremhever nødvendigheten av å undersøke

krisehåndtering i lokale kontekster for å forstå globaliseringsprosessene. En systematisk sammenligning mellom ulike lokalsamfunn vil så belyse dette i en større global kontekst.

Pandemiens varighet har stilt spørsmål rundt hva som venter rundt neste sving, både rent nasjonalt, men også på verdensbasis.

Det er allerede kommet forskning på koronapandemien, med bidrag fra både natur- og samfunnsvitenskapen. Jeg vil i denne oppgaven presentere konsekvenser av regjeringens koronapolitikk, og deres håndtering av pandemien. Dette vil jeg belyse via mine informanternes opplevelser og erfaringer. Teorien som er benyttet bidrar til å kaste lys på enkelte tendenser som er observerbare i møte med en slik situasjon.

Oppgavens oppbygning

Overordnet ønsker jeg å forstå det norske samfunnet i en global kontekst, og hvordan den norske kulturen handler og møter det «fremmede». Jeg ønsker å løfte frem at i søken om å forstå hvordan nordmenn møter «fremmede», har denne studien vist hvordan nordmenn tar imot innvandrere uavhengig landbakgrunn. Dette har igjen ført til noen generelle observasjoner rundt nordmenn som befolkning. Jeg har lært like mye om nordmenn og norsk kultur, som jeg har lært om mine informanter og deres opplevelse av situasjonen de har vært i. Før jeg redegjør for metoden som er anvendt i datainnsamling, vil jeg presentere oppgavens oppbygning.

Språk

Det jeg har forsøkt å kommunisere i denne oppgaven, kan deles opp i tre hovedområder. Det vil i de følgende kapitlene redegjøres for språk, teknologi og ekskludering som overordna tema.

Informantenes utfordringer i møte med sosial nedstengning og språklæring vil være mitt hovedfokus. Jeg vil først ta for meg språk, og vektlegge hvordan vi lærer språk i form av interaksjonshypotesen til Long (1983). Jeg vil samtidig se på hvordan introduksjonsprogrammet har håndtert læringssituasjonen til sine deltagere, sammen med mine informanternes beretninger om sin situasjon. Språk er et viktig premiss for samfunnsdeltagelse, og det er grunnen for den økonomiske satsingen myndighetene har lagt ned i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger. For å lære språk, vil menneskelig kontakt være vesentlig. Vi bruker sanseintrykk, erfaringer og kroppen som verktøy for å kommunisere. Jeg vil i språk-kapittelet belyse utfordringer og fordeler ved språklæring over digitale verktøy.

Teknologi

Deretter vil jeg vise til de digitale kanaler som brukes under språklæring, da spesielt Zoom og Teams. Dette blir presentert her, samtidig som jeg utforsker det digitale «rom», og hvordan sosial integrering

flyter under sosial nedstenging. Teknologi har vært en kritisk del av pandemien på ulike områder. Jeg vil fokusere på fordelene og ulempene ved å lære språk digitalt, og sammenligne læring på nett med fysisk klasseromsundervisning. Her argumenterer jeg for viktigheten av å utrede muligheten for nettbaserte klasserom, og hvilke nye læringsmetoder som behøves for å oppnå kunnskap så effektivt som mulig.

Ekskludering

Til slutt vil jeg se på ekskludering, da det danner grunnlaget for oppgavens tredje hovedpoeng. Studiens funn viser til både digital og fysisk samfunnsekskludering for enkelte grupper. Dette henger tett sammen med språk og teknologisk utvikling. Ettersom de overordna temaene presentert her henger tett sammen, vil det være noe overlapp mellom de tre kapitlene. Jeg håper allikevel at hvert kapittel vil sette temaet i et nytt lys, da det er utfordrende å isolere slike paraplybegrep. Jeg vil formidle min kartlegging av informantenes emosjoner rundt situasjonen, da ensomhet og lite motivasjon har vist seg prominente i min data. Følelser som isolering og ensomhet har blitt forsterket under pandemien, men de har også eksistert før pandemien. Dette viser i hvilken grad innvandrere uavhengig landbakgrunn eller oppholdsgrunnlag blir sosialt integrert i det norske samfunnet. Jeg vil nå presentere datagrunnlaget, og hvordan det er innhentet.

Metode

Jeg har forsøkt å svare på følgende spørsmål:

Hva skjer med læringsutbyttet for nyankomne innvandrere når en fjerner det mellommenneskelige ved fysiske møteplasser når en lærer norsk? Hvordan oppleves inkludering i det norske samfunnet av nyankomne innvandrere?

For å utføre denne studien har jeg anvendt ulike metodiske verktøy for å innhente relevant kunnskap som kan bidra til å svare på disse spørsmålene. Jeg vil starte med å presentere metodene som er anvendt, og hvorfor jeg fant det hensiktsmessig å bruke disse. Eventuelle utfordringer rundt metoden som er anvendt, samt begrensninger i data som er innsamlet, vil også presenteres under. Hvordan informantenes identitet har blitt beskyttet vil forsvares, og fokusgruppen vil bli presentert. Til slutt ønsker jeg å problematisere det å gjøre feltarbeid hjemme, ettersom det skaper noen utfordringer man kanskje ellers ikke støter på under feltarbeid.

Data- hvilken type og hvordan

På grunn av pandemien har jeg måttet åpne opp min problemstilling, og se forbi introduksjonsprogrammet alene. På bakgrunn av mitt feltarbeid, og den tilgangen jeg har hatt, er mitt fokus nå på hvordan det oppleves å lære norsk under Covid19. Som jeg vil vise under, har mine data blitt farget av lite tilgang til informanter, og av digitale nettverk for å etablere kontakt med informanter. Dette gjenspeiler ikke bare den spesielle tiden feltarbeidet ble utført i, men reflekterer vår digitale samtid. Jeg har anvendt en kombinasjon av publisert litteratur, egne intervjuer, feltnotater og medier. Sistnevnte i form av aviser og sosiale medier som Facebook. Jeg vil forsvare bruken av nevnte kilder under.

Fokusgruppe

Mine informanter er hovedsakelig menn i 20 årene som av ulike grunner ønsker å lære seg norsk. Noen er flyktninger, og andre er arbeidsinnvandrere. Jeg har ikke fokusert på grunnlaget for deres opphold, eller deres etniske bakgrunn ettersom dette ikke har vært fokuset i denne forskningen. Derimot er det deres felles ønske om å lære norsk som danner fokusgruppen mine informanter består av. Jeg vet at deres bakgrunn og oppholdsgrunnlag ikke kan gå ubemerket hen, fordi dette er erfaringer som i varierende grad vil forme deres individuelle forutsetninger for å lære norsk. Jeg er også klar over at jeg har en heterogen fokusgruppe, men mine funn gjenspeiler nordmenn og det norske samfunnets behandling av innvandrere, til tross for deres forskjeller. Dette anser jeg som et empirisk funn, ettersom dette er basert på mine informanters beretninger om deres opplevelse av,

og møte med nordmenn og samfunnet. Deres møte med Norge er et interessant fellestrekk, til tross for ulikt oppholdsgrunnlag og fødeland. Jeg vil nå kort presentere mine hovedinformanter, hvorfor de er i Norge, og hvordan de har forsøkt å lære seg norsk. De vil så utdypes i etnografien som presenteres gjennom hele oppgaven, da de gjennomsyrrer datagrunnlaget.

Amed

Amed møtte jeg på språk-kafe i oktober 2020, og vi har hatt tett kontakt med siden. Etter språk-kafeen måtte stenge i november 2020, møttes vi jevnlig tre ganger i uken i ca. 3 timer hver gang. Han kom fra et konfliktfylt land i Midtøsten som flyktning da han var 17 år. Jeg vil ikke nevne hvilket land han kom fra for å sikre hans anonymitet. Han ankom Norge og flyttet mellom ulike asylmottak i to år før han endte opp i et kollektiv i Oslo. Han har bestått introduksjonskurs som nyankommen flyktning, og kunne ikke engelsk da han kom til Norge. Dette ble en fordel da han skulle lære seg norsk, ettersom han ikke hadde noe annet fellesspråk med nordmenn. Da han kom til Norge og skulle gjennom intervju fra politiet var det vanskelig å finne en tolk som snakket den dialekten Amed hadde. Dette ble viktig for å unngå misforståelser som kunne få fatale følger for hans oppholdstillatelse. Hans utdanningsbakgrunn er noe vakkende, ettersom han begynte å jobbe da han var 8 år. Etter bestått introduksjonsprogram begynte han på videregående, og holder nå på med fagbrev.

Adam

Adam møtte jeg over Facebook i en gruppe for mennesker som søkte læringspartnere under pandemien. Han møtte jeg i midten av november 2020, og jeg tilbrakte ca. 9 timer i uken med ham. Han kom fra Nord-Afrika, og jeg vil i likhet med Amed skjule hans fødeland for å beskytte hans identitet. Adam hadde bodd i Norge i ett år da vi møttes, og bodde i Oslo med en venn han snakket engelsk med. Utover dette hadde han ikke sosial omgang med nordmenn, da alle kolleger på hans arbeidsplass var innvandrere og snakket engelsk. Han er utdannet ingeniør i hjemlandet, men jobber i en kantine i Oslo. Han brukte hovedsakelig gratisplattformer på internett for å lære seg norsk under pandemien, ettersom private norsklærings tjenester ble for dyrt. Karens er en Youtube-kanal som tilbyr norsklæringsvideoer, som Adam brukte flittig for å erstatte de kursene han først betalte for på Lingu, en privat norsklæringsinstitusjon. I tillegg la han ut en annonse om seg selv i et Facebook-forum, der han etterspurte noen å snakke norsk med.

Stefan

Stefan møtte jeg i tilsvarende norsklæringsforum på Facebook. Vi møttes i begynnelsen av desember, og tilbrakte 10 timer sammen i løpet av feltarbeidet. På bakgrunn av dette har jeg ikke opparbeidet

tilsvarende datamateriale på Stefan som jeg har på Adam og Amed. Materialet jeg har fått er allikevel interessant, da jeg mener det peker mot et bilde av nordmenns kulturpraktisering, samt hvordan nordmenn møter utlendinger uavhengig oppholdsgrunnlag og landbakgrunn. Stefan er fra Øst-Europa, og kom til Norge i 2019. Han jobber som flislegger i Oslo, ettersom han har arbeidserfaring fra byggeplass. Han har jobbet med ulike elementer av byggeplasser både i hjemlandet og i London, da han bodde der før han kom til Oslo. Han har ikke høyere utdanning eller fagbrev, kun grunnskole fra hjemlandet, som tilsvarer grunnskolen i Norge. Stefans far og søster bor også i Oslo, så han har familie rundt seg som han har godt kontakt med. Vennene hans er fra samme land som Stefan, og de snakker derfor ikke norsk sammen. På arbeidsplassen snakker de andre norske kollegene engelsk til ham, til tross for at han oppfordret dem til å snakke norsk med ham. Han forklarte at grunnen til at han ønsket å lære norsk var basert på hans oppfattelse av egen deltagelse i det norske samfunnet. Hans sosiale nettverk ble svært begrenset da han ikke snakket norsk, og han mente derfor det var viktig at han lærte seg språket for å ta en større del i det norske samfunnet.

Rekruttering

Som nevnt over har jeg rekruttert informanter gjennom en språk-kafe i Oslo, og ved bruk av språklæringsforum på Facebook. Rekruttering av informanter har vært utfordrende gjennom hele feltarbeidet på grunn av sosiale restriksjoner tilknyttet koronapandemien som har herjet over hele landet i over ett år. Disse restriksjonene kom i bølger, og sørget for ustabil tilgang til informanter og deres hverdag.

På Facebook ble det som nevnt benyttet norsklæringsforum for å rekruttere informanter. Jeg henvendte meg til dem i privat melding i Facebooks chatterom, «Messenger». Her ble første kontakt opprettet, der jeg informerte kort om mitt prosjekt, samtidig som jeg spurte om de ville møte meg for en prat. De ble tilbudt zoom-møte, eller fysisk møte. Samtlige sa ja til å fysisk møte meg utendørs i tråd med smittevernreglene som gjaldt på tidspunktet møtet fant sted.

Kvalitativ metode

Sosialantropologisk forskning har tradisjonelt sett hovedsakelig anvendt kvalitativ forskningsmetode for å innhente data. Dette gjøres primært gjennom deltagende observasjon, som omfatter både samtaledata og observasjonsdata. Denne forskningsmetoden samler omfattende mengde data hos få individer, i et forsøk på å få frem det partikulære hos forskningsobjektene. Disse dataene har som mål å få frem sammenhenger og et helhetlig bilde (Dalland, 2017). Kvantitative undersøkelser kan også bli anvendt, men dette er gjerne som et supplement til dybden fra en kvalitativ undersøkelse. Denne oppgaven er bygd opp av hovedsakelig kvalitativ data, men med innslag av kvantitativ data i form av statistikk.

Samtale

Mitt materiale er i hovedsak personsentrert etnografi på grunn av de restriksjonene som var satt i samfunnet under COVID19 pandemien. Begrepet *personsentrert etnografi* ble brukt av Robert LeVine i 1982, da han viser til en antropologisk tilnærming til det erfaringsnære rundt samfunnsstudier (Levy & Holland, 2014). Metodisk undersøker dette erfaringsnære måter å beskrive og analysere menneskelig atferd på. Målet er å erfare kulturen fra informantens ståsted, så man kan utforske motiverende atferds-faktorer, symboler, kulturelle attributter og samfunnsstrukturer, istedenfor å anta dette. Denne typen etnografi muliggjør utdrag fra komplekse perspektiver fra enkeltaktører i samfunnsforskning, som allikevel kan bidra å belyse utfordringer som individualisme i en global verden, etikk og moralitet, og ikke minst den kapitalistiske tidsalder. Med andre ord viser dette interrelasjonelle forhold mellom aktører og deres sosiale, materielle og symbolske kontekst (Levy & Holland, 2014).

Personsentrert etnografi har i dette tilfellet blitt brukt i samtale mellom forsker og informant, der det har variert mellom semistrukturell samtale og uformell samtale. Semistrukturell samtale har blitt brukt for å innhente spesifikk informasjon på en avslappet måte, som tilbyr rom for utbrodering og spontane kommentarer. Uformell samtale er anvendt for å bygge en tillitsbasert relasjon der informanten er komfortabel. Det har også vært hensiktsmessig for å innhente så variert og «sann» informasjon som mulig. Ved enkelte anledninger som ved første møte, har det blitt formelt forklart hva jeg undersøker, og sammen har vi gått igjennom samtykkeskjema. På bakgrunn av deres beretninger om livet har fokuset i denne oppgaven endret seg i takt med informasjonen som kommer frem.

I møte med ansatte ved språk-kafeen jeg originalt skulle gjøre feltarbeid ved, ble det anvendt en semistrukturert samtale der vi snakket målrettet om kafeen. Dette gav rom for at informantene kunne snakke om det de ønsket, samtidig som at informasjonen som kom frem var rettet mot språklæring og Covid 19. Informantene delte kun det de ønsket, og denne metoden viste seg hensiktsmessig for å produsere informasjon som svarte tilfredsstillende på mine spørsmål. Videre fungerte det som et springbrett for informasjon jeg ikke visste jeg ønsket meg. Utfyllende svar fra informantenes side har gitt god innsikt i språk-kafeens håndtering av koronakrisen, og deres opplevelse av Zoom i en uformell læringssituasjon. Dette vil jeg skrive mer utfyllende om i senere kapittel. Utover samtale med informanter på språk-kafeen, ble også deltagende observasjon anvendt. Det vil beskrives nærmere under.

Deltagende Observasjon

Deltagende observasjon er en metode som er mye anvendt i etnografisk forskning på grunn av dens erfaringsnære tilnærming til datainnsamling. Bronislaw Malinowski sto i spissen for denne metoden i første del av det nittende århundre (Musante, 2014). Bruken av denne metoden er gunstig for en dypere forståelse av menneskelige beretninger, men den gir også dybdebeskrivelse av hva mennesker faktisk gjør, og ikke bare hva de selv sier de gjør. Denne kunnskapen opparbeides ved å delta på daglige aktiviteter, ritualer, og å interagere med informantene. En mulig ulempe ved denne metoden er at man bruker seg selv som verktøy for å innhente data. Dette vil farge materialet og tilgangen i varierende grad, og det er derfor viktig å være selvbevisst i rollen som forsker. Jeg kommer til å skrive mer om min rolle i prosjektet senere i kapittelet, men vil nå presentere hvordan jeg opplevde bruken av denne metoden under mitt eget feltarbeid.

Deltagende observasjon har i størst grad blitt benyttet under min deltakelse på språk-kafe. Jeg holdt språk-kafe selv i fire uker, og deltok som-frivillig på en offentlig språk-kafe kun én gang. Her var det interessant å observere dynamikken mellom de ansatte, de frivillige og deltagerne. Ettersom jeg opptrådte i rollen som frivillig, fikk jeg deltatt på selve kafeen med å interagere og snakke med deltagerne, samt de andre frivillige og ansatte ved språk-kafeen. Dette gav meg informasjon om læringsrammene til språk-kafeen, samt det relasjonelle mellom frivillige og deltagere.

Mine informanter møttes i språk-kafeen jeg selv holdt. Denne kom i stand etter oppmuntring fra informantene selv da språk-kafe tilbudet falt bort i november 2020. De var alle informert om min rolle, og at jeg forsket i denne settingen også. De var også informert om at det var frivillig å møte de andre, og at det ikke gikk utover våre møter en til en. Det var et tilbud for å være sammen, og å møte andre som også ønsket å lære seg norsk. Møtene foregikk under omstendigheter som tilfredsstilte krav om smittevern. I tråd med smittevernstiltakene på gitte tidspunkt varierte derfor hyppigheten på språk-kafe, ettersom det kom nye tiltak hver andre uke. Tilbudet ble som nevnt skapt på oppfordring av informantene, men også på grunn av min nysgjerrighet for dynamikken mellom informantene. Til min overraskelse kjente enkelte hverandre fra før. De hadde kommet i kontakt med hverandre over samme Facebook forum jeg hadde tatt kontakt over. På disse sesjonene med språk-kafe kom det frem interessant samspill, og dialogen var fleksende på norsk og engelsk ettersom norsknivået til deltagerne varierte.

På grunn av begrensende smittevernstiltak, ble språk-kafeen jeg selv organiserte satt på pause mot slutten av feltarbeidet. Jeg fortsatte å møte informanter en til en. Våre sesjoner ble holdt utendørs, eller inne på offentlige serveringsteder og bibliotek. Dette har resultert i et særdeles begrenset

feltarbeid. Det er viktig å understreke hvilke begrensninger mine data har på bakgrunn av mine metodiske utfordringer under denne pandemien. Siden min forskningsmetode skal bidra til å kartlegge sosial dybde, sier det seg selv at mine resultat vil gjenspeile de begrensningene jeg har stått overfor. Jeg vil nå ta for meg litteratur som er anvendt, og hvordan jeg har anvendt dette.

Litteratur

Empirisk baserer jeg noe materiale på sekundærlitteratur. Fafo rapporter har blitt brukt for å belyse forskningsspørsmålets relevans. Rapportene anvendes samtidig som referansepunkt da jeg viser til mediedebatten som omhandler norsklæring. Jeg har valgt å bruke ulike medier som datamateriale for å kartlegge debatten rundt pandemien. Her vil det også forekomme en diskusjon av hvordan pandemien har bidratt til å utvide tradisjonelle «rom» for kontakt og møteplasser, da teknologien har tatt over som møteplass. Media har stor betydning for informasjonsflyten mellom regjeringen og befolkningen. I situasjonen med koronapandemi har denne informasjonsflyten vært spesielt viktig. De har hatt stor innflytelse på narrativet som har blitt frontet i media rundt koronaviruset. Dette narrative kan ha bidratt til stigmatisering av enkelte grupper som har overrepresentert smittetilfeller i statistikken. Informasjonsutvekslingen som flyter mellom befolkning og media har vært viktig for mitt feltarbeid.

Jeg har også benyttet forskningsrapporter som omhandler introduksjonsprogrammets håndtering av koronakrisen da denne brøt ut. Dette er relevant som et komparativt utgangspunkt for mine informanternes opplevelse av selvstudium under sosial nedstengning, og vil bidra til å vurdere læringsutbyttet fra undervisning over teams, zoom og lignende kanaler.

Utbytte av valgt metode

Jeg har fått verdifull kunnskap, og interessante vinklinger ved å anvende ulike metodiske verktøy. Fordelene ved å gjennomføre feltarbeid har vært mange, men grunnet restriktive tiltak har det vist seg gunstig å inkorporere litteratur i form av rapporter og ulike medier for å få innsikt i relevant forskning der mitt feltarbeid kom til kort. Å følge debatten rundt korona har løftet problemstillingen, i så måte at den gjenspeiler på makronivå forskningens relevans.

Min rolle i felt

Metodisk har feltarbeidet bydd på store utfordringer som har resultert i betydelige begrensninger vedrørende datamengde og kvalitet. Disse utfordringene kom som følge av sosial nedstengning i Oslo, på bakgrunn av koronapandemien.

Jeg deltok som frivillig på 1 sesjon med offentlig språk-kafe. Planen var at jeg skulle jobbe som frivillig der annenhver tirsdag, men på grunn av innstrammende tiltak som ble innført 9. november 2020, ble dette avlyst. Jeg fikk derimot en del info ut av dette ene møtet, samt en informant jeg holdt nær kontakt med resten av feltarbeidet.

Videre har jeg som nevnt over holdt egen språk- kafe med noen få informanter. Der har vi snakket norsk og forsøkt å dekke et sosialt behov. Flere av informantene var permitterte og hadde et begrenset norskspråklig nettverk privat. Denne språk-kafeen ble gjennomført sent i desember da smittetallene sank, og vi møttes i tråd med smittevernreglene som gjaldt på dette tidspunktet. Det ble holdt fem sesjoner før jul. Jeg har brukt mest tid med informantene en til en, da vi gikk turer og jeg fungerte som en samtalepartner. Dette skjedde over en tre måneders periode, gjennomsnittlig seks dager i uka.

Flere av mine informanter har vært permittert, og trengt hjelp i forbindelse med dette. Jeg har rent praktisk bistått med råd og veiledning, og har prøvd å hjelpe dem med samfunnsnavigering da de ikke visste hvem de skulle snu seg til. Noen av mine informanter har hatt behov for hjelp med å søke om dagpenger hos NAV, andre har hatt behov for hjelp med jobbsøknader og CV skriving.

Metodiske utfordringer

Det har vært flere utfordringer rundt metodiske avveininger og gjennomføring av datainnsamling som først planlagt. Det har vært flere forsinkelser med oppstart av feltarbeid på grunn av sosial nedstengning. Dette har variert gjennom hele 2020, og da feltarbeid originalt skulle starte april 2020, var landet stengt ned. Disse forsinkelsene resulterte i 3 måneders feltarbeid, med informantmøter gjennomsnittlig seks dager i uken. På grunn av rammene for våre møter varte de gjennomsnittlig 2 til 3 timer. Smittevernreglene som gjaldt under feltarbeid, vil nå bli presentert slik at rammene rundt feltarbeid er så presise som mulig.

Smittevern under feltarbeid

12. mars ble landet stengt ned. Dette betydde at alle som kunne, holdt hjemmekontor utenom de som besatt samfunnskritiske stillinger. Her er en oversikt over de samfunnskritiske jobbene.

- Styring og kriseledelse
- Forsvar
- Lov og orden
- Helse og omsorg
- Redningstjeneste
- IKT-sikkerhet i sivil sektor
- Natur og miljø
- Forsyningssikkerhet
- Vann og avløp

- Finansielle tjenester
- Kraftforsyning
- Elektroniske kommunikasjonstjenester
- Transport
- Satellittbaserte tjenester
- Apotekene

(regjeringen, 2020)

Såkalte samfunnskritiske jobber ble unntatt hjemmekontoret, da tiltak rettet mot integrering ikke ble betraktet som samfunnskritiske. Skoler og barnehager holdt stengt for samtlige, utenom barn av foreldre der begge hadde samfunnskritiske jobber. Det samme gjaldt for barn med særlige omsorgsbehov som ikke kunne ivaretas når barnehage, skole eller andre dagtilbud var stengt (Helsedirektoratet, 12.mars, 2020).

Disse tiltakene ble videreført 28. mars 2020, og helt frem til 17. april, da det kom nye forskrifter om at barnehage og 1-4 trinn skulle åpne igjen med smittevernstiltak (Regjeringen, 2020). Fra 17. april så en lettelse i tiltakene som kom, da det var krav til mindre avstand mellom personer. Dette gjenspeilet smittetilfellene på dette tidspunktet. Skolene åpnet for alle elever 11. mai, og serveringssteder åpnet 15. juni. Sommeren gikk med relativt smittefritt, og med milde smittevernregler. Allikevel kom det brems på full gjenåpning av samfunnet 7. august, da regjeringen strammet inn tiltakene for å kontrollere smitten. 12. august ble såkalte «grønne» land, gjort om til «gule», som kan oversettes med økt smittetrykk disse stedene. 28. august kom det ny pressemelding om at regjeringen venter med korona-lettelser, og at de fulgte situasjonen nøye. 10. september vurderte de nye innstramminger, hvilket signaliserte større smittepress i dette tidsrommet. 8 oktober ble det gjort endringer i Covid19 forskriften om nasjonale og lokale tiltak, som trådte i kraft 12. oktober. Disse lettet på nasjonale tiltak, men gav rom for strengere lokale tiltak hvis nødvendig kommunalt. 26. oktober kom meldingen om nye innstrammende nasjonale tiltak, og 5 november kom det store innstramminger der befolkningen ble oppfordret til å holde seg hjemme, og å møte færrest mulig.

Denne utviklingen forklarer hvorfor det har vært utfordrende å gjøre tradisjonelt feltarbeid. Tiltak har kontinuerlig blitt endret, og dette har skapt uforutsigbare forutsetninger for planlegging og gjennomføring av ønsket feltarbeid.

Fra 5. november har det vært sosial nedstengning i Oslo, og ettersom det er tidsrommet mellom november og januar jeg har gjort feltarbeid, ønsker jeg å gå i dybden på disse smittevernstiltakene for å gjengi et korrekt bilde av begrensningene som ble lagt i samfunnet på dette tidspunktet.

Restriksjonene som kom 5. november 2020 dannet grunnlaget for taklingen av den andre nasjonale smittebølgen i Norge. Disse tiltakene ble videreført 25. november, og skulle vare frem til jul, da det

kom egne regler for tidsrommet mellom jul og nyttår. Tiltakene som ble innført 5. november var følgende:

Nasjonale anbefalinger

Sosial kontakt

- Anbefaling om at alle i de kommende ukene i størst mulig grad må holde seg hjemme og begrense sosial kontakt med andre mennesker. (Nytt)
- I private hjem, hager eller hytter bør man ikke ha mer enn fem gjester i tillegg til husstandsmedlemmer. Hvis alle gjestene er fra samme husstand, kan man være flere. To familier kan møtes selv om de har mange barn.
- Begrensingen om at man ikke bør ha flere enn fem gjester, gjelder ikke for barnehage- eller barneskolekohorter.
- Unge og voksne som har vært sammen med venner og i andre situasjoner der det ikke har vært en meters avstand, bør holde to meters avstand til folk i risikogruppen. (Nytt)
- I tillegg til anbefalingene kommer en ny regel for hvor mange man kan være på private sammenkomster og arrangementer, se under regler for hele landet.

Reiser

- Unngå unødvendige innenlandsreiser. Arbeidsreiser som vurderes som nødvendige og reiser til fritidseiendommer som kan gjennomføres uten kontakt med andre er unntatt. (Nytt)

Skoler og utdanning

- Alle universiteter, høgskoler og fagskoler skal vurdere om de i perioden fremover kan redusere undervisning og annen aktivitet som bidrar til økt mobilitet, blant annet press på kollektivtrafikken. (Nytt)
- Videregående skoler og ungdomsskoler må forberede seg på at tiltaksnivået kan bli rødt, dersom smitten stiger ytterligere. (Nytt)

Nasjonale regler

Sammenkomster og arrangementer

- Grense på inntil 20 personer på private sammenkomster på offentlige steder og i leide lokaler.
- På andre typer arrangementer kan man være flere. Grensen er da inntil 50 personer på innendørs arrangement uten fastmonterte seter og inntil 200 personer på arrangementer hvor alle i publikum sitter i fastmonterte seter. Endringen iverksettes midnatt, natt til mandag 9. november. (Nytt)

Regler for steder med høyt smittetrykk

- Stans i breddeidrett for voksne
- Vurdere stans i breddeidrett for barn og unge under 20 år

- Ytterligere restriksjoner rettet mot serveringssteder, for eksempel full skjenkestopp eller stenging klokken 22 for å redusere antall besøkende i løpet av en kveld
- Ytterligere begrensninger i størrelsen på ulike arrangementer
- Anbefaling om bruk av munnbind i taxi når det anbefales brukt i kollektivtransport
- Rødt nivå på videregående skoler. Ungdomsskoler bør forberede seg på rødt nivå
- To meters avstand ved fysisk aktivitet innendørs
- Obligatorisk hjemmekontor
- Sterkere anbefaling om å unngå kollektivtrafikk
- Stenge eller begrense virksomheter og aktiviteter som har stort potensial for smittespredning, som for eksempel svømmehaller, treningssentre, idrettshaller, bingo haller, museer, biblioteker, arrangementssteder uten fastmonterte seter og andre offentlige steder der mange møtes innendørs.

(Regjeringen, 2020)

Reglene og anbefalingene som er nevnt over har gjort det utfordrende å treffe informanter i situasjoner som ellers hadde vært ønskelig. Å følge deres hverdag ble umulig med slike restriksjoner. Disse tiltakene gir også et bilde av hvor isolert mine informanter har levd fra mars 2020 til januar 2021, da ingen besittet samfunnskritiske jobber. Dette er også grunnen til at min fokusgruppe er såpass heterogen og begrenset. Til tross for slike restriksjoner opplever jeg selv at jeg har opparbeidet en god og trygg relasjon med mine informanter, som forhåpentligvis gjenspeiles i de kommende kapitlene.

Jeg utforsket ved første nedstengning nettbasert feltarbeid, men slo det fra meg på bakgrunn av manglende respons fra ulike institusjoner, og personhenvendelser. Da samfunnet etter sommeren hadde færre, men fortsatt pregende smittevernregler, fikk jeg endelig kontakt med en språk-kafe ved andre forsøk. Da denne kafeen stengte etter en sesjon, holdt jeg kontakt med en av deltagerne, samt de ansatte ved kafeen. Resten av informantene fant jeg som tidligere nevnt i Facebook grupper.

Å bruke Facebook på denne måten problematiserte jeg overfor meg selv med hensyn til anonymisering. Jeg vil nå ta for meg anonymitetskravet, og hva jeg har gjort for å sikre informantenes anonymitet.

Anonymisering

Til tross for mitt begrensede feltarbeid, har jeg i tråd med Norsk senter for forskningsdata (NSD) sine retningslinjer ivaretatt anonymitetskravet hos mine informanter. Dette viste seg utfordrende under slike tiltak, ettersom internett vil utfordre anonymitetsgrunnlaget betraktelig. Det er etter beste evne forsøkt å skjule informantenes identitet med de midlene jeg har hatt til rådighet. På grunn av geografisk nærhet, er ikke informantenes navn nedskrevet i feltnotater, og det er brukt falske navn i kommende kapitler for enkelhets skyld. Deres etniske bakgrunn er også anonymisert. Hvis det forekommer informasjon av sensitiv, eller partikulær art, har jeg for å sikre full anonymitet, enkelte ganger delt opp vedkommende i flere personer. Dette er ikke for å fabrikke antall deltagere i studien, men som et beskyttende tiltak for å ivareta deres rett på anonymitet. Gillespie (2018) viser at i enkelte sårbare grupper som flyktninger, vil det være spesielle hensyn å ta i forhold til anonymitet. Deres informasjonsdeling kan være mangelfull på bakgrunn av frykt for kriminalisering, eller frykt på annet grunnlag. På bakgrunn av dette vil det ikke være etisk riktig å innhente informasjon som vil være skadelig for informanten på noen måte, eller utlevere i så måte at informanten kan gjenkjennes. Derfor har jeg tatt nevnte beslutninger rundt anonymisering. Jeg vil nå presentere et eksempel fra mitt eget feltarbeid, som skapte utfordringer rundt anonymitet, samtidig som det ble en påminnelse om ansvaret forskere har overfor informantene og den informasjonen som legges frem.

En av mine informanter og jeg gikk en kveldstur langs Akerselva, der vi snakket om hverdagsutfordringer rundt situasjonen informanten befant seg i. Mens vi pratet om noe ganske privat fra hans side, kom en av mine gode venner gående i vår retning. Jeg ble ganske paff, ettersom jeg ikke var forberedt på et slikt møte. Det var spesielt uheldig da samtalen med min informant var av en privat art, og jeg tolket informantens kroppsspråk som ganske brydd av denne avbrytelsen. Denne situasjonen opplevde jeg som utfordrende, både for å ivareta informantens anonymitet, samt overholde de internaliserte høflighetsnormene i samfunnet som man gjør av refleks når man støter på kjente. Dette var dog en god venninne som på dette tidspunktet var klar over at jeg var på feltarbeid, men ettersom jeg ikke hadde fulle dager med informanter, var det ikke gitt at jeg var med en informant i dette øyeblikket. Det hadde derfor vært merkelig om jeg ikke hilste på henne. Vi stoppet opp og utvekslet et par ord, der jeg forklarte min informant hvem dette var. Vi utvekslet ikke mange ord, men da vi dro videre spurte han om hun kom til å vite alt om ham. Jeg antok det var ment som en spøk ettersom han lo og smilte da han sa det. Mitt svar ble å le med han, og deretter si i en alvorlig tone at han kommer til å forbli anonym i oppgaven, og at han har full rett til innsikt i det som blir skrevet om ham. Han smilte så, og vi gikk videre langs Akerselva. Allikevel satt den kommentaren hos meg som en påminnelse av hvilket ansvar det er å sitte på slik informasjon, og å

ivareta informantens anonymitet etter beste evne. Dette er også en utfordring som gjerne dukker opp når man gjør feltarbeid «hjemme».

Feltarbeid «hjemme»

Ettersom jeg er bosatt i Oslo, ble det straks klart at det kom noen utfordringer ved å gjøre feltarbeid «hjemme». «Hjemme» er et relativt begrep, og er et steds-ord fylt med mening. Det er relativt ettersom det i konteksten av meg som forsker, betyr min nåværende bostedsadresse. I en annen kontekst vil «hjemme» for meg være husholdet jeg vokste opp i, som ikke er i Oslo. For mine informanter betyr «hjemme» noe som er spesifikt for dem og deres liv. «Hjemme» har vært flere geografiske steder, og det er i så måte et dynamisk begrep ettersom det bytter meningsinnhold i ulike kontekster (Madden, 2010).

Marianne Gullestad (1990) introduserte begrepet «hjemme-blindhet», hvilket sikter til utfordringene rundt forskning i eget samfunn. Hun argumenterer videre for en komparativ tilnærming «eget» samfunn, for å sikre et objektivt blikk (Gullestad, 1990, s. 38). Selvbevissthet rundt sin rolle i felt, sammen med å anerkjenne tidligere litteratur, kan bidra positivt til å motvirke hjemme-blindhet, da total objektivitet er umulig i samfunnsvitenskap. Forsker i hjemkultur trår inn i rollen som en «profesjonell fremmed» (Gullestad, 1990). Gullestad (1990) argumenterer videre at forskning på egen kultur kan medbringe enkelte fordeler, og må ansees som en resurs. Eksempler på dette kan være fullstendig språkforståelse avhengig av hvem, og hva du forsker på. Det har også tidligere blitt hevdet at man må gjøre komparative feltarbeid over lengre tid i flere samfunn, før man kan speile en kultur i en annen. (Marcus & Fisher, 1986 i Gullestad, 1990). Videre må det utvikles teknikker for å utvinne forskerens egne persepsjoner og teknikker rundt det kulturelt familiære, og skape dette om til systematisk kunnskap (Gullestad, 1990, s. 39).

Jeg vil nå bygge på det jeg har nevnt innledningsvis i denne oppgaven, og vil ta for meg språk, før jeg går videre på teknologi og ekskludering. Jeg starter med å presentere hva slags retorikk som kan bidra til stigmatisering av enkelte grupper under koronapandemien, ettersom ordene som anvendes i det offentlige påvirker det jeg senere tar for meg i denne oppgaven.

Kapittel 1

Språk

7. desember kom det en pressemelding fra regjeringen, der de annonserte at utlendinger med helsefaglig kompetanse nå skal få mulighet til å bidra under pandemien.

Utlendinger som vil bidra i kampen mot covid-19, skal kunne gjøre det uten å bli hindret av begrensninger i oppholdstillatelsen sin. Vi har derfor besluttet at det skal gjøres unntak fra begrensningene for utlendinger som har kompetanse som helsepersonell, når arbeidet er i helse- og omsorgssektoren og er covid-19-relatert, sier justis- og beredskapsminister Monica Mæland (Regjeringen, 7. desember, 2020).

Her blir utlendinger ansett som en ressurs, og som en viktig bidragsyter til bekjempelsen av et globalt virus. Dagen etter, altså 8. desember kom følgende pressemelding.

Setter i gang strakstiltak for å få ned smitten blant innvandrere. Bortsett fra de tre første ukene av pandemien, har smittenivået blant utenlandsfødte vært høyere enn i befolkningen ellers. Nå foreslår en ekspertgruppe 29 tiltak for å få ned smitten blant innvandrere

(Regjeringen, 8. desember, 2020).

Her blir utlendinger fremstilt som en byrde for samfunnet, i motsetning til pressemeldingen som kom dagen før. Idehistoriker og samfunnsanalytiker Dag Herbjørnsrud viser hvordan utlendinger blir feilrepresentert i smittestatistikken. Dette kom frem i senere undersøkelser som viser forbindelser mellom høye smittetall og trangboddhet, samt sosioøkonomiske faktorer. Herbjørnsrud hevder derfor at hvis man trekker fra disse faktorene, er ikke utlendinger lenger overrepresentert i smittestatistikken (Herbjørnsrud, 5. mars, 2021). «Importsmitte» er blitt et begrep, som i hovedsak viser til mennesker som kommer til Norge. Dette gjelder nordmenn som er på veg hjem fra ferie, men helst arbeidsinnvandrere. Det gjelder dog ikke mine informanter, ettersom de har vært her en stund.

Jeg har to hovedpoeng i dette kapittelet. Det ene utforsker viktigheten av språk for integrering i samfunnet. Det andre utforsker et lingvistisk argument om hvordan språket former tanke. Dette er interessant for å se om språket man tenker på former holdning og handling i henhold til smittevernstiltak under Covid 19. Dette vil utforskes ved å se på den faglige debatten rundt denne hypotesen, for så å vise til mine informanters håndtering og holdning til korona. Dette vil videre

knyttet til den offentlige debatten rundt koronapandemien og opprettholdelse av smittevern, der jeg hevder at språket er en viktig faktor for opprettholdelse av smittevern på flere områder.

Jeg vil nå ta for meg betydningen av språk i en integreringsprosess. Jeg vil se på introduksjonsprogrammet som en formell kanal for språklæring, og en språk-kafe som en uformell læringsarena for språk og sosialisering. Denne analysen vil anvende kontraster fra frivillighetssektoren i form av nevnte språkkafeer, og andre insentiver fra privatpersoner for å tilby alternative møteplasser og informasjon. Grunnen til dette er at enkelte av mine informanter har benyttet begge aktører i sin norsklæring.

Språk- hvor viktig er det egentlig?

I en undersøkelse utarbeidet av Statistisk Sentralbyrå argumenterer de på bakgrunn av studiens funn, at språk er inngangen til integrering i samfunnet (Einarsen, 2013). Dette utgjør bakgrunnen for myndighetenes satsing på integreringsfremmende tiltak som introduksjonsprogrammet. Dette programmet tilbyr samfunnsfaglig og språklig opplæring, for å sikre en fullstendig innsikt i det norske samfunnet.

Introduksjonsprogrammet

Jeg vil nå ta for meg Introduksjonsprogrammet, og vil via en rapport utført av Kavli og Lillevik (2020) anvende denne som empiri for å belyse begrensningene for læring som ble lagt av sosial nedstengning. Jeg vil nå kort presentere Introduksjonsprogrammet, samt hvordan dette har blitt påvirket og endret av koronapandemien og sosial nedstengning med utgangspunkt i nevnt rapport.

Hele Skandinavia har varianter av introduksjonsprogrammet. Målet med introduksjonsloven, og videre introduksjonsprogrammet er å gi deltagerne grunnleggende ferdigheter i språk, samfunnsliv, og å øke sysselsetting (Tronstad & Hernes, 2016). Programmet er det viktigste virkemiddelet for integrering av flyktninger, og er et stort statlig økonomisk satsingsprosjekt. Introduksjonsloven ble innført i Norge i 2003, og det er kommunene lokalt som blir tildelt ansvar for programmet (Introduksjonsloven, 2003 §3). Loven innebærer to forskjellige ordninger, introduksjonsprogram og norskopplæring med samfunnskunnskap. Jeg vil fokusere på introduksjonsprogrammet ettersom dette vektlegger språk, samt at enkelte av mine informanter har gjennomgått dette programmet da de ankom som flyktninger. Det er dog ikke alle informantene som har vært med i programmet, ettersom ikke alle har flyktningstatus. De har anvendt andre språkkanaler for å lære seg norsk. De som har plikt og rett til deltagelse i introduksjonsprogrammet er nyankomne innvandrere som har fått asyl, overføringsflyktninger, har opphold på humanitært grunnlag, eller er familiegjenforente med en eller flere som har rett eller plikt til introduksjonsprogrammet (Introduksjonsloven, 2003,

§2). Gruppene EØS-borgere, innvandrere fra nordiske land og individer med midlertidig opphold har hverken rett eller plikt til å delta i introduksjonsprogrammet.

Introduksjonsloven ser til at alle kommuner som tar imot flyktninger og bosetter dem, plikter seg til å tilby introduksjonsprogram for denne gruppen (Tronstad & Hernes, 2016). Da koronapandemien brøyt ut kom Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) (2021) med lettelsers i introduksjonsloven, som resulterte i at kommunens plikt til å tilby introduksjonsprogram kunne opphøre dersom det ikke var mulig å gjennomføre digital undervisning. Kommunene må allikevel etterstrebe et tilbud for deltagerne, men hvis deltagerne mangler digitale ferdigheter eller tilgang til passende utstyr, blir kommunen fritatt fra tilbudet om introduksjonsprogram så lenge situasjonen krevet det. Det er mulig for kommunen å tilby programmet på deltid under denne perioden, da dette er en av lettelsene i introduksjonsloven ettersom programmet er lovpålagt å gjennomføres på heltid. Hvis koronasituasjonen medfølger fravær, skal dette legges til introduksjonsprogrammets varighet for den det gjelder (IMDI, 13.april, 2021).

Problemstillingen som oppstår i møte med sosial nedstengning er læringsmetodene som anvendes i programmet. De tradisjonelle premissene for læring blir utfordret, og det er ikke alle deltagere som er på et digitalt eller språklig nivå for å mestre en slik overgang. Utfordringene introduksjonsprogrammet opplever tilknyttet digital undervisning kommer frem i en rapport av Fafo (2020), der flertallet av kommunene som svarte på deres undersøkelse oppga at de hadde gitt et redusert tilbud om norskopplæring til deltagere på alle norsknivå mellom 12. mars og 29. mai 2020 (Kavli & Lillevik, 2020). Tilbudet har vært spesielt redusert hos deltagere som er på «spor 1», altså de som har lite eller ingen tidligere skolegang, som ofte innebærer at de er analfabet. Tilbudet for denne gruppen har vært redusert med over 40 prosent for nesten halvparten av kommunene som svarte på undersøkelsen i oppgitt tidsrom. Deltagere som er på et høyere faglig nivå, har jevnt over ikke fått et tilsvarende redusert tilbud ifølge rapporten (Kavli & Lillevik, 2020). Språkpraksis, som er et kompetansemål for å praktisere norsk på en arbeidsplass over en periode, har falt bort i flere kommuner, noe som kan forklares med sosial nedstengning.

Kommunene uttrykte i undersøkelsen at det har vært utfordrende å legge om undervisningen til digital hjemmeundervisning. For de deltagerne som er på et høyere faglig nivå, såkalt «spor 2 og 3», har det gått relativt greit, ettersom de besitter digital kompetanse fra før av. For de deltagerne som er på spor 1, måtte lærerne kjøre rundt og legge papiroppgaver i postkassen deres. (Kavli & Lillevik, 2020, s. 20). Det vises derfor en korrelasjon mellom faglig nivå og digital kompetanse. I en spor1 klasse, ble Facebook og Whatsapp benyttet istedenfor Teams, Zoom og Google Class Room, ettersom de kjente disse plattformene. For å ta i bruk noen av de andre overnevnte plattformene, krevde man

andre innloggingsmetoder som Feide-innlogging. Dette gjorde det for komplisert for enkelte deltagere på Spor 1, og læreren i klassen begrunnet dette i for lite øving. (s. 20). Dette er en av grunnene til at digital kompetanse nå vektlegges i større grad tidlig i introduksjonsprogrammet, så alle deltagere uavhengig nivå, kan benytte de digitale plattformene som er nødvendige for å gjennomføre undervisning. Det satses på å etablere disse ferdighetene så tidlig som mulig, ettersom de ser et økt behov for dette under pandemien (s. 40). En leder for introduksjonsprogrammet sa i et intervju:

Vi hadde begynt å gi digital opplæring og startet datakurs for våre svakeste, og jeg tenker at ikke alle i den gruppen hadde tatt det på alvor. Denne perioden viste virkelig hvor viktig digitale ferdigheter er. Så at det må få en større plass i introduksjonsprogrammet og i undervisningsopplegget vårt, det ble veldig tydelig. Det vi har gjort med å starte med de svakeste, var veldig riktig, det var bare at vi ikke hadde kommet langt nok, som å ha kontroll på et passord og logge seg inn, så det gjorde at de ikke kunne benytte seg av en del ting. Så jeg tenker at vi skal begynne med det fra dag en (Kavli & Lillevik, 2020, s.40).

Hvis man ser på behovet for økt digital kompetanse, og eventuelt mangelen på dette, melder begrepet «digital citizenship» seg som et retorisk bilde på hva det vil si å være en verdensborger i samfunnet. Begrepet har tradisjonelt rommet digital etikk, evnen til å lese og skrive informasjon ved bruk av ulike medier, samt digital deltagelse og kritisk motstand til maktstrukturer på internett (Choi, Cristol & Gimbert, 2018). Behovet for slik digital kompetanse gjenspeiler menneskers avtrykk i verden, og uten denne kompetansen vil man på mange områder bli ekskludert fra samfunnet. Jeg argumenterer her for at økt digital kompetanse bidrar til skapelsen av individuell «digital citizenship», som igjen gjenspeiler og redefinerer hva det innebærer å være en borger i dag. I denne redefineringen av hva det innebærer å være en borger i dagens samfunn, skjer denne ekskluderingsprosessen for enkelte utsatte grupper, som eksempelvis deltagere i introduksjonsprogrammet som er på spor 1 nivå. Deltakere på dette nivået er enten analfabet, eller har lav utdanningsbakgrunn. Dagens eldre vil også være en utsatt gruppe, dersom de ikke inkorporerer digitale midler i hverdagen. Jeg vil hevde på bakgrunn av informasjonen som kommer frem i denne oppgaven, at det skapes et samfunn der mange ikke lenger inkluderes, og blir på denne måten ikke integrert på ulike områder. Dette er en utvikling som kan være ugunstig, ettersom sikkerhet og nettvett er like viktig som å mestre bruken av digitale verktøy. På samme måte som analoge systemer har svakheter, vil det være utfordringer knyttet internettsikkerhet. Eksempler på dette er teknisk svikt, virus eller svindel. Hvis man i tillegg har utfordringer med språket, vil dette muligens øke risikoen for nevnte trusler.

Jeg vil skrive mer om digital ekskludering og digital overføring i teknologikapitlet, men vil nå fokusere på viktige språklæringspremisser som interaksjonshypotesen til Michael H Long (1983). Læreres erfaringer med viktigheten av «klasserommet» i en språklæringskontekst vil også drøftes. Jeg vil først ta for meg interaksjonshypotesen, ettersom den danner grunnlaget for senere argument.

Interaksjonshypotesen

Interaksjonshypotesen ble utviklet av Michael H. Long tidlig på 1980-tallet. Denne hypotesen vektlegger at praktisering av et språk er viktig for læringen av språket (Long, 1983). Long viser i en av sine studier hva som skjer i samtale mellom en morsmålstalende, og en som lærer seg språket. Det skjer en simplifisering av språket ifølge Long, hvis en av følgende premisser blir møtt. (1) Hvis de språklærende har lav eller ingen språklig kompetanse; (2) Hvis morsmålstalende er, eller tror hen er, av høyere status en de språklærende; (3) hvis den morsmålstalende har begrenset erfaring med å snakke med de språklærende; (4) hvis samtalen oppstår spontant, altså ikke som en del av en studie (Long, 1983, s.1). Long viser her hvordan interaksjonshypotesen forklarer hvordan interaksjon og språkopplæring henger sammen ut ifra tre steg. Først vil den språklærende signalisere at hen ikke forstår, og deretter vil morsmålstaleren tilpasse språket til den språklærende sitt nivå. Interaksjon er derfor viktig under samtale for å måle sin samtalepartners nivå slik at språkutvekslingen blir tilpasset et nivå som gir korrekt informasjonsutveksling. Dette opplevde jeg i møte med mine informanter, da jeg ofte la om til østlandsdialekt, og snakket betydelig saktere, samt enklere for at informantene skulle forstå meg. Da jeg gjorde dette ble det enklere for informantene å forstå hva jeg mente med mine spørsmål, så vi unngikk unødvendige misforståelser. Da vi hadde våre samtaler på norsk hendte det at vi brukte Google translate, hvis det var ord vi ikke kunne snakke oss rundt. Oversettelseskanaler viste seg svært gunstig, sammen med gestikulering og ansiktsuttrykk. Jeg merket meg at ved de anledninger jeg anvendte munnbind og solbriller, forsvant mye av mimikken som forsterket kommunikasjonen. Det oppstod da flere misforståelser, og jeg måtte gjenta eller omformulere setningene i økt grad. Dette viste viktigheten av det nonverbale i språklæring under smittevernstiltak som munnbind.

Interaksjonshypotesens budskap kan virke banalt, men jeg mener det er en viktig påminnelse i dagens digitale «effektiviserings» samfunn. Når digitale plattformer tar over som læringsarena, vil jeg påstå man mister mye av den relasjonelle dynamikken mellom samtalepartnere. Som jeg vil argumentere for i neste kapittel, er video til stor hjelp i nettbaserte læringskanaler. Det er betraktelig bedre fremfor kun telefonsamtale. På enkelte områder kan man anse språkutfordringer som et handikap i møte med de smittevernstiltakene som ble implementert under koronapandemien. Munnbind preget fysiske møter, samtidig som telefon og videosamtaler erstattet vanlige møter. Når møteomstendighetene endres, vil språkutvekslingen påvirkes. Hvis forutsetningen for å forstå språk

er som Long hevder, vil det derfor være ekstra utfordrende å forstå hverandre under smittevernstiltakene. Dette vil uunngåelig gjelde alle som sliter med språk.

Til tross for Longs argument kommer det frem i Fafo-rapporten at de fleste kommuner opplever at deltageres digitale kompetanse har økt under perioden 12. mars til 29. april (Kavli & Lillevik, 2020, s. 38). De uttalte under intervju at «Å ha møte på teams kan ikke sammenlignes med en telefonsamtale, men kan derimot sammenlignes med et vanlig fysisk møte» (s.39). Denne kommunen mente at digitale verktøy i kommunikasjon med sine deltagere gjorde det mer effektivt å arrangere møter for eksempel. Hvordan kursdeltakerne opplevde denne «effektiviseringen» er ukjent, men deres innsikt er viktig. På bakgrunn av dette kan man hevde at det er fordeler og ulemper ved digitalisering, da «effektivisering» ofte blir brukt som argument for å implementere digitale løsninger. Det er også relativt kostnadseffektivt. Spørsmålene som kan stilles i denne konteksten er hva langtidskonsekvensene for de som lærer norsk er, og for samfunnet som helhet. Deltagerne i programmet vil også ha ulike forutsetninger for å lære digitalt, selv om enkelte kommuner hevder den generelle digitale kompetansen har økt under pandemien. Et annet spørsmål som kan stilles i konteksten av koronapandemien er hvordan man kan bedre integrering under restriktive tiltak som sosial nedstengning. Disse spørsmålene krever komplekse svar som jeg implisitt forsøker å besvare i denne oppgaven. Jeg vil nå se på hvordan mediedebatten fremstiller og generaliserer om «innvandrerguppen» i møte med koronapandemien og etterlevelse av smittevern.

Informasjonskanaler

Det finnes en tydelig kontrast mellom offentlig sektor i form av introduksjonsprogrammet, og frivillighet- sektorens evne til å se behov, og deres villighet til å ta tak i utfordringer raskt. Det er under pandemien vist en større grad av oppfinnsomhet og effektivitet på siviles oppfordring, da tregheten i offentlig sektor har vist seg fra sin verste side.

Avisa UTROP, som skilter med at de er Norges eneste flerkulturelle avis, har vært raske med å kommentere regjeringens håndtering av koronapandemien med fokus på minoritetsgrupper. «Innvandrere» har blitt omtalt i media som overrepresentert i smittestatistikken. UTROP trekker frem språklig hinder, lav tillit til myndighetene, serviceyrker, trangboddhet, og sosialt gruppepress som forklarende faktorer for høye smittetall blant innvandrere (Holte, 8. januar, 2021).

Klassekampen har også rettet kritikk mot regjeringens håndtering av pandemien, både med tanke på vaksinasjonskø (Gullestad, 2020) og formidling av smittevern til innvandrere (Helgheim, 2020; Brandvold, 2021).

Denne artikkelen viser til en studie av professor Esperanza Diaz ved universitetet i Bergen. Hun er konstituert leder for Pandemisenteret og forsker ved fagområdet allmenmedisin ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin.

– Noen av hovedfunnene ser ut til å være at flere søker informasjon på sitt morsmål, og dermed kommer inn på nettsider om tiltak i landet de kommer fra. Noe av informasjonen fra norske myndigheter er oversatt, men ikke nok. Spriker tiltakene fra hverandre, blir de veldig forvirret med tanke på hva som er lurt å gjøre. Det står ikke på viljen, understreker Diaz.

Det viser seg også at mange stoler mer på media, og får også informasjon fra ulike sosiale medier-plattformer som de bruker for å holde kontakt seg imellom:

Slike aspekter gir mange muligheter for feilinformasjon, forklarer professoren.

(Diaz i Hagerup, 2021)

Diaz startet nettsiden InnCovid.no sammen med andre ivrige kolleger, som er en koronanettside for innvandrere der de kan finne oppdatert koronainformasjon på sitt eget språk (Hagerup, 2021). Dette initiativet tok regjeringen senere, da de kom ut med oppdatert koronainformasjon på flere språk (FHI, 29 oktober, 2020).

Folkehelseinstituttet meldte følgende i forbindelse med «innvandrere» og Covid19;

Folkehelseinstituttet melder om at personer født utenfor Norge er overrepresentert blant de med påvist smitte og sykehusinnleggelse relatert til covid-19. Innvandrere utgjør ca. 15 prosent av befolkningen i Norge. I uke 45 var andelen utenlandsfødte blant meldte tilfeller 37 prosent og andelen inneliggende med covid-19 født utenfor Norge var 54 prosent. (IMDI, 12. november, 2020)

Det ble argumentert at det var en tydelig korrelasjon mellom norskkunnskaper og overholdelse av smittevern ettersom smitteverninformasjon stort sett var på norsk. Det ble derfor iverksatt 29 tiltak fra regjeringen for å få ned smitten blant «innvandrere» (Regjeringen, 8. desember 2020). Dette skapte på den tiden et negativt bilde av «innvandrere» ettersom de ble malt som en homogen gruppe, samtidig som det ikke var klart hvorfor de ble overrepresentert. Dette er spesielt interessant ettersom det har kommet fram at såkalte «innvandrere» er dyktige til å overholde smittevern, og er mer positive til smittevernstiltak enn den øvrige befolkningen (Nilsen, Johansen, Aarø, Kjøllesdal, Indseth, 2021). Myndighetene har som nevnt etablert koronainformasjon på mange språk. Utfordringen med dette, er at innvandreres medievaner ikke er tilstrekkelig kartlagt. Dette gjør det utfordrende å sende ut informasjon som når målgruppen, ettersom koronarelatert informasjon ofte

gis på medier som er vanlige i Norge. Dette blir ikke tatt hensyn til i oversettelsen av smittevernstiltak, men kan være avgjørende for å nå ut til de ulike gruppene. Jeg vil nå se på integrering som en faktor for medievaner blant innvandrere, samt hvordan integreringen med henblikk på språklæring har blitt påvirket av sosial nedstengning under covid19.

Integrering

Integrering er i stor grad en politisk målsetting. Kunnskapsdepartementet kom ut med en rapport om hvilke utfordringer som oppstår i møte med integreringstiltakene, og finner det utfordrende å definere vellykket integrering ettersom de hevder det er et normativt og politisk spørsmål (Kunnskapsdepartementet, 2018). Allikevel ser man at det overordna målet for integrering av innvandrere innebærer økt sysselsetting. Jobb og annen deltagelse i samfunnslivet er altså målet, og det største, mest kostbare integreringstiltaket er introduksjonsprogrammet som jeg har redegjort for over.

Hvordan går det så med integrering i Norge nå? I en rapport av IMDI (2014) vises det at svaret er sammensatt. De hevder at integreringen alt i alt går bra i Norge sammenlignet med andre europeiske land hvis man måler ut ifra sysselsetting. Forskjellene mellom innvandrere og resten av befolkningen er også mindre enn i de fleste land i Europa, der levekårene er gode sammenlignet med andre land (IMDI, 2014). Det er flere faktorer som spiller inn på dette, men generelt vises det at botid og sosial mobilitet er viktige faktorer for vellykket integrering. Pandemien har utfordret disse premisene for en «vellykket integrering», da medievaner og digital kompetanse blir en ny faktor for samfunnsintegrering.

IMDI (2014) hevder også at det er uønskede forskjeller mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Disse forskjellene varierer mellom kjønn, alder, botid, sysselsetting, landopprinnelse og utdanningsnivå. Innvandrere har også ulike forutsetninger for samfunnsdeltagelse, da noen allerede har arbeidskontrakt når de kommer til Norge. Utdanning er vist som en av de viktigste faktorene for sysselsetting, da de med lite utdanning har lang vei fra å ankomme til å være i arbeid. Det norske arbeidsmarkedet er preget av konkurranse basert på ansiennitet, erfaring og kvalifikasjoner. Dette innebærer ofte krav om en universitetsgrad. Statistikken viser at de som har vært i Norge lenge, og har lært seg språket og de kulturelle kodene har større sjans for å komme raskt ut i jobb. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet viser at ulike grupper innvandrere opplever diskriminering i ulik grad, og at i 2014 hadde 40 prosent av innvandrere bodd i Norge i mindre enn fem år. Dette utgjør 254 000 personer, et relativt høyt tall. (IMDI, 2014, s. 15).

En av utfordringene politikerne møter i dag er for lav sysselsetting av innvandrere, selv om sysselsettingen i Norge er relativt høy sammenlignet med andre land. De har lagd en plan for å øke sysselsettingen med fire hovedmål.

Utdanning og kvalifisering utgjør et av målene. De viser til at mange som kommer til Norge som flyktninger har lav utdanning (Balstad & Molstad, 2020). Ferske tall viser at ca. 70% av flyktningene som til Norge mellom 2015 og 2016 hadde kun grunnskole eller ingen utdanning. Balstad og Molstad fortsetter å argumentere for at jobbmarkedet i en norsk kontekst krever et utdanningsnivå som er vesentlig høyere enn dette, og anser det derfor som et hinder for integrasjon. Regjeringen ønsker derfor å øke arbeidsdeltagelse blant innvandrere gjennom «bedre kvalifisering og utdanning» (Balstad & Molstad, 2020, s.25). Med «kvalifisering» menes det at norskferdighetene må forbedres, da de har uttalt at «Alle som bor i Norge må kunne snakke og forstå norsk. Det er en forutsetning for deltakelse i samfunns- og arbeidsliv ...» (s. 25).

Det andre hovedmålet, som er nærliggende det første målet, er å gi flere innvandrere en stabil tilknytning til arbeidslivet. Her vektlegges kvinner og de med flyktningbakgrunn, ettersom de viser seg å være gruppene med lavest deltagelse i arbeidslivet.

Det tredje målet løfter frem hverdagsintegrering. Det ønskes at innvandrere skal oppleve økt deltagelse og følelse av tilhørighet i samfunnslivet. Dette vil de gjøre ved å motvirke segregering, og fremme felles møteplasser, samt sørge for forståelse for verdier og normer i det norske samfunnet. De ønsker samtidig å bedre brukerretting og samordningen av tjenester (Balstad & Molstad, 2020, s.43).

Hverdagsintegrering berører også fattigdom og dårlige levekår. Dette sammenfatter også deltagelse i frivillige organisasjoner, bolig, diskriminering, kriminalitet og tillit til staten. Rapporten løfter frem sivilsamfunnet som en viktig arena for hverdagsintegrering (s. 44). Det understrekes at samfunnet må bygge på felles verdier som demokrati, rettsstat og menneskerettigheter, men at det samtidig skal være rom for mangfold i befolkningen (s. 45). Tiltak som påvirker boligsektoren er også vektlagt i rapporten, da regjeringen ønsker å fremme eie av egen bolig ettersom dette skaper trygghet og tilhørighet. De nevner samtidig at dette kan bidra til at beboerne ivaretar bomiljøet.

Helse er et annet satsingsområde, da regjeringen fremhever viktigheten av god helse blant innvandrere. Dette ønsker de å ta tak igjennom likeverdige helse- og omsorgstjenester. En god helse er et viktig premiss for deltagelse i arbeids- og samfunnsliv (s.51). Begrepet «hverdagsintegrering» er et politisk begrep, som knapt ble brukt før Erna Solberg brukte det i sin nyttårstale 2016. Det ble så kåret til årets nyord i samme år. Språkrådet viser at ordet er ment for å beskrive integreringens

hovedarena, altså hverdagen (Balstad & Molstad, 2020). Integrering er altså ikke bare et teoretisk term, men også en uformell samhandling.

Det fjerde og siste overordna målet for integrering omfatter retten til å leve et fritt liv. Målet går ut på å bryte ned barrierer for å sikre individers frihet, og samtidig forebygge negativ sosial kontroll. Her legges det spesiell vekt på å forebygge og redusere tvang, kontroll og vold i nære relasjoner. Balstad og Molstad definerer negativ sosial kontroll som «... ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves systematisk for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer» (s. 55). De påpeker videre at hverdagsintegreringen og det verdimeslige grunnlaget henger sammen med retten til å leve et fritt liv.

Ifølge deres strategi er verdier som menneskerettigheter og likestilling viktig for å forebygge negativ sosial kontroll (Balstad & Molstad, 2020). Det kan derfor være nyttig i en integreringsdebatt å se på hvem som er inne, og ute, og hvorfor. Thomas Hylland Eriksen skrev en bok om det norske samfunnet, der han blant annet skiller mellom sosial, kulturell, og systemisk integrering (2010). Dette er inspirert av blant andre Anthony Giddens (1984), som introduserte en slik distinksjon om integrasjon. Det er dog viktig å poengtere at alle mennesker må sosialt integreres i samfunnet, ikke bare minoriteter.

For å måle et individs integreringsnivå har det derfor blitt delt inn i flere dimensjoner, som fungerer som en nyttig kartlegger. Dette kaller Balstad og Molstad for psykologisk, økonomisk, politisk, sosial, språklig og navigasjonsintegrasjon. Dette samlet måler innvandreres opplevelse av tilhørighet og identifisering med sitt nye land. Deres inntekt og sysselsetting, samt deres deltagelse og viten om politikk i sitt tilflyttingsland blir også målt. De siste tre dimensjonene måler kontakten med majoritetsbefolkningen, religiøse, jobbrelaterte eller andre fritidsaktiviteter, samt vurderingen av evne til å lese, skrive, snakke og forstå norsk. Den siste dimensjonen, altså navigasjonsintegrasjon gjenspeiler evnen til å håndtere det helt grunnleggende i det nye landet, slik som å oppsøke lege, søke jobb, og innvandrers kunnskap om regler og prosedyrer i vertslandet. (Balstad & Molstad, 2020, s.25,26.)

Denne integreringsmåleren kan være nyttig for å si noe overordnet om innvandrerbefolkningen i Norge, og i hvilken grad integrering er oppnådd. Det er allikevel rimelig å hevde at denne målingen har sine begrensninger. Ettersom et slikt måleredskap samlet gir en generell og unyansert fremstilling av innvandrere, blir ikke det partikulære tydelig nok. Man kan på bakgrunn av dette anslå at det er et paradoks i seg selv med slike integreringsmålinger, ettersom det fastslår ulikheter basert på generaliserte data. Det kan derfor bidra til en grad av fremmedgjøring og muligens stigmatisering av enkelte grupper, ettersom det alltid vil være noen som ikke svarer på disse undersøkelsene av ulike

grunner. Ofte vil de som ikke svarer på slike undersøkelser være mennesker med svake digitale ferdigheter, eller ha lav integreringsgrad. Norskspråket viser seg avgjørende i møte med slike undersøkelser.

Min studie anser tre personer som hoved-informanter, der alle har forskjellig landbakgrunn. Til tross for dette har de hatt noen ulike, men også mange like erfaringer med Norge og det norske samfunnet. Samtlige av mine informanter er ifølge denne modellen til dels integrert, og bidrar til samfunnet via jobb, fritidsbeskjeftigelser, og de lærer seg norsk. Adam og Amed som kommer fra Midtøsten og Nord-Afrika, har opplevd vanskeligheter med å navigere seg i samfunnet på måter Stefan ikke har beskrevet. Fellesnevneren for de utfordringene Adam og Amed beskriver i møte med nordmenn, gjelder utfordringer i anskaffelse av bolig, praksisplass, og arbeidsplass. Dette har ikke Stefan beskrevet på samme måte. På bakgrunn av dette er det derfor mulig å hevde at integrering er et viktig samspill mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere.

Jeg vil nå se på hvordan integreringen kan ha blitt påvirket av sosial nedstengning som følge av covid19.

[Integrering under sosial nedstengning](#)

Enkelte av mine informanter hører til en sårbar gruppe under koronapandemien, ettersom de ikke er fullstendig sosialt integrert i samfunnet. Dette kan påvirke deres følelse av tilhørighet, og da spesielt når det er nedlagt begrensninger på sosial mobilitet i samfunnet.

En relativt fersk rapport av SSB finner at innvandrere med god utdanning er mer distansert fra det nasjonale fellesskapet, og opplever oftere diskriminering ved søking etter arbeid, til tross for gode norskferdigheter og andre ressurser (Tronstad, 2009). Dette er i samsvar med det som i annen forskning har blitt omtalt som «integrasjonsparadokset». Paradokset kan ha sammenheng med utdanningsforskjeller og forventninger om likebehandling (Barstad & Molstad, 2020).

Dette beskriver Adam også, som er en del av gruppen med høyt utdannede. Dette samstemmer med hans beskrivelser av egne opplevelser i møte med det norske jobbmarkedet som arbeidssøker, samt hans beskrivelse av nordmenn, og møtet med det han kaller den «norske kulturen». Han har ved flere anledninger uttrykt at han identifiserer seg mer med den norske kulturen ettersom det er av hans oppfattelse at nordmenn er innesluttet og private. Dette er altså kulturmarkører ved det «norske», som han mener stemmer overens med hans selvpersepsjon. Allikevel sier han det er utfordrende å opprette relasjoner med nordmenn, og derfor vanskelig å kjenne på en fellesskapsfølelse. Dette kan vekke følelsen om ensomhet, ettersom det ikke eksisterer noen knutepunkter med nordmenn i det norske samfunn hverken før eller under samfunns-nedstengning.

Adam hadde før pandemien deltatt på ulike språk-kafeer for å danne nettverk, og for å praktisere norsk. Amed gjorde også dette etter endt introduksjonsprogram. Jeg vil nå presentere språk-kafeen jeg selv holdt, for å vise hvilket formål den tjente.

Språk-kafe

På språk-kafeen jeg selv holdt, gikk vi ofte gjennom ord informantene fant vanskelige å forstå. Et slikt tilbud om gjennomgang av språklige utfordringer var det også rom for på språk-kafeen jeg hadde feltarbeid. Da jeg forklarte at ordets betydning kunne variere ut ifra konteksten det ble brukt, så enkelte av informantene veldig frustrert ut. Adam sa engang, «kan dere ikke finne opp flere ord?», og sa videre at det var unødvendig komplisert å gjøre det på denne måten. Grammatikken på norsk opplevdes som enklere, ettersom den i større grad er regelrett. Ord som skifter betydning i ulike setninger og kontekster var veldig utfordrende for samtlige av informantene. Amed ytret at dette var veldig vanskelig, til tross for fire år i Norge, og bestått introduksjonskurs. Eksempler på dette er ord som staves ulikt, men som uttales likt, slik som *flått* og *flott*. De begrunnet sine utfordringer med det norske språk i et rikere morsmål. De hadde derfor ikke samme utfordring på morsmålet sitt, ettersom de hevdet det ble anvendt flere ord, og at de av denne grunn ikke «gjenbraker» ord lik de opplever på norsk.

Adam sa at ordene ikke skifter mening i like stor grad ettersom de har andre ord som dekker uttrykksbehovet. Norsk må tolkes ut ifra setningens kontekst, hvilket betinger mening ut ifra en språklig og kulturell kontekst. Språkrådet (2021) avviser at det er mulig å gi et nøyaktig anslag ord i et språk, og det er derfor ikke sammenligningsgrunnlag for ordforråd mellom språk. Hvorvidt det norske språk er ordfattig eller ei, blir derfor umulig å konkludere, ettersom det er en del ord som ansees som passive, da de ikke brukes, til tross for at de er der. Språkrådet viser for eksempel at Henrik Wergeland brukte aktivt rundt 58 000 ord, mens William Shakespeare kun brukte ca. 29 000 (Språkrådet, 1. juni, 2021).

Edward T. Hall (1973) utviklet en teori om et hierarkisk skille mellom språk. Noen språk ble hevdet å være høykontekstspråk, mens andre var lavkontekstspråk. Dette gikk ut på at man bruker sansene ulikt når man snakker, der blant annet gestikulering ansees som kultivert, og brukes derfor i større grad i såkalte høykontekst språk. Lavkontekstspråk var mer korte og konsise i sitt uttrykingsmønster, da man sier presist hva man mener uten for eksempel gestikulering. Høykontekstspråk var språk som spansk og arabisk, mens lavkontekstspråk var typisk tysk og skandinaviske språk. Denne teorien er gammel, og enkelte kan hevde at den overforenkler språk og kultur, men jeg mener Halls teori er, til tross for sin mulige overforenkling, noe interessant. Teorien indikerer kompleksiteten ved interkulturell kommunikasjon, og insinuerer at det er flere dimensjoner ved språk som ikke kan læres

lingvistisk. Oversettelse av ett språk til et annet, blir på mange måter som å oversette en kultur til en annen. På denne måten vil den språklige integreringen aldri helt komme i mål så lenge innvandreren ikke besitter den kulturelle konteksten språket er utformet i. Det blir derfor en uunngåelig språklig ekskludering som mange innvandrere må leve med. Videre ekskludering vil jeg utdype i det siste kapittelet, men jeg ønsker å vise til bosetting av flyktninger, og hvordan norskspråklig kompetanse preger denne opplevelsen.

Jeg vil ha fokus på bosetting av flyktninger, og hvordan dette påvirker flyktningers forutsetning for deltagelse i samfunnet. Jeg vil vise til Ameds historie for å gi nyanser til statistikken som først presenteres.

Bosetting av flyktninger

Ifølge IMDI (2015) er det både staten og kommunene som samarbeider om bosetting av flyktninger. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet leder dette initiativet, og fastsetter hvor mange flyktninger kommunene skal bli bedt om å bosette. Fra 2012 har IMDI poengtert en langtids bosettingsplan, med opptrapping til et høyere bosettingsnivå. I 2014 ble det bosatt flere flyktninger enn noensinne i kommunene. Det ble bosatt 7 800 flyktninger, der overføringsflyktninger utgjorde 1600, og 1000 av disse var fra Syria. Dette er et høyt bosettingstall, og det er kommunene selv som har avgjort om, hvor mange de ønsker, og om de kan ta imot flyktninger. Det er allikevel ønskelig å bosette flere flyktninger, og kommunene ble bedt om å bosette 10 000 flyktninger i 2014. Dette vil si at 2200 ikke ble bosatt, og det resulterer i et omfattende etterslep. Så mange som 5000 flyktninger med oppholdstillatelse ventet i mottak, og en av fire flyktninger har ventet i mer en ett år. IMDI hevder at økt norskkunnskaper og kvalifisering for nyankomne flyktninger er en viktig bidragsyter for at kommunene tar imot flere over mange år (IMDI, 2014; 2015).

Amed er en av disse. Hans historie begynner for fire år siden, da han ankom Norge etter å ha flyktet fra en pågående konflikt som fortsatt holder på i dag. Han beskrev flukten som vanskelig, og da han ankom Oslo gikk han til politistasjonen for å søke om asyl. Han ble så sendt til asylmottak rundt omkring i Norge, men hans første møte var med en liten bygd på Vestlandet. Han kunne hverken norsk eller engelsk, og sa det var veldig ensomt i starten. Han fikk venner på de ulike mottakene, noen har han fortsatt kontakt med i dag, men ingen norske venner. En dag vi gikk rundt i byen, endte vi opp på en restaurant på Grønland. Han hilste vennlig på mannen bak disken, og da jeg spurte om relasjonen kom det frem at dette var en av de han ble kjent med på mottak. Mannen bak disken kunne så vidt litt norsk, men ikke nok til å føre en samtale med meg. De fortsatte samtalen på morsmålet, og vi takket for nok et rabattert måltid før vi dro. Flere av de Amed ble kjent med rundt omkring på mottak i Norge, har endt opp i Oslo. Noen startet restaurant, og kan lite norsk, og enkelte

har kommet inn i kriminelle miljø. Amed tok sterkt avstand fra dette ettersom han har søkt om statsborgerskap, og ønsket ikke spolere sjansen for å få dette. Han sa han synes det var ganske trist allikevel, ettersom han da måtte kutte kontakten med mange av vennene sine. Dette etterlot han ganske ensom sa han.

Amed beskrev også hvordan det var å bo på forskjellige mottak, noe han gjorde i to år. Han beskrev opplevelsen som folksom og ensom på samme tid. «Alltid så mange mennesker, aldri alenetid. Du sover på rom med 3-4 andre, du vil bare dø, skjønner du? Får noen få tusen i måneden, og det skal du leve på. Det er veldig vanskelig ass. Norge er kaldt, du fryser hele tiden, alltid kaldt.» Han uttalte senere i samtalen at han var ment å flytte videre til Tyskland, for han likte ikke Norge i starten, «men så ble jeg» sa han. Jeg fikk aldri noe klart svar på hvorfor han ble, men da han snakket om endestasjonen Oslo, opplevde jeg et skifte i Ameds lynne. Han bodde ikke lenger på mottak, men med en kompis.

Amed beskrev også tilbudet om psykisk helsetjeneste som blir gitt flyktninger. Han fant det utfordrende å åpne seg, ettersom han fryktet for at det han sa ville bli brukt mot ham. Han hadde fått høre fra venner at det hadde skjedd dem og deres bekjente. Enkelte kom med sterke traumer, og beskrev hvordan de i en krigskontekst har begått kriminelle handlinger. Dette ble visstnok holdt mot dem i senere tid, og de risikerte deportering. Det var derfor ikke noe poeng i å gå til psykolog, ettersom det kunne utfordre oppholdstillatelsen. Ameds skepsis til myndighetene og frykten for å bli deportert kan forklares i en streng immigrasjonspolitik. Hvis dette er noe mange innvandrere og flyktninger opplever, kan skepsis til smittevernstiltak forklares med svekket tillit til myndighetene på bakgrunn av nevnt behandling av deres oppholdstillatelse.

Amed har uttrykt fra vi møttes hvor utfordrende han finner situasjonen Norge befinner seg i nå. Med dette legger han vekt på hvor ironisk det er med hans bakgrunn som er farget av krig, hvordan norske myndigheter reagerer på coronaviruset. Han sa en gang «jeg kommer fra krig du vet, korona er ingenting. Er det dette som skal ta meg liksom?» Dette kan vise hvorfor det eventuelt er mange med flyktningbakgrunn som ikke overholder smittevernstiltakene satt av regjeringen. Det er allikevel flere faktorer som spiller inn, og andre mulige forklaringer utelukkes ikke. Samtidig vil jeg hevde at dette blir en naturlig respons basert på ideoende referanser i hver enkelt av oss, som er med på å farge holdninger og reaksjoner til det som skjer. Sammenlignet med Ameds referanser til grusomhet, er korona ingenting. Det er derfor naturlig at det ikke er samme respekt ovenfor tiltakene hvis man har ulike tanker om grusomhet. Det er en mulig ubevisst sammenligning som oppstår i dette møtet. Han har overholdt smittevernstiltakene ut av en moralsk ansvarsfølelse, ikke ut av frykt for viruset.

Jeg ønsker også å løfte frem et politisk skifte i immigrasjonspolitikken som gjenspeiler resten av Europas flyktningpolitikk. Dette vises via strengere grensekontroll, færre asylsøknader blir godkjent, og økt deportering til krigsherjede land (Fuglerud, 2004). Hovedelementene ved en slik politikk kom på 1980-90-tallet. Prosenten asylsøkere som fikk tildelt flyktningstatus i 1987 var på 7,8 %, og hadde i løpet av syv år gått ned til 0,5%. Prosenten av totale avslag på oppholdstillatelse på humanitært grunnlag, og søknader om flyktningstatus økte samtidig i denne perioden fra 24,2% til 90,9 % (Fuglerud, 2004). Dette viser en betydelig økning av ønske og behov for sosial og geografisk mobilitet på bakgrunn av krig. Dette forklarer Gullestad (2002) som den historiske konteksten rundt stigmatisering av innvandrere som begynte på 1980-tallet. Hun viser dette i en norsk kontekst, der hun beskriver fremmedfrykt som et produkt av sin tid, ettersom dette vokste frem under og etter den kalde krigen. Under en tid uten en tydelig fiende, rettet man blikket innover, og malte et bilde av fremmede som bar preg av skepsis og frykt.

I boken *Third Culture Kids* redigert av Aon Raza Naqvi (2019), viser redaktøren til andregenerasjonsinnvandrere i Norge som vokste opp på 90-tallet. Naqvi intervjuer disse og kartlegger deres opplevelse av å ha ett bein i hver kultur. Selv om andregenerasjonsinnvandrere ikke er min målgruppe, mener jeg boken gjenspeiler det norske samfunnet erfaringsnært, og på en måte som indirekte påvirker hvordan samfunnet mottar noen de mener er «fremmed». Boken er en oppsamling av korte livsberetninger av mennesker som beskriver hvordan dette oppleves, og hvordan de har håndtert dette gjennom oppveksten.

Et av intervjuene er med en mann på ca. 40 år, som beskriver den stigmatiseringen Gullestad (2002) snakker om. Han sier selv han er et «produkt av systemet.» (Naqvi, 2019, s. 128). Syed Sibte Hassan Naqvi vokste opp på Ellingsrud i Oslo, og hevder gjengmentalitet er et produkt av det norske samfunnet. Han snakker som et eksgjengmedlem, og tidligere dømt kriminell. Det norske samfunnet er ifølge Hassan Naqvi fremmedfiendtlig, og fremprovoserer gjengvirksomhet og kriminalitet ved å opptre avvisende i møte med andre kulturer.

En slik skepsis ovenfor nordmenn viser også Adam da han beskriver hvordan nordmenn ser seg selv. Han hevder nordmenn mener de selv er best, og er lite åpne for internasjonal innflytelse. Jeg vil nå utforske ytringen til Adam, da han sa at det var lurt at nordmenn ansetter nordmenn fremfor andre som er mer faglig kvalifiserte. Dette grunnet han i nordmenns generelle inkompetanse målt opp mot importert kompetanse. Adam sa at hvis man kun skulle gå etter faglig kvalifisering, ville alle nordmenn vært arbeidsløse. Dette sa han nok i et øyeblikks frustrasjon, og jeg tolket det som en spøk, men det er en interessant spissformulering. Han sa dette i en samtale vi hadde om det norske språk, da han sa det var vanskelig å lære språket, og at dette var et hinder i jobbsøkningsprosessen.

Adam sa nordmenn verner om seg selv og kulturen via språket, og mente dette var grunnen til norskkravet på arbeidsplassen i et land der majoriteten kan engelsk. Jeg vil nå utforske hvorvidt språket man snakker former måten vi tenker på, i håp om å forstå handlingsforutsetningene til både nordmenn og innvandrere i møte med smittevernstiltak.

Former språk måten vi tenker på?

Jeg vil gjøre dette ved å gå videre til mitt andre hovedpoeng i dette kapitlet, da jeg viser til en gammel lingvistisk diskusjon basert på lingvistisk determinisme av Benjamin Lee Whorf (1956). Det norske språket har allerede blitt påvirket i stor grad av både dansk, tysk og engelsk av historiske årsaker. Den engelske påvirkningen er muligens nyere, og er et produkt av globale massemedier. Det er rimelig å hevde at språk er i konstant endring, og dette er uunngåelig. Grunnen til at det er reaksjoner rundt dette kan være tempoet endringene skjer i. Det har alltid vært såkalte «sosiolekter», men med en gang det vokser frem en «sosiolekt» som kebabnorsk, altså en blanding av norsk, arabisk og urdu, kommer det reaksjoner som er farget av noe annet enn den engelske innblandingen i det norske språk. Jeg lurer på hvorfor det er motstand mot språklig endring når det er uunngåelig, og hvorfor det oppstår ulike holdninger avhengig av hvilket språk som blander seg med norskspråket. Videre lurer jeg på om språket man snakket farger persepsjonen av verden. Er det nettopp fordi norskspråket slik vi kjenner det, endrer seg raskere enn det har gjort tidligere? Er det på grunn av en verden med økende akselerasjonsfart (Eriksen, 2016) at det oppstår et behov for å verne om språket?

Benjamin Lee Whorfs hypotese (1956) vokste frem i midten av det forrige århundret, der han hevder at språket du snakker former måten du tenker på. Språket former altså individets verdensbilde. Dette kan muligens si oss noe om hvordan smittevernstiltak blir oppfattet ulikt på ulike språk, og hvordan det blir kommunisert på ulike språk.

Det har lenge blitt observert en sammenheng mellom tanke og språk, men Whorf hevdet at kategoriene og forskjellene i hvert språk, gjenspeiler hvordan man oppfatter, analyserer og handler i verden. Han hevdet at så langt som språk er forskjellige, vil de som snakker de ulike språkene også være ulike i sine oppfattelser og handlinger i like situasjoner. Denne hypotesen kalles lingvistisk determinisme, og ingen akademikere støtter den fullt ut ettersom den ikke er særlig nyansert.

Den har også blitt kritisert i senere tid, og blitt stemplet som direkte ukorrekt. Den ble allikevel aktuell igjen da språkforskere som Lera Boroditsky (2001) re viterte hypotesen til Whorf. Hun gjorde en studie som fant at språk var et kraftig verktøy for å forme tanker rundt abstrakte ting, samt at ens morsmål spiller en viktig rolle i formingen av vanetenkning, som for eksempel hvordan man

tenker tid osv. Boroditsky fant derimot at språket alene, ikke former hvordan vi tenker, i den grad Whorf argumenterte i sin tid (Boroditsky, 2001).

Som nevnt støtter enkelte aspekter ved nyere forskning Whorfs lingvistiske determinisme. Dette vil si at ulike meningsnett dannes avhengig av språket man bruker. Dette gjør flerspråklige interessante, og da jeg spurte mine informanter om hvordan de opplevde det å snakke norsk, svarte de at det følte som å være en annen person. De beskriver en følelse av fremmedgjøring eller eksternalisering av seg selv, da de føler seg som en annen person når de snakker et annet språk. Dette gjør identitetsfølelsen utfordrende, og kompleks, samtidig som jeg mener det gjenspeiler det kulturelle aspektet ved språk, som gir ulik kulturell forankring når ulike språk snakkes.

Språk inneholder samtidig mye makt, da det kommer frem i en annen studie av Caitlin M. Fausey og Lera Boroditsky (2010) at grammatikken i språkets oppbygging vil forme informasjonen som tas ut av setningen. Ordleggingen kan variere i så stor grad at det i enkelte skyldspørsmål i retten resulterer i ulik dom (Fausey & Boroditsky, 2010). Dette viser at det er stor variasjon i språkoppbygging, som samtidig gjenspeiler verdensbildet språket er bygget opp under. Antropolog Susan Gal (2015) har forsket på lingvistikk og viser hvordan oversettelse skaper en utfordring, da hun hevder man oversetter sosiale verdener (Gal, 2015). Ifølge Gal bruker kultur språket for å kommunisere sitt verdensbilde. På denne måten vil det være enkelte sårbarheter i en oversettelsesprosess, da misforståelser kan oppstå. Språket bringer samtidig med seg tankemønstre, som jeg mener ut ifra teorien presentert over, er kulturelt forankret. For mine informanter vil deres «hjemkultur» komme til uttrykk på deres morsmål, sammen med deres livserfaringer, verdier og holdninger. Hvis man adopterer lingvistisk determinisme, kan man derfor argumentere at morsmålet man har, vil forme holdninger og oppfattelse av vertslandet, og tolkning av informasjonen som kommer på språk som ikke er ens morsmål. Kulturell bagasje hevder jeg er avgjørende for holdninger mot korona og de tiltakene som er iverksatt i den forbindelse. Dette kan ha påvirket mine informanters holdning til smittevern i varierende grad, avhengig av deres morsmål.

Amed demonstrerte viktigheten av kulturell bagasje, da han fortalte meg om sin bakgrunn fra krigen. De store kontrastene Amed beskriver fra hans oppvekst, til livet i Norge, gjør det forståelig at man ikke stresser over et virus med relativt lav dødelighetsrate. Et annet kulturelt aspekt jeg observerte var tillit til staten. Dette er avgjørende faktorer for at man skal følge de råd og regler som blir initiert av myndighetene. Nordmenn er kjent for å tradisjonelt utøve tillit til myndighetene. Innvandrere som ikke har denne kulturelle normopplæringen på tillit til systemet, og som muligens kommer fra steder der all tillit til staten er ikke-eksisterende, er det forståelig om mange ikke utøver samme respekt for råd og anbefalinger som kommer fra staten. Til tross for denne antagelsen, kommer det frem i en

rapport utviklet av Folkehelseinstituttet (2021) der de målte holdninger til vaksiner og overholdelse av smittevern blant innvandrerbefolkningen i Norge, at innvandrere er jevnt over dyktige til overholdelse av dette. Det kommer frem i rapporten at det ligger en svakhet i statistikken som representeres, ettersom besvaring av undersøkelsen krever Bank ID innlogging, og relativt gode norskferdigheter. Du må med andre ord være relativt integrert i samfunnet for å besvare undersøkelsen. Dette gjør at undersøkelsen ikke er statistisk representativ for innvandrere for øvrig, men FHI håper den kan gi en indikasjon på etterlevelse av råd og smittevernstiltak. Resultatet av undersøkelsen viste at det var stor grad av etterlevelse og støtte i råd om sosial distansering og hygiene. Innvandrere var jevnt over mer positive og hadde høyere selvrapportert utførelse av sosial distansering og hygiene enn den øvrige befolkning. De fant også at det var svakest selvrapportert etterlevelse av hygiene blant ikke-innvandrere, og at Vest-Europa og Norden kom dårligst ut på etterlevelse av sosial distansering sammenlignet med innvandrere fra Øst-Asia. Nordmenn kom altså dårligere ut i denne undersøkelsen enn innvandrere på etterlevelse av råd om smittevern. Det er allikevel store svakheter ved denne undersøkelsen, da svarprosenten blant innvandrere er på rundt 15%. Forskerne som står bak denne undersøkelsen mener at det på bakgrunn av denne svarprosenten er de innvandrerne som har gode norskkunnskaper, og er velintegrert i samfunnet som blir representert her (Nilsen, Johansen, Aarø, Kjøllesdal, Indseth, 2021, s. 3). Dette kan fortelle mye om smittesporing, ettersom det påpeker hvordan innvandrere og nordmenn lever ut sin sosialitet ulikt. I enkelte områder i Oslo hvor trangboddhet er en utfordring, så man økning i smitte. De som ble smittet ble smittet i hjemmet, og kan fortelle oss at etterlevelsen av sosial distansering var høy. Arbeidsplassen var en betydelig smittekilde i enkelte yrker, spesielt når de muterte virusene kom.

De fant at det var liten forskjell mellom grupper innvandrere, men de fant at personer fra Øst-Asia var mer positive og hadde høyere selvrapportert utførelse av sosial distansering og hygiene enn andre grupper.

Holdninger til vaksiner er ikke linket til smittevernstiltak, slik som utførelse av sosial distansering og hygiene, og her varierer holdningene mellom landegrupper. (Nilsen et al, 2021). Her fant FHI en interessant korrelasjon mellom økt villighet til å ta vaksine, etter det ble startet med vaksiner. Det var altså større skepsis til å vaksinere seg før vaksinene ble godkjent og vaksiner ble iverksatt (Nilsen et al, 2021). Dette kan reflektere tillit til staten, og eventuelt fravær av dette hos innvandrerbefolkningen. Allikevel viser rapporten at den norske befolkning som tradisjonelt har hatt høy tillitt til staten, kommer ut dårligere enn innvandrerbefolkningen som mulig ikke har samme tradisjon for tillit til statsorgan.

Holdningene til vaksinerings mot Covid 19 varierte derimot mellom ulike nasjonaliteter. Innvandrere fra Øst-Europa, Vest Asia og Afrika har vesentlig lavere vaksinevillighet enn andre nasjonaliteter. De fant lav korrelasjon mellom vaksinevillighet og botid, utdanning, kontakt med nordmenn osv. Det var allikevel en økning i vaksinevillighet etter vaksineringsen startet. Konklusjonen ble at smittevernsatferden er like god eller bedre i forskjellige nasjonaliteter sett i forhold til majoritetsbefolkningen (Nilsen et al. 2021).

Jeg vil nå vise hvordan mine informanter bar ut smittevernstiltak, og hvilke holdninger de hadde til korona i utgangspunktet. Jeg vil ta utgangspunkt i språklig formidling og oppfattelse av myndighetenes koronainformasjon, og deres utlysingsplattformer.

Amed er et eksempel på hvordan man som flyktning kommer til Norge og kan føle man har vunnet gullbilletten til et bedre liv. Han hatet korona og alt det innebar, og uttrykte ved flere anledninger at han ikke var enig i myndighetenes håndtering av viruset. Allikevel etterlevde han alle råd og anbefalinger som kom fra myndighetene, ettersom han sa det gikk på samvittigheten om han valgte å bryte disse. Han var dog en av de jeg mener ble særdeles negativt påvirket av pandemien på grunn av den sosiale isoleringen som fulgte med etterlevelse av råd og anbefalinger. Det ble derfor en stor personlig kostnad å konferere med majoritetsbefolkningen, som igjen viser Ameds adoptering av majoritetskulturens holdninger og verdier. Dette kan gjenspeile høy integreringsgrad, til tross for at nordmenn som i dette tilfellet utgjør majoritetsbefolkningen, ikke har vært best på etterlevelse av smittevern som vist i undersøkelsen til Nilsen et al (2021). Amed fikk med seg de smittevernstiltakene som ble muntlig kommunisert til ham av sin omgangskrets. Det er derfor ikke sikkert at han til enhver tid var klar over hvilke tiltak som gjaldt. Han leste ikke nyheter og lignende, men ble holdt oppdatert av sitt læringsmiljø. Regjeringens formidling nådde derfor ikke direkte Amed. Han var dog aktiv på sosiale medier, og for å nå unge innvandrere som kanskje ikke leser nyheter, kunne dette vært en flott arena for å nå ut med oppdatert informasjon om smittevernstiltak til denne gruppen. Adam har også slitt med sosial isolering under pandemien, men har ikke fulgt smittevernråd i den grad Amed har. Gjenbruk av engangsmunnbind, samt skepsis til smittevernstiltakene, var tema vi snakket om. Det samme gjaldt Stefan, da han ønsket å håndhvilse da vi møttes, og tok frem at gammelt slitt engangsmunnbind da vi skulle gå inn i en restaurant. De holdt seg heller ikke oppdatert på smittevernstiltakene, da de ikke leste norske medier, og kunne derfor ikke innhente denne informasjonen. Til tross for misnøye og manglende sympati for myndighetens håndtering av krisen, ble de tvunget i form av påbud og forbud å følge koronaregler. Ettersom alle har landbakgrunn der myndighetene i hovedsak ikke ivaretar sine borgere, er det en mulig forklaring til skepsisen av råd og regler som er implementert av staten.

Innvandrerens fremstilling i media

Det har vært mye skrevet om etniske minoriteter, arbeidsinnvandrere, studenter og andre grupper som har blitt beskyldt for å være de største smittesprederne. Når smitteverninformasjon, råd og regler kan gi rom for tolkning, er det vanskelig for innvandrere med svak språklig kompetanse å forstå hva som gjelder til enhver tid (Helgheim, 2020).

Det er en tydelig syndebykk- retorikk i media, der det er en tilnærming til smittesporing som bærer preg av negativ omtale av grupper der det er påvist smitte. Istedenfor å vinkle dette generelt til «de som er i store folkemengder», blir etnisk opphav, eller alder ofte nevnt. Det hadde muligens vært gunstigere å løfte frem hvilken samfunnsfunksjon som opplever høy smitteeksponering, slik at man i høyere grad kan årsaksforklare eventuelt høye smittetall. Denne retorikken finner man hos Kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) (Utrop, 8 desember, 2020), som ønsket å få ned smitten blant innvandrerbefolkningen på bakgrunn av tvetydige tall. Det er derfor observerbart en språklig inkludering og ekskludering som jeg ønsker å undersøke videre under.

Språklig inkludering og ekskludering

Språklige kategorier og standard-narrativer bistår i markeringen av hvem som er «inne» og hvem som er «ute» i en gitt kontekst. For eksempel finner man grammatiske mønster i et narrativ, der det blir tydelig hvem som er «vi», og hvem som er «de». Marianne Gullestad viser dette i sin artikkel «invisible fences» (2002), da hun viser til et brev tilsendt en norsk-pakistansk politiker. Brevet inneholder ingen nevning av ord som *rase*, *nazistisk ideologi* eller lignende. Allikevel er det en tydelig rasistisk undertone på grunn av den verbale grensen avsender trekker mellom «vi, oss» og «dere» (Gullestad, 2002, s.49). Et annet eksempel Gullestad trekker frem er fra en samtale mellom en innvandrer og en professor. Innvandrerens forklarer at hun har bodd i Norge nesten hele livet, og synes hun kjenner det norske samfunnet godt. Hun spør så hvor lenge hun kommer til å beholde betegnelsen *innvandrer*. Professoren svarer at hun aldri vil bli kvitt denne betegnelsen, ettersom definisjonen på en innvandrer var noen som var født av to foreldre med utenlandsk opprinnelse som har migrert til Norge. Kvinnen ble så sint, ettersom hun ikke ville akseptere svaret til professoren. Dette mener Gullestad man må se i en kulturhistorisk kontekst, da begrepet *innvandrer* bærer med seg en stigmatiserende kontekst. «Innvandrer» er i utgangspunktet et utfordrende begrep, men blir ofte brukt om personer som er født i utlandet av to utenlandske foreldre, og siden immigrerer til Norge (Tønnesen, 2021). Gullestad (2002) problematiserer begrepet *innvandrer*, da hun argumenterer for at det bærer retorisk tyngde, ettersom det har blitt en stigmatiserende måte å betegne «dem» på. Begrepet trekker altså en usynlig grense mellom «oss» og «dem». Det ligger

implisitt i begrepet at det snakkes om mennesker fra «en tredje verden», fremmede verdier som avviker fra majoriteten, «mørk hudfarge», og arbeiderklasse som ufaglært eller delvis lærd arbeid. Gullestad viser videre hvordan dette avviker fra ordboks-definisjonen på begrepet «innvandrere», men speiler tvetydigheten i begrepet som gjør det særdeles retorisk mektig.

Gullestad (2002) skriver også om «imagined sameness», da hun hevder at «likhet» er et viktig kulturelt verktøy for nordmenn. Dette kan forklare hvorfor den norske kulturen er skeptisk til det som er fremmed, da man kan se på det som en slags «kulturell forurensning» for å bruke Douglas sitt begrep. Gullestad viser også at for å få bekreftet sin tilskrevne identitet, må det være andre mennesker som bekrefter og støtter denne tilskrevne identiteten. Et annet eksempel er hvordan dialekt ansees som bra og «norsk», men utenlandsk aksent er dårlig. Disse språklige variablene signaliserer kulturelle grenser som blir dratt i form av markerte og umarkerte kategorier. Man kan i denne forbindelse spørre hva den viktigste markøren i forhold til medlemskap i den norske majoritet er?

Hvordan skapes disse kategoriene, og hvordan endres de? Mary Douglas (2005 [1966]) har forsket på kategorier, og hennes bok *Purity and danger* har blitt en antropologisk klassiker. Hun viser her hvordan man klassifiserer og skaper grenser innad og utad i en kultur, der hun bruker begrepet «forurensning» for å forklare hvordan kulturer beskytter seg selv fra alt som er fremmed. Dette vernet om egen kultur kommer til uttrykk i normer, regler, moral og etikk, og er viktige bidragsytere for å holde alt som ikke sammenfaller med dette, ute. En innvandrere vil på mange måter møte en kultur blind, og det vil ta tid og erfaring å opparbeide kulturell kunnskap om det «utalte» i kultur. En annen form for kategorisering som ofte blir aktualisert i hverdagen er etnisk tilhørighet, eller etnisk gruppe.

Fredrik Barth (1969) definerer etniske grupper som biologisk selvrekrutterende iallfall ifølge sin kollektive selvforståelse, da de markerer sosiale grenser i relasjon til andre grupper, og skaper et felt av kommunikasjon og særlig sosial interaksjon, samt har et medlemskap som identifiseres og bekreftes av seg selv og andre. Dette skaper kategorier som skiller fra andre kategorier av samme art (Barth, 1969, s.11). Det er altså en gruppe som skaper sin identitet ved å etablere grenser. Disse grensene viser hva som er innenfor og hva som er utenfor. Det er en felles forståelse innad i gruppen hva som utgjør disse grensene, og hva en gruppes delte identitet innebærer. I et samfunn er det ofte flere etniske grupper, som lever nærliggende rent geografisk. Dette kan være utfordrende hvis forskjellene mellom gruppene blir for store, da spesielt fordi det ofte blir et hierarkisk forhold i form av en minoritetsbefolkning og en majoritetsbefolkning. En anerkjent teoretiker som skriver om «nasjonen» som ideologi er Benedict Anderson (2006). Han beskriver «nasjon», som et forestilt

politisk fellesskap, «and imagined as both inherently limited and sovereign.» Det er forestilt, fordi medlemmene av selv de minste nasjoner vil aldri kjenne flesteparten av sine medborgere, møte dem, eller høre om dem, men vil allikevel ha en tanke om deres delte fellesskap (Anderson, 2006, s. 6). Teorien til Anderson vil i tråd med Gullestad (2002) vitne om et «forestilt felleskap», som legger tanker om «vi», «oss», «de» og «dem», til grunn for dannelsen av forholdet mellom minoriteter og majoriteter. Er det kun gode språklige ferdigheter som skal til for å bli et fullverdig medlem av det norske samfunnet, eller er det mer komplisert enn som så? Dette vil jeg utforske videre i ekskluderingskapittelet.

Dette kapittelet har vist viktigheten av språk for integrering i samfunnet, og hvordan integreringen er et komplekst samspill mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. Jeg har også forsøkt å vise hvordan språk skaper «utgrupper» og «inngrupper», og har forhåpentlig framstilt noen nyanser av dette. I det neste kapittelet vil det vises til teknologiske hjelpemiddel i en språklæringskontekst, og dette kapittelet vil knytte sammen språk, og ekskludering som er det siste kapittelet her.

Kapittel 2

Teknologi- digital ekskludering

Vi lever i en verden som er preget av globale reiser og menneskelig innblanding i naturområder med uant eksponering for virus og andre sykdommer. Koronapandemien har fungert som et forstørrelsesglass på flere områder, blant annet på polarisering i samfunnet og Norge som velferdsstat. Jeg ønsker å belyse hvordan samfunnet har håndtert denne krisen gjennom å vise til nye innvandreres opplevelse og deres navigering i møte med nordmenn og det norske samfunnet. Ettersom mine informanter er i prosessen av å lære seg norsk, vil jeg i dette kapittelet redegjøre for de teknologiske verktøyene som blir brukt i denne prosessen, og klasserommet vil bli sammenlignet med nettbaserte klasserom.

Data som er innhentet under dette prosjektet har vist hvordan ensomhet blant unge voksne mannlige innvandrere har vokst under Covid 19 pandemien. Det kommer samtidig tydelig fram at det er noen ekstra utfordringer rundt å opparbeide seg norskkunnskaper i et samfunn som er nedstengt. Jeg ønsker også å belyse utfordringene informantene møter tilknyttet byråkratiet i en sårbar situasjon, og hvordan byråkratiet blir satt på prøve i en utfordrende tid. Med mange spørsmål og vage svar, møter staten en frustrert og forvirret befolkning av flere grunner. Min målgruppe er vist spesielt sårbare i denne konteksten.

I møte med informantene som vil bli presentert under, kommer det frem at samtlige finner situasjonen krevende. De har ytret at det er vanskelig å lære språket når de ikke har noen å praktisere språket med. Derfor har de tatt initiativ på Facebook for å finne likesinnede sjeler, både for å praktisere norsk, og for å danne nettverk. Dette kapittelet tar for seg bruken av teknologi som har funnet sted under koronapandemien, og hvordan det har preget læringsutbyttet til informantene. Dette vil bli drøftet ut ifra ulike teorier om «digital citizenship», «rom», og språklæring.

Jeg vil først ta for meg informantenes bakgrunn for norsklæring, og deres erfaringer med det norske samfunnet. Den teknologiske opprustningen vil være en naturlig del av dette, der overgangen fra arbeidsaktiv til hjemmeværende og hjemmeundervisning vil stå sentralt. Ulike nettbaserte møteplasser som Zoom, Teams og Facebook-forum vil danne utgangspunktet for denne analysen. Det vil vises til empiri fra mitt eget studie, samt rapporter fra FAFO. Dette vil forsvares av relevant språkforskning som vektlegger bruken av digitale medier i språklæring.

Adam

Adam kom til Norge for et år siden, i håp om å få en god jobb. Han er utdannet mekatronikk-ingeniør, en utdanning som kombinerer mekanikk og elektronikk, og er en 5årig utdanning i hjemlandet hans. Adam har søkt på utallige jobber han er kvalifisert til ifølge kvalifikasjonskravene i stillingsbeskrivelsen, men har ikke lyktes så langt. Grunnen til dette sier han selv bærer preg av fremmedfiendtlige holdninger, der selskapet selv svarer at «de gikk for noen som passet kulturen i selskapet bedre». Et annet sentralt punkt i avslagene var hans manglende norskkunnskaper. Han snakker fransk, arabisk og engelsk flytende, men ligger på A2 nivå i Norsk. Dette nivået er beskrevet av kompetansenorge som

... kan delta i enkle samtaler om vanlige og praktiske aktiviteter som du kjenner. Du kan lese og forstå korte, enkle tekster knyttet til ditt arbeid. Du kan skrive korte, enkle beskjeder og fortelle om opplevelser og hendelser med enkle fraser og setninger (Kompetansenorge, 2021).

Adam leste og øvde seg over internett for å komme på B1 nivå. Denne prøven skulle han avlegge vår 2021. B1 nivået er beskrevet av kompetansenorge som

(...) forstå hovedpunktene i klar tekst og tale om kjente emner som du ofte møter i forbindelse med arbeid, skole og fritid. Du kan klare deg i de fleste situasjoner som kan oppstå, og kan skrive enkle tekster om kjente emner og kort forklare og begrunne meninger og planer (kompetansenorge, 2021).

Bakgrunnen for at Adam ikke ble ansatt er vanskelig å si noe om. Allikevel hevder han selv at det har med språk og hans herkomst å gjøre. I SSBs levekårsundersøkelse kom det frem at 28 prosent av utlendinger som deltok i studien følte seg diskriminert i arbeidslivet (Tronstad, 2009). Dette indikerer at det er flere som Adam, som føler seg urettferdig behandlet i møte med «arbeidsplassen». Han engasjerte seg i Facebook-forum for å finne mennesker han kunne praktisere norsk med ved siden av egenstudier over nett. Det var ikke tilstrekkelig å lese seg frem til norskkunnskapen, interaksjon og kroppen måtte til. Adam uttrykte ofte hvor frustrert han var over sin situasjon ettersom han jobbet i en kantine sammen med andre innvandrere som heller ikke snakket norsk. Det var derfor ikke en passende arena for å vedlikeholde den norsken han hadde lært seg, og det var heller ikke mulig å utvikle språkkunnskapene. Vi møttes i november 2020, da smittebølge nummer 2 av Covid 19 herjet i Norge. I Oslo betydde det sosial distansering, som påvirket ulike fritidstilbud som ikke kunne overholde smittevernstiltakene utstedt av regjeringen. Alt av språk-kafeer som krevde fysisk møte var derfor stengt. Dette hadde vært et naturlig sted å begynne for å møte mennesker som var i lignende situasjon som Adam.

Det var tydelig at Adam ikke var den eneste i sin situasjon. På Facebook var det mange som uttrykte behov for noen å praktisere norsken sin med. I en av våre samtaler fortalte han om alle som hadde sendt han meldinger på Facebook. Det var nettopp for å ha noen å snakke norsk med, og ettersom Adam selv var permittert på dette tidspunktet, gikk hele dagen hans med til å lære seg selv norsk. Han var sterk grammatisk, men manglet en samtalepartner. Han bodde med en annen mann på dette tidspunktet. Romkameraten var derimot på jobb store deler av dagen, og dette endte med at Adam ofte satt alene i leiligheten sin hele dagen. Han hadde ikke en nær omgangskrets her i utgangspunktet, og den sosiale mobiliteten ble kraftig innsnevret i november for hele Oslo. Han beskrev derfor hverdagen sin som kjedelig, og selv om han anså seg selv som introvert, kunne det bli ensomt å være så mye alene.

Utfordringene Adam møtte på i forhold til læring over nettbaserte kanaler og fjerningen av kroppen skriver Regina Hampel (2019) om i sin forskning. Hun fokuserer på de utfordringene som springer ut fra materielle nettbaserte medium, spesielt med tanke på læring i forhold til tid, sted og kroppen. For det første er det en klar kroppslig fjerning i den mellommenneskelige interaksjonen. Fjerning av kroppen, fjerner også inntrykk og spontanitet i handlingsmønstrene, samt det begrenser kroppsspråkets rammer. Det oppleves også som mindre direkte å interagere over nett, sammenlignet med fysiske møter. Det nevnes også at det er noe nærmest teatralisk over nettbaserte møter, og det blir en kunstig fremstilling (Hampel, 2019). Dette kan sees i et «Goffmansk»perspektiv (1992), da det rår en slags høytidelighet over slike møter.

Digitale sider tilbyr andre kommunikasjonsrammer sammenlignet med fysiske møterom. For de som lærer språk er det avgjørende at de tilegner seg nye læringsverktøy for å tilegne seg kunnskap på nett (Hampel, 2019). Det er altså behov for ulike læringsmetoder over nett, sammenlignet med i et tradisjonelt klasserom. Dette, sammen med Long (1983) sin interaksjonshypotese, kan forklare hvorfor Adam ikke fant det tilstrekkelig å lese seg frem til norskferdigheter.

Det er også gjort studier som viser at læringsutbytte er koblet til kroppslige inntrykk og erfaringer. Forholdet mellom å tenke og å handle resulterer i en annen kognitiv respons en den man får over skjerm. Det underliggende premisset for kognitiv atferd er at det kognitive stammer fra kroppslig interagering som igjen er bygd opp rundt sanseintrykk. Dette er et av argumentene for fysisk klasseromsundervisning (Hampel, 2019). Hampel viser at kroppen som verktøy i en læringssituasjon skaper muligheter for en delt forståelse mellom individer. Den fungerer som et kommunikasjonsmiddel, og skaper sosial interaksjon. Kroppen er også basisen for den menneskelige tanke. Hun argumenterer videre i likhet med Long (1983), at kroppen er et viktig verktøy i konteksten av språklæring.

Forskningen viste at dette gjelder både småbarn som lærer morsmål, men også de som lærer andrespråk. Dette speiler viktigheten av kroppen og dens tilstedeværelse under all språklæring. Ikke-verbal kommunikasjon er en viktig del av meningsskapning, og er i stor grad benyttet av de som lærer språk. Gestikulering og andre kroppslige bevegelser kompenserer for manglende språkkunnskaper. Gullberg (1998), viste hvordan gestikulering ble brukt som et kommunikasjonsmiddel av andre-språk lærende, for å fullføre en setning.

For å oppsummere viser forskning viktigheten av kroppen for både interaksjon og i læring. Fjerningen av kroppen som kan skje når man bruker nettbaserte forum, meldingsutveksling, eller lignende risikerer minimering av læringsutbytte hvis man leser overnevnt forskning. Til tross for bruk av kamera er det begrenset kroppslig eksponering. Dette kan også påvirke den sosiale interaksjonen så vel som læringsutbytte.

Amed og Adam uttrykte misnøye ved bruk av nettbaserte læringsplattformer og interaksjon over nett. De viste til Teams og gratistjenester for norsklæring. De fant det demotiverende å lære og interagere over nett. Jeg vil nå presentere hvordan Amed lærte norsk under pandemien og opplevde sosial distansering.

Smittevernstiltakene for Amed som går på videregående, innebar mye hjemmeskole med digital undervisning. De fleste videregående skoler var på såkalt «rødt» nivå, hvilket vil si at det var strenge tiltak som å overholde avstand til hverandre, kortere dager på skolen, og mye digital hjemmeundervisning. Dette sørget for en innsnevret sosial sirkel, der man ikke kunne møtes på ønskelig vis om det innebar aktiviteter som overskred en-meter avstandskrav. Han har selv sagt at han føler seg ensom under pandemien, og fortalte at han har mistet kontakten med flere venner som følge av sosial distansering.

Vi møttes i likhet med flere av mine informanter, ved Oslo S, og tok en lang gåtur rundt Oslo. Det var vanskelig å følge informantene i deres hverdag som nå var hovedsakelig i deres eget hjem, ettersom det var besøksforbud da jeg gjorde feltarbeid. De eneste stedene det var tillatt å møtes var utendørs og på restauranter eller kafeer. Det var et dilemma ettersom det var kaldt på denne tiden av året i Oslo, så å være ute var ikke mulig mer enn ett par timer. Hvis vi skulle sitte et offentlig sted var det kjøpeplikt, som ikke var så gunstig ettersom de fleste informantene mine var permittert, og jeg ønsket ikke at de skulle måtte bruke penger for å møte meg. Hvis vi endte opp på en cafe eller et spisested for å søke ly fra kulda ble det også vanskelig ettersom jeg ønsket å spandere så de ikke skulle bruke penger for å møte meg, men samtidig ville jeg ikke de skulle føle at jeg kjøpte informasjon. Det var også en stolthet tilknyttet spandering-aspektet som mulig var kulturelt forankret hos mine informanter.

NAV

Amed bor i Oslo uten slektninger å lene seg på, og er i begynnelsen av 20-årene. Ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV) har beregnet seg på betjening av brukere over internett, og det opplevdes utfordrende for Amed å søke om permitteringspenger. Vi satt oss ned en kveld, da han ba meg om hjelp til søknaden ettersom han fant det vanskelig å tolke spørsmålene de stilte over internett. Vi holdt på i to timer, da han måtte lete frem dokumentasjon som var etterspurt i søknaden. Det tok også lang tid å tolke spørsmålene NAV stilte på nettsiden, og det var utfordrende å svare på spørsmålene. Selv for meg som har norsk som morsmål var det utfordrende å navigere seg på NAV sin nettside. Dette signaliserer en fremmedgjøring over internett, da det ikke alltid er brukervennlig.

Da regjeringen kom med sine krisepakker til bedrifter, ble ikke studenter eller elever med flyktningstipend sikret dagpenger eller permitteringslønn. Alle studenter som fikk studiestøtte fra lånekassen og som ble permittert fra sin jobb mistet derfor rett på permisjonslønn. Dette skapte en sårbar økonomisk situasjon for mange studenter. Amed var en av dem som ikke hadde krav på lønn selv om han var permittert fra sin deltidsjobb. Å motta flyktningstipend gjorde at han ikke hadde krav på penger på lik linje med studentene, og dette ble utfordrende i en tid som allerede var vanskelig rent psykisk.

Ikke alle informantene var like nøye med smittevern. Enkelte uttrykte direkte mistro til hele viruset, og argumenterte med at samfunnsomkostningene var for store. Dette demonstrerte de ved å håndhilde, bruke samme engangsmaske flere ganger, eller å droppe maske helt på steder det var påbudt. Samtlige uttrykte at de var veldig lei pandemien og de restriksjonene som kom i reaksjon til høye smittetall. De som var permittert uttrykte at de kjedet seg i stor grad ettersom de ikke var på jobb, samtidig som de ikke studerte, og ikke kunne møte venner heller.

Stefan

Stefan jobber som flislegger, og lærer seg norsk for å kunne kommunisere med kolleger på jobb. I dag snakker han engelsk på jobb, men har bedt sjefen om å snakke norsk til ham. Allikevel snakker sjefen engelsk til ham og begrunner det i «gammel vane». Det blir derfor lite norskpraktisering for Stefan i hverdagen, og hans nærmeste omgangskrets deler Stefans morsmål. Han gikk på Facebook for å finne noen å snakke norsk med, ettersom det ellers er vanskelig å komme i kontakt med noen som vil snakke norsk med ham. Han sa at nordmenn er usosiale, og mente det skyldtes lite sollyss. Under pandemien har han brukt mye av fritiden sin på å lese bøker på engelsk og morsmålet sitt. Han har ikke vært permittert, og har fått gå på jobb hver dag. Dette er til tross for en yrkesskade i kneet som han har pådratt seg ved å jobbe lange timer på alle fire på hardt underlag. Å ha et sted å gå til hver

dag og å føle seg nyttig er meningsskapende, og noe vi mennesker har behov for å føle på for å være en del av et felleskap.

Inntrykk av, og kontakt med nordmenn

Stefan beskriver nordmenn som et positivt og mildt folkeslag, der han viser til arbeidsplassen som eksempel. Stefan forklarte at han kunne bli sint og frustrert over noe på jobben, og derfor bli høyløst når han gir en klage til sjefen sin. Da han ble møtt med forståelse og et rolig temperament ble han litt overrasket, men samtidig ydmyk. Stefan sa det var noe han forsøkte å adoptere, dette reaksjonsmønsteret til egen atferd ettersom han fant det beundringsverdige å bli møtt med ydmykhet selv. Dette er hans beskrivelse av nordmenn, som han selv sier har tatt tid å opparbeide. Da han først kom til Norge hadde han bodd i London i 2 år, og synes Oslo var en fryktelig treig og «kald» by i forhold. Det var vanskelig å få venner her, men det var faren hans som mente at det var et bedre land å bo i på lang sikt.

Amed jobbet en liten stund på eldrecenter som helsefagarbeider. Dette viste seg utfordrende på grunn av hans navn og utseende da enkelte av de eldre var redd for ham, og spurte om han var med i IS. Amed sa han ble lei seg og sint av slike kommentarer, så han byttet jobb. Barne- og ungdomsarbeider ble hans nye retning, da han sier at barna ikke er rasistiske, de er bare nysgjerrige.

Til tross for å vokse opp under krig, med alt det kan omfatte, nevnte Amed en gang at han synes det var en mer stressende hverdag i Norge. Her skjedde alt så fort, og det var mye mas og krav hele tiden. Amed malte hverdagen sin som hektisk. Han jobbet som barn istedenfor å gå på skole, og på en av våre mange gåturer sa han at det var alt han ønsket seg som barn. Da han startet skolegang i Norge kunne han ikke engelsk, og skulle lære seg norsk. Han kom seg gjennom introduksjonsprogrammet, og flyttet til Oslo der han har blitt kjent med norske voksne som han omtaler «tante», men når han beskriver relasjonen sier han at det er som sin norske mor. Til tross for at han har et lite nettverk av nordmenn rundt seg i det daglige, blir sosial isolering og teknologisk overtagelse tungt for ham. Ensomhet nevnes til tross for tekniske kommunikasjonsmiddel. Dette kan indikere at kommunikasjon over skjerm ikke kan erstatte fysisk samvær.

Ensomhet

Ensomhet kan defineres som en følelse som oppstår i reaksjon av påtvunget sosial isolasjon (Halvorsen, 2005, s.15). Selv om denne definisjonen kan virke banal, vil jeg hevde det er viktig å løfte frem de siste tre ordene her, altså påtvunget sosial isolasjon. Definisjonen er relativt gammel, og kom på print mange år før korona kom. Allikevel er den slående gjeldende for tilstanden verden befinner seg i, og begrepet «påtvungen», er her interessant.

Alle informantene jeg har snakket med har uttrykt at ensomhet og kjedsomhet dominerer hverdagen under de tiltakene som er satt av regjeringen. På grunn av permittering og generell hjemmetilværelse for informantene, og et relativt stengt sosialt rom har dette resultert i ufrivillig isolasjon som har preget deres psykiske helse. En av informantene har uttrykt et spesielt behov for sosial omgang, da det ikke er så komfortabelt i hjemmet. Ensomheten blir da forsterket når han ikke kan møte vennene han vanligvis tilbringer mye tid med.

Adam har derimot påpekt at dagens situasjon ikke er så stor kontrast fra tiden før Korona. Han opplever det like vanskelig å møte folk nå som før korona kom, ettersom det er slik den norske sosialitet er, hevder han.

Et trygt nettverk er viktig for trivsel, integrering og inkludering. Amed har ingen familie i Norge, og selv om han har en voksen norsk kvinne han kaller «tante», så kan det ikke erstatte en mor. Amed beskrev deres relasjon som svært nær og viktig for ham, ettersom hun har tatt ham inn i familien sin. På grunn av pandemien og sosial nedstengning har de ikke kunnet møtes som før, og Amed har uttrykt hvilket savn dette etterlater. Han har ikke sett sin ekte familie siden han kom til Norge, og det er vanskelig å snakke med dem over telefon. Det er også sårt, sier han. Han har fått en lillebror som han ikke har møtt, og han vet ikke når han kan se dem igjen. Det er rimelig å anta at pandemien forsterker hjemlengsel og behovet for trygge, nære relasjoner. Når man fjerner kontakten med andre blir det så ekstra tydelig at man er alene beskriver Amed. Jeg vil nå se på tiltak fra frivillighetssektoren som ønsket å gi et tilbud til de som følte behov for en sosial arena til tross for samfunns-nedstengning.

Frivillighetssektor gjør digital språk-kafe

I samtale med de ansatte ved språk-kafeen jeg gjorde feltarbeid på, kom det som nevnt over frem at de en liten periode holdt digital språk-kafe over zoom. Dette medførte enkelte utfordringer som jeg nå vil presentere.

Denne språk-kafeen hadde en uformell form, som i praksis vil si at de hadde en avslappet læringssituasjon uten ordstyrer eller andre pedagogiske rammer for å lære norsk. Det var simpelthen læring ved å snakke som stod i fokus, og da dette gikk over til det digitale bød det på en del utfordringer. Det oppstår en kunstig orddeling på disse digitale plattformene, ettersom man ikke kan lese kroppsspråk som man gjør i vanlige møter. Da brukes gjerne ikke-verbal kommunikasjon for å varsle at man ønsker å ta ordet, og dette kan være små kroppslige bevegelser som kan være utfordrende å plukke opp over skjerm. Dette setter ideen om å føre en uformell samtale i vansker, ettersom det ikke er den samme naturlige flyten som i et fysisk møte.

De ansatte ved språk-kafeen opplevde at flere av deltagerne som tidligere hadde deltatt fast, falt fra. De dukket ikke opp i den digitale plattformen. Grunnene for dette er komplekse. Allikevel er det viktig å stille spørsmål rundt fravær av deltagelse, ettersom de mulig kan peke på mangler av teknologisk kompetanse hos enkeltindividet, eller fravær av rett utstyr for å gå på nett. Det kan samtidig signalisere at bruksområde for språk-kafeen er komplisert. For enkelte kan den ha fungert som en møteplass der norsklæring er en bonus, men ikke selve formålet med besøket. Medmenneskelig interaksjon kan være et behov som ikke ellers blir dekt i det øvrige samfunnet.

Amed uttrykte dette ved flere anledninger, da han opplevde det utfordrende å starte spontane samtaler med nordmenn på fest. Hele hans nettverk kom fra samme hjemland som ham, og Amed uttrykte ved vårt første møte, at han ikke bare kom på språk-kafe for å forbedre norsken. Her kunne han komme med spørsmål rundt språket, samtidig som han møtte andre å prate med. Jeg har nå presentert informantenes personlige forutsetninger for språklæring over teknologiske hjelpemiddel, og vil nå vise til litteratur som evaluerer disse hjelpemidlene i en større språklæringskontekst.

Teknologi i språklæring

Zoom

I en studie av Mundiri et. Al. (2021), viser de hvordan den virtuelle verden har fjernet menneskelige barrierer i sosialiseringprosessen. Den fysiske tilstedeværelsen er ikke lenger nødvendig for å møte andre, og mennesker blir derfor løsrevet fra tid og rom. De argumenterer for at media tillater menneskelig kontakt uavhengig geografisk sted og ulike tidsrammer. Mennesker blir løsrevet fra de to premissene som tidligere dannet grunnlaget for møter, noe som skaper nye møteplasser med andre utfordringer og konsekvenser.

På barne- og ungdomsskoler, samt videregående er Teams anvendt som nettbasert klasserom. Skype, teams, Zoom, er ulike kommunikasjonsapper der teams og zoom er tilrettelagt for offentlig sektor. Dette er digitale hjelpemidler som har holdt Norge i gang når hjemmekontor har dominert i arbeidslivet. Disse plattformene har tillatt møter noenlunde som før pandemien på arbeidsplassen, og det kan ha spart både offentlig og privat sektor for utgifter knyttet til gjennomføring av møter/kurs. Det koster selvsagt å abonnere på tjenester som zoom, men i dette regnestykket må også sparte miljøomkostninger være med. Ifølge Alfadda og Mahdi koster Zoom abonnement \$1800 i året for 20 «verter». Det finnes også gratisversjoner med videobegrensninger på 40 minutter pr. møte, men denne grensen ble opphevet for enkelte institusjoner under koronapandemien (Alfadda & Mahdi, 2020). Dette gjelder for læringsinstitusjoner og reflekterer en pakkepris.

Det er allerede gjort studier som evaluerer læringsutbytte med henhold til språklæring over zoom (Mundiri et. Al, 2021). I samme studie som viser den sosiale overgangen fra fysiske til digitale møter, viser de hvordan språklæring kan skilles fra andre disipliner i henhold til læringsutbytte. Dette begrunnes i kompleksiteten ved språk, og behovet for å mestre hele fire ferdigheter for å praktisere språket; lytte, snakke, lese og skrive. De argumenterer videre at varierende vanskelighetsgrad under språklæringen krever en sammensatt forståelse av disse ferdighetene. Dette viser de er utfordrende, da de hevder det er en utilstrekkelig flyt, og «avbrutt læring». Med dette siktes det til de begrensningene digitale klasserom besitter som følge av manglende spillerom for kroppsspråk og alternative læringsmetoder (Mundiri et.al, 2021).

Konseptet rundt virtuelle læringsarenaer bygges på hvordan man kan flytte tradisjonelle klasserom over til virtuelle rom. Det virtuelle klasserommet er i konstant endring, og blir forbedret etter bruker-evaluering. Læring som gjøres i virtuelle klasserom spiller også en viktig rolle for å integrere læringsmønstre, da en blir eksponert for både formell og uformell læring. For å designe en plattform som tilrettelegger høyt læringsutbytte, er det viktig at læreren ikke bare lærer bort informasjon, men tilrettelegger så elevene lærer seg selv å lære ifølge Mundiri et. Al (2021). Dette er spesielt viktig under språklæring, da de argumenterer i tråd med interaksjonshypotesen til Long (1983) at læringsutbyttet i størst grad skjer ved å være en aktiv del av undervisningen.

Studien til Mundiri et. Al (2021) viser dette da de konkluderer med at forutsetningene for læringsutbytte over zoom bunner i a) informasjonen om deltagerens læringsomstendigheter, som blir gjort for å kartlegge studentenes behov, samt ulike media som er gunstige hjelpemidler under språklæring, b) instruere studentene i bruk av slike medier slik at de er i stand til å bruke zoom slik det er tenkt, c) modifisere språklærings-målene slik at de er rettet mot fremmedspråklig læring, d) anvende selvstyrende læring ved å tilrettelegge for læringsansvar og selvstendighet som hovedinstrument for læring av fremmedspråk, e) gi instruksjoner om selvstendig læring gjennom «del skjerm» funksjonen (Mundiri et Al., 2021).

I en annen studie av Hind Abdulaziz Alfadda og Hassan Saleh Mahdi (2020), kom det frem at Zoom er et gunstig verktøy for å lære språk, såfremt studentene og foreleserne er innforstått med dets fulle potensiale. Zoom er et program som tillater synkron interaksjon mellom lærer og student. Dette nettbaserte klasserommet tilrettelegger for interaksjon ved bruk av webkamera og mikrofon. Det kan være opptil 200 individer som aktivt deltar i møtet, og det kan være opptil 3000 ekstra, passive tilskuere til møtet. Det er flere ulike måter å delta under møtet, med ulike pedagogiske aktiviteter og verktøy.

Eksempelvis er det lagt opp til kommunikasjonsbaserte aktiviteter som å hilse på, og «møte» andre, samt klasseroms forelesninger. Det er tilrettelagt for å stille spørsmål, både skriftlig og muntlig, så informasjonsutveksling mellom lærer og student er tilgjengelig uavhengig gruppestørrelse. Det er også mulighet for lærer å dele opp studentmassen i diskusjonsgrupper i såkalte «pauserom» (Rahayo, 2020 i Alfadda & Mahdi, 2020). Hjemmelekser kan deles, utleveres og innleveres, og det er muligheter for å bruke stemmepoller, anvende lysbilder og bruke «tavle». Studenter og lærere kan også møtes individuelt for å diskutere studentens arbeid, og disse sesjonene kan bli tatt opp for senere gjennomgang (McClendon et. Al, 2017 i Alfadda & Mahdi, 2020).

Alfadda og Mahdi viser til en rekke fordeler ved bruken av Zoom. Deriblant en studie av Rahaya (2020) hvor over 60 prosent av universitetsstudenter mente det var enkelt å kommunisere gjennom å skrive og snakke i programmet. Det var samtidig enkelt å svare på spørsmål gjennom den delte «tavlen», og å kommunisere med medstudenter. Det skal samtidig være lett for lærer å delegere arbeidsoppgaver og gi ordet over til studenter. Videre fremhever Alfadda og Mahdi at Zoom kan bidra til å redusere følelser som sosial isolasjon, og bidrar til å etablere en følelse av fellesskap blant studenter. Det er fremhevet som et konkluderende poeng ønskelig å øke studenters kunnskap rundt Zoom og mulighetene denne plattformen tilbyr. Gruppen som var med i denne studien var av tilsvarende kulturell bakgrunn, alder og lingvistisk bakgrunn. Ettersom denne studien representerer universitetsstudenter er det rimelig å anta at de både er faglig sterke i sitt morsmål, samt har bred erfaring med den digitale verden. Andre utfordringer rundt Zoom som blir fremhevet av forskerne er at det kan være utfordrende å ha tilgang til alle funksjonene på Zoom på bakgrunn av manglende kunnskap om plattformen. Den må læres som alt annet. Det er samtidig problematisert at det er lett for å bli distraheret, og at slike plattformer kan oppfordre til «multitasking». Stabil internettilgang, mangel på rolige omgivelser og ugunstige mikrofoner og høyttalere kan være andre utfordringer rundt nettbaserte læringsarenaer.

Digitale møteplasser

Jeg vil nå presentere enkelte utfordringer språk-kafeen opplevde med «digitale møter», samt vise til en kvantitativ studie utført av Fafos, som kartlegger utfordringer ansatte og deltagere i introduksjonsprogrammet møter ved bruk av slike nettbaserte møterom.

I samtale med en språk-kafe i Oslo om deres håndtering av nedstengningen 12. mars, ble zoom nevnt som alternativ møteplass. Her opplevde de at faglig svake falt fra språk-kafeen. Dette kan det være mange grunner til, men det er en interessant korrelasjon med det Fafos rapport dokumenterte da de hadde sin kartlegging av bruk av nettbasert språklæring (Kavli & Lillevik, 2020). Det var også et frafall da pandemien brøt ut da det fortsatt var fysisk oppmøte ved språk-kafeen. Hvorvidt dette hadde

med redsel for smitteeksponering å gjøre, eller at tilbudet ikke lenger ble oppfattet som nyttig eller adekvat, er vanskelig å fastslå. Det kom tilsynelatende flere deltagere rundt mai, da de sluttet med digital språk-kafe og det ble åpnet opp for møter utendørs i parker, med god avstand. På dette tidspunktet var det tillatt å møtes større grupper utendørs, og det ble varmere i været som gjorde det behagelig å være utendørs over lengre tid.

Denne språk-kafeen hadde en uformell form, da dette skulle være en avslappet lærings situasjon uten ordstyrer eller andre pedagogiske rammer for å lære norsk. Det var simpelthen læring ved å snakke som stod i fokus. Da språk-kafeen gikk over til zoom, bød det på utfordringer jeg nå vil presentere.

Det oppstår en kunstig orddeling på disse digitale plattformene, ettersom man ikke kan lese kroppsspråk som man gjør i fysiske møter. Ikke-verbal kommunikasjon signaliserer at man eksempelvis ønsker å ta ordet. Slike små kroppslige bevegelser kan være utfordrende å plukke opp over skjerm. Det vanskeliggjør samtidig en uformell samtale, ettersom det ikke er tillater den samme naturlige flyten som ved et fysisk møte.

De ansatte ved språk-kafeen opplevde at flere av deltagerne som tidligere hadde deltatt fast, falt fra. De dukket ikke opp i den digitale plattformen. Grunnene for dette er ikke kartlagt. Allikevel er det viktig å stille spørsmål rundt fravær av deltagelse, ettersom de mulig kan peke på mangler av teknologisk kunnskap, tilgang til rett utstyr eller en stabil internettilgang. Det kan samtidig signalisere at bruksområde for språk-kafeen er mangesidig. For enkelte kan den ha fungert som en møteplass der norsklæring er en bonus, men ikke selve formålet med besøket.

Digitale møterom som sosial arena

Mine informanter beskriver den norske kulturelle praksis rundt sosialt samvær, og hevder at nordmenn ikke tilbringer like mye tid med fremmede og bekjente. Nordmenn har helst en mindre, men tett vennegjeng, da mange er vant til en «kjernefamilie kultur» (Eriksen, 1998). Utover nærmeste familie, tilbringer man kanskje fritiden med få nære venner. Hvor møter man mennesker man knytter tette relasjonsbånd til, når tilgangen til uformelle arenaer blir utfordret? Å møte nordmenn kan være utfordrende hvis man kommer til Norge som voksen, ettersom mange muligens ikke har tilgang til de sosiale arenaer der slike vennskap dannes. En annen utfordring er besittelse av tilstrekkelig språklig kompetanse for å etablere slike relasjoner.

Når mennesker møtes med ulik bakgrunn, kan det føre til økt gjensidig forståelse. Det argumenteres her at ved bruk av digitale møteplasser skapes det en fremmedgjøring av individer, da det skjer en reduisering i slike uformelle og tilfeldige møter. Slik fremmedgjøring kan observeres både i møte med andre, og i møte med seg selv på nett. Individer blir redusert til nuller og entall over datamaskinen,

samtidig som det kan gi større spillerom for å utfolde sin identitet for enkelte. Dette vises blant annet i virtuelle verdener (Boellstorff, 2015). Mange kan allikevel føle seg ensomme og usynlige når man kun møter større grupper over skjerm, der mange ikke bruker hverken kamera eller bidrar i diskusjoner med mikrofon. Jeg vil nå vise til Fafos rapport om bruk av nettbasert undervisning, og hvordan dette kan ha påvirket undervisningstilbudet og læringsutbytte for deltagerne i introduksjonsprogrammet.

Introduksjonsprogrammet periode 12. mars til 29. mai 2020.

De offisielle integreringstiltakene som introduksjonsprogrammet, har blitt påvirket av sosial nedstengning på lik linje med alle andre opplæringstilbud i Norge. I en rapport fra FAFO som kom i utgangen av sommeren 2020, kom det frem at språkpraksis har lidd mest som følge av sosial nedstengning. I undersøkelsen kom det frem at 62% av kommunene som var med i undersøkelsen svarte at det ikke var språkpraksistilbud i perioden 12. mars og 29. mai (Kavli & Lillevik, 2020). Språkpraksis er ment for at deltageren i programmet skal praktisere norsk utenfor klasserommet, og det er flere som deltar på språk-kafeer på kveldstid som supplement til ordinær opplæring. De anvender språk-kafeen som en uformell møteplass for norskpraktisering, og for enkelte er nettverksdanning også en del av dette.

I undersøkelsen Fafo gjorde på vegne av integrerings- og mangforldsdirektoratet (IMDI) i første runde med sosial nedstenging mars 2020, uttalte en lærer følgende om den digitale lærings situasjonen:

Hvis vi tenker på læringspotensialet som ligger vanligvis når folk møter i klasserommet, så kan vi sammenligne den situasjonen vi har hatt på nettet med digital undervisning, så forventer jeg nå, hvis jeg vurderer egen undervisning, at vi kan ha hatt læringsutbytte på toppen 50 prosent av det vi ville hatt på skolen. Og det er fordi jeg kommuniserer med mye mer enn bare min stemme. Og veldig mye av kommunikasjonen også, jeg klarer ikke komme svake elever i møte. De fleste elever, de er ikke så flinke til å dele. Og jeg klarer heller ikke se hva de har gjort. De kan ikke vise meg. Jeg spør bare om de har forstått, og hvis de sier ja, så må jeg ta de på ordet. Jeg kan ikke gå bort og klappe de på skuldra og spørre «Hvordan går det?» Og så kommer hele den psykologiske dimensjonen. Det kan jeg se på alt annet enn det de sier, måten de sitter på, uttrykk, grimaser, hele auraen til et menneske får jeg ikke med meg når jeg sitter bak en skjerm (Kavli & Lillevik, 2020, s.23).

Dette viser alvorlige teknologiske svakheter med bruk av nettbaserte tjenester som Zoom og Teams. Under språklæring, spesielt for de faglig svake, er det avgjørende å bruke kroppsspråk og lignende for å maksimere læringsutbytte som vist i rapporten til Fafo (Kavli & Lillevik, 2020).

Alle undervisningsinstitusjoner stengte for fysisk undervisning 12. mars 2020 (Helsedirektoratet, 2020). Det ble da brukt digital undervisning hjemmefra som kompensasjon for klasseromsundervisning. I april ble det delvis åpnet opp for Vg2 og Vg3 elever som gikk yrkesfaglig linje, ettersom elevene ikke har utstyr hjemme til å få den praktiske opplæringen de trenger for å få fagbrev (Regjeringen, 2020). Dette gjaldt Amed ettersom han gikk barn og ungdomslinje, og trengte praksis for å bestå utdanningen sin. Det ble digital hjemmeundervisning da barneskoler var stengt, og som erstatning for klasseromsundervisning i tidsrommet de ikke hadde praksis.

Skolen til Amed anvendte teams-undervisning, og han uttrykte misnøye med denne undervisningsformen, da han beskrev det som demotiverende. Amed sier han ikke liker digital hjemmeundervisning ettersom det er fort å forsove seg, man er ikke like aktiv i undervisningen, og man kan ikke dele blikk eller andre spontane kommentarer. Annen uformell kommunikasjon med sine medelever som ellers er med på å skape en følelse av samhold og gruppetilhørighet kan man heller ikke utveksle over teams. Det oppstår ikke den samme kontakten mellom menneskene i et teams-rom som i et fysisk klasserom hevder han.

Nylig forskning har sett på hvilke måter digitale verktøy kan oppmuntre til et godt læringsmiljø. Regina Hampel viser til Kalantizis og Cope (2015, s. 384) som kaller dette «learning ecology». Dette viser til individers læringsidentitet, og sikter mot å øke engasjementet og motivasjon blant de lærende i læringsmiljøet. Det oppfordres samtidig til interaksjon med andre deltagere i dette delte kunnskapsmiljøet. Hampel argumenterer videre at denne typen læringsmiljø er særdeles gunstig for språk-lærende, og hevder det kan anvendes over nettbaserte kanaler med varierende suksess. Den tradisjonelle typen «læreidentitet» blir utfordret i møte med nye mer ukonvensjonelle læringsarenaer som digitale klasserom (Hampel, 2019).

Bruken av digitale kanaler for læring har også resultert i en endring rundt tradisjonelle læringsarenaer som har behøvd betingelsene tid og rom for å kunne finne sted. Når en læringsinstitusjon løsrives fra disse premissene er det mye mer en læringsdynamikken som endres. De nye digitale stedene som blir brukt i undervisningen kan ha læring som overordna mål, men dette er ikke gitt at plattformene først var tenkt til slike formål. Teams og Zoom som ofte blir brukt av ulike utdanningsinstitusjoner, er også tenkt for andre arbeidsmiljøer som har ulike behov.

Et annet poeng Hampel kommer med, er at bruken av teknologi som møteplattform gjør at man går fra en kroppslig forbindelse til en ikke-kroppslig, digital kommunikasjon. Hun hevder konseptualiseringen av tid, sted og kroppen i digitale læringsmiljø sammenlignet med fysisk klasseromsundervisning har en stor påvirkning på språklæring. Det siktes spesielt til studentens

læringsnatur, da det åpnes opp for nye læringskontekster og læringsmiljø som kan være gunstig for de som lærer språk.

Disse miljøene tilbyr de som lærer språk muligheten til interaksjon med en større sosial verden, der språket blir snakket. Det gjør det samtidig mulig å bruke språket som en sosial praksis, og gir grunn for et større sosialt fellesskap over internett. Dette nettverket vil legge språklæring og praktisering til grunn som sosialt samvær. Her vil det også være muligheter for å utvikle forestilte identiteter, som i et «Goffmansk rollespill» (1992), da man på mange måter står friere til å velge hvilken rolle man fremhever i slike møter. Det er på grunn av en spesifikk kontekst som man har mer individuell kontroll over, og det kan derfor utfordre prinsippet om rolletilskrivning som Erving Goffman (1992) er kjent for. Selv om dette kan virke lovende og bra, har mine informanter fremstilt dette som noe mentalt utfordrende, da de hevder at de opplever seg selv fremmed ved å bruke andre språk enn sitt morsmål.

Adam og Amed er i den gruppen som mestrer digitale hjelpemidler. Allikevel trengte Amed full opplæring i Bank ID innlogging, og bankkort bruk da han kom til Norge. Dette var ikke vanlig å bruke i hjemlandet, og var derfor helt fremmed for ham. Bank ID og nettbank utgjør en hvis sårbarhet hvis man ikke besitter kunnskap om sikkerhet og språkferdighetene for å forstå hva som står i slike kanaler. Tilstrekkelige ferdigheter for navigering på nett, og «nettrett» når de anvender disse digitale kanalene er derfor like viktig som kunnskap om normer og regler vedrørende det fysiske samfunnet for å bli sosialt og økonomisk integrert. Jeg vil nå presentere kritikk av teknologi i det daglig, og problematisere overbruk av dette.

Kritikk av teknologi

Feenberg (1991) hevder teknologisk innflytelse har to perspektiv. Det ene perspektivet rommer en teknologisk selvstendighet, der teknologien har råderett både over seg selv, og over mennesker. Det andre perspektivet viser til menneskelig kontroll, der teknologien utgjør nøytrale hjelpemiddel i hverdagen. Teknologien er et hjelpemiddel som de fleste er avhengig av i hverdagen, men kan ifølge Feenberg bli misbrukt. Det finnes ulike måter for tredjeparter å overvåke brukerne av nettbaserte tjenester, og de kan på denne måten utøve sosial kontroll. Dette gjelder alle som anvender teknologiske hjelpemidler, og for ekstra sårbare mennesker er dette et uheldig paradoks. Gillespie, Osseiran, og Cheesman (2018) viser hvordan syriske flyktninger opplevde smarttelefoner som en livline til resten av verden, samtidig som de kunne bli overvåket av statlige organ. Feilinformasjon, misforståelser, falske rykter og konspirasjonsteorier preget sosiale medier som gjorde omstendighetene til flyktningene enda mer usikker og utrygg (Gillespie, Osseiran & Cheesman, 2018).

Manuel Castells utviklet i 1996 en teori om nettverkssamfunn som er i tråd med Feenbergs (1991) bekymring angående tredjeparter på internett. Castells (1996) argumenterer for at internett skaper kontekster, og prosesserer informasjonsflyten til individuelle brukere. Steder som er romliggjort kontrollerer derfor informasjonen gjennom inkorporerte strukturer og institusjoner som har dype sosiale og kulturhistoriske bånd til fysiske sosiale omgivelser. Det er derfor vanskelig å endre informasjonen i slike romliggjorte steder på internett. Han argumenterer for at slik bundet informasjon kan tilskrive en følelse av stabilitet mellom de som lever i disse rommene, som igjen skaper en felles identitet innad i gruppen. De som kontrollerer informasjonen i disse romliggjorte stedene, er ofte investorer i disse sosiale nettverkene som bidrar til definering av individuelle og gruppeaktiviteter som finner sted. Ett av de viktigste poengene til Castell er at det flytende nettverksamfunnet er i ferd med å erstatte det rigide, strukturerte, og hierarkiske samfunnet på grunn av blant annet kommunikasjonsteknologi (Castells, 1996 i Choi, Glassman, & Cristal, 2017). Jeg vil nå se på Castells «romterminologi», og utforske dette i forhold til fysiske steder.

«Rom» og «sted»

Raymond Madden skriver at mennesker skaper steder, og steder skaper mennesker (Madden, 2010). Han skiller mellom «space» og «place» på engelsk, som jeg oversetter som rom og sted, i mangel på bedre ord. Han skiller mellom begrepene «space» og «place» ved å beskrive «space», som et «place», som enda ikke er påvirket, eller fylt med menneskelig mening. Mennesker bruker gjerne geografiske «rom» og gjør dem til «steder» ved å bosette seg der, utnytte naturressurser, kartlegge dem, tenke på dem, eller å eie dem (Madden, 2010). Et «sted» bærer preg av sosiale koder, som bidrar til å bekrefte og tilskrive sosiale roller og normer. Hvis man følger Maddens definisjon av «rom» og «sted», vil Castells (1996) teori rundt internettrom ikke tilsvare fysiske steder, ettersom de er flytende og kulturløse.

Enhver samfunnsforsker som undersøker grenser og bundethet utforsker i varierende grad romslig manifestering av kultur. Derfor er det fruktbart å utforske hva som skjer med mennesker når man fjerner, eller betraktelig innskrenker, møteplasser og det fysiske sosiale rom. Det vil også være av interesse å undersøke digitale møteplassers rolle i dette, da «romlig» orden tydeliggjør kulturelle forskjeller ifølge Hillier og Hanson (Hillier & Hanson i Pellow, 1996). Det blir hvis man følger Castells teori (1996) ikke en kulturell tilhørighetsfølelse for aktørene i internettrom hvis man sammenligner med tilhørighetsgrunnlaget i fysiske rom. Tanker rundt «sted», har tradisjonelt blitt assosiert med spesifikke geografiske punkter, og det er ofte dypt forankret med sosial og kulturell mening. «Rom» er derimot et mer flytende begrep som ikke trenger en geografisk plassering, eller tid- og kulturregulering. Dourish (2006) foreslår å «stedliggjøre» teknologiske møterom. Han beskriver disse

alternative stedene som møter med hverdagslige steder, der mulighetene for handling gjør dem legitime som «steder». Disse «stedene» kan forstås, navigeres og utforskes som en del av en kroppslig og sanselig erfaring, gjennom individets sosiale og kulturelle bakgrunn (Hampel, 2019). Dette utfordrer Castells og Feenbergs kritikk av internettrom.

På grunn av dette vil jeg nå utforske forskjellen på fysiske og konseptuelle grenser i form av det digitale tilbudet som er gitt og benyttet under Covid 19 for de som lærer seg norsk. Dette er aktuelt i forhold til hvilke grenser som fortsetter å skapes selv når en fjerner fysiske kulturelle komponenter, samt det stiller spørsmål rundt nye måter å leve ut sosialt samvær. Jeg viser til Regina Hampels (2019) teori rundt klasserommet og hva det fyller som et komparativt utgangspunkt til digitale klasserom.

Hampel viser videre at ved å se på den sosiale konteksten for språklæring i form av sted, finner man at det i hovedsak relateres til et fysisk og geografisk målbart klasserom med tilhørende institusjoner. Dette klasserommet har noen spesifikke fysiske attributter som bærer mening. Samfunnet iligger disse fysiske forutsetningene til grunn for å utføre kunnskapsoverføring fra lærer til elev. Disse fysiske forutsetningene er slik som konsepter rundt tid, sted og kroppen. Det er gitte møbler som står oppstilt på en gitt måte. I fronten av klasserommet vil det være en tavle, og muligens et kateter osv. Et naturlig utvalg aktører vil være til stede, eksempelvis en lærer og en elevmasse. Deres forhold er basert på et gitt hierarki, og alle deltagere er innforstått med hvilke regler som gjør seg gjeldende innenfor denne sfæren.

Faste interaksjonsmønstre er vanlig praksis, og det er satte aktiviteter og tidsrammer for læringen. Undervisningen foregår i gitte bygg som vanligvis har en fast struktur. Disse byggene er en del av en større institusjon med administrasjon, assistenter, rektorer og vaktmester. Det er faste steder å trekke seg bort fra undervisningen for å ta del i uformelle sosiale settinger som friminutt. Her vil det også være regler, men av en annen art, som er vel så viktig som undervisningen i seg selv. Hverdagen er basert på rutiner som følger en timeplan, med faste introduksjoner til timene, samt satte signaler som viser at timen avsluttes. Enkelte steder er det også en fast kleskode som må overholdes. Reguleringer av akademisk prestasjon er administrert gjennom gitte systemer ved hjelp av faste kompetansemål med karakterbenevning.

Bruken av digitale media medbringer mulig brytning av denne fysiske konstruksjonen av system og struktur (Hampel, 2019). Klasserommet blir åpnet opp. For de som lærer språk betyr dette tilgang til nye steder de kan anvende språket uformelt, og åpner opp for kunnskapsoverføring som ikke er avhengig av at aktørene er på samme sted til samme tid. En annen konsekvens av denne frigjøringen fra sted og tid, er at brukerne kan ta klasserommet fra det tradisjonelle klasserommet, som vil si at

språklæringen tas ut av det tradisjonelle stedet der læring skapes. De har nå tilgang til nye steder via digitale kanaler, som ikke er geografisk bundet.

Rent praktisk kan det være utfordrende for studenter å finne en vei rundt noen av de virtuelle stedene, og maksimere læringsutbytte med de mulighetene tilbudt av for eksempel mobiltelefoner. Samtidig er det visuelle begrensninger når man sitter på PC eller mobiltelefon, da dette sørger for at informasjonsutvekslingen mellom deltagerne i læringsarenaen ikke er fullstendig. Det er kun mulig å observere det som deltagerne ønsker å vise i disse klasserommene (Hampel, 2019 i Bagga-Gupta et. Al, 2019).

Individer som er såkalte «sofistikerte» internettbrukere anvender teknologien i så måte at grensene mellom å bruke internett som verktøy, danne digitale forhold og miljø blir gjennomslittige. Mine informanter er i dag på et tilsvarende bruks nivå, men har ikke alltid vært det, da digitale kanaler må læres, og brukes ulikt i forskjellige land. Utviklingen av disse usynlige grensene er i økende grad synlig ettersom majoriteten i Norge blir mer digital. Individer blir såkalt *transdigitale*. Det er individuelle forutsetninger som gjør det enklere for enkeltpersoner å navigere seg på nettet (Choi, Glassman & Cristol, 2017). Allikevel kan man stille spørsmål om relasjonen over skjerm er tilsvarende relasjoner i den fysiske verden. Ofte vil relasjoner i Norge i dag eksistere både over nett, og i den fysiske verden da teknologiske hjelpemiddel brukes for kommunikasjon.

Det er gjort en rekke studier som viser at kommunikasjon over internett tar oss mot et samfunn hvor borgerskap er mindre bundet til det lokale, geografiske og kulturelle. Den historiske solidariteten forsvinner til fordel for det som kalles nettbasert individualisme (Wellman et. Al, 2003 i Choi, Glassman & Cristol, 2017). Steder basert på sosiale grupper står i fare for å miste sine muligheter for å dra individer inn i generelle borgerlige forhold som er basert på tradisjonelle grenser og fysiske forhold.

Globaliseringsprosesser og tilsvarende diskurstrender rundt læring stiller spørsmål rundt hva som egentlig er en læringskontekst. Rent pedagogisk har «læringsrommet» utvidet seg, både tidsmessig og med tanke på «rom». Dette gjenspeiles også i pensum og læringsidentiteten, samt i sosioøkonomiske og kulturelle kontekster. Dette er spesielt relevant i forhold til språklæring der fokuset ligger i utviklingen av lingvistisk og kulturell kunnskap, og ferdigheter som relateres til mennesker og steder i den «virkelige» verden på utsiden av klasserommet der man vektlegger kommunikasjon og interaksjon (Bagga-Gupta et. Al, 2019).

Castells (1996, i Choi, Glassman & Cristol, 2017) foreslår at disse stedbaserte institusjoner vil bli erstattet av nettverk som er organisert rundt sentraliserte mektige «hubs», mens Wellman et al. (2003, i Choi, Glassman & Cristol, 2017) hevder nettbasert «statsborgerskap» vil bli distribuert

individuell, basert på individets handlingskapasitet. Individene vil altså handle ut fra egne interesser. Dette er en type nettverksindividualisme som vil kunne muliggjøre individer til å møte sine egne behov, i mindre målrettede grupper, der både formålet og forholdene er mer gjennomskjennelige. Dette hevder de kan føre til mindre engasjement i fysiske politiske grupper som skal speile de nettbaserte møterommene (Banaji & Buckingham, 2013, i Choi, Glassman & Cristol, 2017).

Digital citizenship

Enkelte forskere beskriver «digital citizenship» i forhold til spesifikke internettferdigheter og effektivitet, som er avgjørende for å finne forskjeller mellom brukere og deres ferdigheter på nettbaserte plattformer. Noen studier viste at samhandling og kommunikasjon med andre er direkte assosiert med internett «selv-effektivisering» og medie-kunnskap. Dette utgjør et viktig aspekt ved «digital citizenship». De Marco et al. (2014, i Choi, Glassman & Cristol, 2017) viste hvordan brukers deltagelse i nettbaserte miljøer var avhengig av deres internettkompetanse. Denne kompetansen er direkte linket til internett «selv-effektivitet», og er en viktig forutsetning for å mestre hverdagen i Norge.

For å oppnå integrering i samfunnet har språk vist seg høyst nødvendig, også for å mestre digital deltagelse. Konseptuelle grenser som Pellow (1996) skriver om, kan gi en viktig pekepinn på kompleksiteten av grensene mellom en heldigital og delvis digital verden. I dag er mennesker sterkt knyttet til sitt tekniske utstyr, og grensene mellom den fysiske verden og internett er uklare, og flyter inn i hverandre. På grunn av dette har det kommet nye begreper som omtaler digitale borgere, slik som «digital citizenship».

Deborah Pellow viser til Edward T. Hall når hun beskriver hvordan ulike kulturer bruker sansene ulikt for å oppfatte og etablere slike grenser. Dette resulterer i grenser som krysser hverandre avhengig av den gitte kulturelle konteksten. For noen vil disse grensene eksistere fysisk i større grad, mens for andre vil det være større vekt på institusjonelle og sosiale grenser (Pellow, 1996). Dette kan sees i sammenheng med språk, ettersom det er et meningsskapende verktøy vi bruker for å kommunisere, tenke og oppfatte omgivelsene, og det brukes for å navigere den digitale verden.

«Digital citizenship» er et retorisk verktøy for å beskrive nye måter mennesker eksisterer som medlemmer av et samfunn. Begrepet har tradisjonelt rommet digital etikk, evnen til å lese og skrive informasjon ved bruk av ulike medier, digital deltagelse, samt kritisk motstand til maktstrukturer på internett (Choi, Cristol & Gimbert, 2018). Det oppleves ulik grad av digital deltagelse blant samfunnsmedlemmer, og den varierer med både kjønn, alder og beskjeftigelse. Det er med andre ord bestemte grupper som blir mer utsatt for å bli ekskludert fra digitalt medborgerskap enn andre. Ifølge Fafos rapport (2020) vil det være innvandrere med lite formell utdanning, og lave

norskferdigheter som utgjør størst risiko fra å bli digitalt ekskludert fra samfunnet (Kavli & Lillevik, 2020). Det ble utført en studie av Moonsun Choi, Dean Cristol og Belinda Gimbert, som fant at brukerens ferdigheter er dypt forankret med deres alder, kjønn, og sosioøkonomiske status. (Choi, Cristol & Gimbert, 2018). Dette konfererer med Fafos funn rundt deltakernes «digital citizenship». Disse studiene peker på en ny sosial underklasse ettersom de blir digitalt ekskludert fra deltagelse i samfunnet. Hvilke konsekvenser har dette for samfunnet vårt?

Uintenderte konsekvenser ved digitalisering har med årene blitt undersøkt av flere akademikere (Pettersen, 2018). I lys av mitt eget forskningsspørsmål, ser jeg det nødvendig å drøfte disse konsekvensene for å kunne si noe om en mulig fremtidig praksis som kan forbedre de tjenester som blir gitt som kompensasjon for fysisk menneskelig interaksjon. Er det derfor mulig å skape tilhørighet over internett? Kan vi få et digitalt rom til å bli et digitalt sted?

Ut ifra det det empiriske materialet sammen med teorien som er presentert i dette kapitlet, kan man argumentere at det er fordeler og ulemper med språklæring over nett. Fellesskapsfølelsen er vanskelig å fremkalle slik at følelser rundt tilhørighet kan forsvinne eller svekkes i et virtuelt klasserom. Det er dog andre arenaer over internett der mennesker lever ut sin identitet i en virtuell verden, men dette ønsker jeg ikke dra inn her (Boellstorff, 2015). Jeg har nå forsøkt å gi et generelt innblikk i digitale læringsplattformer, og hvordan «rom» og «sted» terminologien påvirker læringsutbytte ved å bruke nevnte plattformer. Jeg vil nå presentere mine informanternes opplevelse av norsklæring over disse plattformene, og andre tiltak de iverksatte for å lære seg norsk under pandemien.

Brukeropplevelse av digitale læringsplattformer

Hvordan informantene mine opplevde de digitale læringsformene var noe forskjellig. Jeg vil nå presentere hvordan de brukte de ulike plattformene, og hvilke andre tiltak de gjorde for å lære seg norsk.

Adam

Adam var kommet langt i løpet som norsklærende. Da vi møttes, hadde han betalt en privat norskskole kalt Lingu for norskundervisning på nivå A1. Han betalte 3000 kr for en måned med undervisning to ganger i uken i 45 minutter. Dette ble for dyrt så han fortsatte ikke med dette kurset. Etterpå gikk han til all gratis norskundervisning han fant på nett, blant annet så han på Youtube videoer av norsklærer Kareense. Adam beskrev dette som utfordrende, og sa at det var betraktelig mer motiverende å være omringet av mennesker i et læringsmiljø. Det var derfor vanskelig å motivere seg selv til å lære da han brukte gratis norsklæringsmidler på nett, og han ikke var omringet av tilsvarende læringsmiljø. Uten motivasjon var det utfordrende å lære seg språk.

Han benyttet derfor Facebook-grupper for å ta kontakt med andre som lærer seg norsk, og møtte disse ved noen få anledninger. Han brukte derfor ikke nettverksforum for å stille spørsmål rundt norsk, eller som en direkte læringsplattform. Derimot brukte han nettbaserte læringsplattformer for å danne nettverk. Dette kan gjenspeile et sosialt behov for å møte mennesker i tilsvarende livssituasjon. Det kan også være et behov for å fylle et sosialt tomrom under sosial nedstengning, da norsklæring ble Adams hovedbeskjeftigelse under sosial nedstengning i perioden jeg gjorde feltarbeid. Ettersom han var permittert fra jobben sin var han mye alene, og ønsket noen å prate med. Senere hørte han på norskopptak, og tekstet serier med norsk tekst for å få små drypp av norsk i hverdagen. Utover den norsken han selv valgte inn i hverdagen, hørte han ikke norskspråket rundt seg. Derfor kan man hevde at tilgangen på norskeksponering har økt hvis ønskelig for den enkelte som lærer seg norsk. Tilgjengeligheten kan derfor være gunstig hvis man av ulike grunner ikke har mulighet til å delta fysisk i samfunnet. Språklig og sosial integrering var allikevel utfordrende, og det ble tydelig at formålet med nettbaserte læringsformer var først og fremst å danne et sosialt nettverk man kunne ta med på utsiden av internett. De gangene vi møttes skrev han alltid ned ord han ikke hadde hørt før, og jeg forklarte ordets betydning. Da vi møttes igjen, brukte han disse ordene bevisst for å forsøke å inkorporere dette i sitt aktive ordforråd. Jeg ønsker å poengtere, at til tross for at vi møttes i november 2020 var han som nevnt på A1 nivå. Han avla en prøve for B1 nivå i mars 2021, og besto. Dette viser til en bratt læringskurve til tross for utfordrende læringsvilkår. Adam er høyt utdannet og snakker allerede tre språk flytende. Dette kan ha påvirket hans læringsutbytte under utfordrende omstendigheter. Dette ville i så fall ha konferert med Fafos rapport om læringsutbytte for høyt utdannede mennesker under pandemien, da dette ikke ble særlig negativt påvirket av pandemien (Kavli & Lillevik, 2020).

Stefan

Stefan brukte også Facebook som en arena for å skaffe nettverk med norsklæring som mål. Han var dog ikke ensom, ettersom han fortsatt var i full jobb, hadde noe familie her, og hadde venner som delte hans landbakgrunn. Dette gjorde at han ikke hadde tilsvarende behov for et nettverk, men han hadde ingen å praktisere norsk med. På arbeidsplassen snakket de engelsk, og siden han ikke hadde norske venner, eller bodde med noen som snakket norsk, ble han ikke eksponert for norsk i hverdagen. Det var derfor viktig for ham å møte andre som lærte seg norsk for å få en fellesskapsfølelse rundt norsklæring. Å knytte menneskemøter til norsklæring opplevdes som avgjørende for å sitte igjen med språklig kunnskap. Da vi møttes, uttrykte han et ønske om å forstå tekster som hjelper han i hverdagen. Her siktet han til jobbsøknader, stillingsutlysninger, CV skrivning og lignende. Han hadde et muntlig ordforråd han ikke hadde målt, men ut ifra våre samtaler ville jeg gjettest han lå på A2 nivå muntlig. Stefan var derfor ikke så aktiv over digitale plattformer, ettersom

han ønsket hjelp med spesifikke ting, og trengte ikke norskspråket for å integreres sosialt ettersom han allerede hadde et nettverk fra før. Han trengte språket for å navigere seg i samfunnet og for å opptre selvstendig.

Amed

Amed hadde gjennomgått introduksjonskurs, og kunne ikke engelsk. Dette sa han selv hjalp han da han kom til Norge, ettersom han måtte lære seg norsk da han ikke hadde noe annet språk å kommunisere med nordmenn på. Dette har både Stefan og Adam nevnt som hemmende for deres norsklæring, da de fleste nordmenn snakker engelsk, og det ofte blir til at man snakker engelsk istedenfor norsk. Amed pleide å gå på språk-kafeen jeg gjorde feltarbeid på, ved siden av egne studier. Han sluttet å dra da den ble digital våren 2020, men kom tilbake da den ble fysisk igjen i oktober 2020. Språk-kafeen måtte stenge som følge av strenge smittevernstiltak, og skapte heller ikke et digitalt tilbud for de som vanligvis deltok på språk-kafeen. Amed sluttet derfor med sosiale språklæringstiltak på fritiden, men ble i motsetning til Adam og Stefan eksponert for norsk hver dag ettersom han hadde hjemmeundervisning over Teams. Ettersom han gikk på videregående var det fulle dager med undervisning som bidrar til å holde norsken i live til tross for å være mye hjemme og alene. De han bodde med snakket han morsmålet sitt med, og i likhet meg Stefan delte de fleste kompisene til Amed hans landbakgrunn. I dette tilfellet ble norsktrening og eksponering veldig viktig under pandemien for å praktisere norsk. Dette ble dog utfordrende over tid, ettersom han også uttrykte dalende motivasjon for å lære. Dette kan vise til hvor viktig sosial omgang er for menneskers psykiske tilstand. I en studie av psykolog Omid Ebrahimi (2021) kom det frem at etniske minoriteter var en av gruppene som ble størst psykisk belastet av pandemien, og sosial distansering (Ebrahimi, Hoffar & Johnson, 2021).

Jeg vil konkludere dette kapittelet med følgende budskap. Digitalisering for flyktninger eller mennesker med lav utdanningsbakgrunn er utfordrende. På grunn av manglende språkferdigheter og svake digitale ferdigheter skapes det en ny arena med sosial ekskludering (Alam & Imran, 2015). Dette er ugunstig for hele samfunnet, da digital opplæring har vist seg like avgjørende for integrering som språklig kompetanse. Jeg vil bygge på denne konklusjonen i neste kapittel som tar for seg sosial og digital ekskludering.

Kapittel 3

Ekskludering

Jeg møtte Adam ved tigeren på Oslo S. Vi gikk bortover mot Grønland, ettersom han måtte gjøre noen ærender for en venn. Han spurte meg hvor jeg kom fra. Jeg svarte, en liten bygd på Sørlandet. «Så du er norsk?!» Spurte han, med hevede øyebryn. Ja, svarte jeg. «Du hverken ser, eller høres norsk ut.» sa han. Da vi snakket sammen la jeg om til østlandsdialekt, og jeg sørget for å snakke sent og tydelig, ettersom han ønsket å øve på norsken sin da vi møttes. Jeg spurte så hvorfor han ble overrasket over at jeg var norsk. Da svarte han at for det første, så pleide han ikke forstå hva nordmenn sa, ettersom de snakket så fort. For det andre så ble han overrasket over at jeg tok kontakt med ham. Det hadde aldri skjedd før. Det var kun utlendinger som tok kontakt, noe som ikke var så rart når jeg tenkte meg om, ettersom vi møttes på en Facebook-side for mennesker som vil lære norsk. Vi fortsatte turen, og senere så sa han «Du er som meg, fra utsiden. Du er ikke fra Oslo. Du kan forske på dem.» Han tydeliggjorde min posisjon som en utenforstående i møte med byen jeg nå kalte hjem.

-utdrag fra feltnotater

Til tross for at jeg nå bodde i Oslo, ble jeg sidestilt med de som krysser landegrensen for å komme hit ettersom jeg opprinnelig kom fra en annen bygd. Adam etablerte en bro mellom oss, der vi begge var utenfor i hans øyne. Han uttrykte ved flere anledninger at det var vanskelig å bli kjent med nordmenn, og komme innenfor de rette kanalene for å etablere bekjentskaper. Han hadde før korona vært på flere språk-kafeer, men møtte flest utlendinger der også. På arbeidsplassen hans var det ingen nordmenn, eller noen som snakket godt norsk som han kunne øve seg med. Om dette gjelder kun Oslo, eller Norge for øvrig er vanskelig å si. Jeg har allikevel fokusert på Oslo på grunn av byens særegne status som hovedstad, størrelse og urbanitet.

Etter å ha sett på blant annet integrering i det forrige kapittelet, vil jeg nå fokusere på ekskludering i konteksten av Oslo under sosial nedstengning. Jeg vil både se på digital ekskludering, sammen med fysisk ekskludering, og forsøke å trekke paralleller mellom disse. Jeg vil starte med å ta for meg fremmedgjøring, ettersom dette er et av de første stegene mot sosial ekskludering. Jeg kommer til å bygge videre på mitt argument om fremmedgjøring under korona fra et makroperspektiv, med fokus på debatten rundt smittevern der jeg vil påstå man sår en grobunn for ytterlig polarisering i samfunnet under en sårbar situasjon. Deretter vil jeg vise til mine informanternes opplevelse av dette, og hvordan dette gjør allerede sårbare grupper mer ekskludert fra fellesskapet.

Fremmedgjøring

I filosofisk forstand, betegner *fremmedgjøring* en prosess der menneskets selvoppfatning og skapende virksomhet «ytterliggjøres» på slik måte at mennesket blir fremmed for seg selv. Dette skjer gjennom at de «ytterliggjorte» kreftene etter hvert tar makten fra og hersker over mennesket de utgår fra» (Fjeld, 2020). *Fremmedgjøring* blir beskrevet av Karl Marx i starten av hans akademiske karriere, der han skiller begrepet i tre. Han tydeliggjør forskjellen på religiøs, politisk og økonomisk fremmedgjøring, noe man i dag kan hevde henger tett sammen (Marx i Israel & Eliassen, 1972). Marx bygger på Hegels bilde av staten som en guddommelighet, og at det er nettopp dette synet som bidrar til fremmedgjøring rent politisk. Marx fokuserer i motsetning til Hegel på det materielle ved fremmedgjøring, der arbeideren mister kontrollen over sitt eget arbeidsprodukt. I et slikt moderne demokrati der regjeringen er folkevalgt, kan man hevde ut ifra Marx teori at det skjer en fremmedgjøringsprosess mellom produkt og konsumer. Dette fatter alle varer og tilbud i Norge, også i møte med statlige tjenester som NAV. Dette kompliserer forholdet mellom regjeringen og befolkningen, da styresmaktene ikke speiler befolkningen i møte med pressende saker. For eksempel kan man vise til regjeringas håndtering av koronakrisa, da enkelte hevder de fjerner seg fra «samfunnet» ved å føre en polariserende koronapolitikk. Dette er basert på ulike strategier rundt vaksinasjonsprogram, samt retorikken som anvendes i offentlige meldinger. Denne polariseringen gjelder ulike grupper i samfunnet, da enkelte uttrykker en skjev formidling av blant annet smitteverninformasjon. Geografiske og sosioøkonomiske forskjeller bistår også i holdningen til smittevern.

Motstandere av en inngripende koronapolitikk har mobilisert seg, og har holdt appeller utenfor stortinget som protest for videreføring av strenge smittevernstiltak. Til tross for at dette ikke utgjør majoriteten, er det flere som har stilt spørsmål rundt håndteringen av denne krisen. Spesielt med tanke på fordeling av krisepakker i form av pengesummer. Samfunnsomkostningene som har oppstått det siste året for å begrense smitte har gått utover utsatte gruppers psykiske helse (Ebrahimi et. al, 2021) I denne teksten brukes fremmedgjøring for å kaste lys på konsekvensen av en stigmatiserende og polariserende koronapolitikk, der fremmedgjøring blir resultatet av retoriske verktøy benyttet av media, samt regjeringens talspersoner. Jeg vil nå se på fremmedgjøring gjennom å vise til begrepet «othering», introdusert av Southcut og Theodore (2020).

Ifølge Southcut og Theodore er “othering” en psykologisk, sosial eller institusjonell posisjonering som i likhet med rasisme opptrer i negativ forstand. Å utøve dette gjøres ved å markere

forskjeller som i utgangspunktet ikke er underdanige forskjeller. Dette gjøres på en nedverdiggende, eller mindreverdig måte, som oppleves undertrykkende for de som blir usatt for det. Deres artikkel er skrevet i konteksten av samfunns-nedstengning som følge av koronapandemien, og den vektlegger «rom» og stedsforankret stigma (2020, s. 162). Til tross for at de skriver ut ifra Amerikas håndtering av pandemien, er deres poeng om stedsforankret stigma aktuelt som smittedebatten i Norge også. Oslo øst bærer preg av et høyere smittetrykk enn Norge for øvrig, noe som løftes frem i ulike medier (Helgheim, 2020) I løpet av de første ukene under pandemien, fant amerikanske forskere hvilken byrde pandemien hadde på marginaliserte grupper, og hvordan denne byrden var ujevnt fordelt mellom befolkningen. De fant at fattige minoriteter viste en uproporsjonert mengde smittetilfeller, og en eskalerende smitteoverføring i forhold til den øvrige befolkningen (Southcut & Theodore, 2020) Levekår er en faktor som spiller inn på smittestatistikken i Norge også ifølge pandemiforsker Esperanza Diaz ved Universitetet i Bergen (Diaz i Holte, 2021).

De hevder videre at media og vitenskapelige artikler som bygger på «rase» og etniske stereotypier, eller biologiske forskjeller, ender opp med å produsere «steds-basert stigma». Eksempler på dette kan være underskudd på ressurser i enkelte nabolag, da død og sykdom lettere blir assosiert med dette, fremfor flotte ressurssterke nabolag. Til og med på universitetet har reorganiseringen av hjemmet som en «alt i ett» sfære, krevd teknisk støtte for digital undervisning, der sosial distansering har forsterket urettferdighetene rundt «othering» (Southcut & Theodore, 2020).

Dette blir spesielt tydelig i møte med store, tradisjonelt folkerike steder som nå er tomme. Det sosiale *sted* er derfor ikke definert av seg selv, men av ikke-romlige attributter som sosiale relasjoner og reguleringer (Southcut & Theodore, 2020, s.162).

Representasjon

Ved å kjenne og portrettere den «andre» på deres premisser, gir det mulighet for å gi stemmer til de som tidligere ble tatt for gitt i samfunnet, eller som ble offer for feilaktig representasjon i form av fordommer og andre former for negativ sosial kontroll. Dette er også gunstig for de som deltar i en kvalitativ studie, da de får muligheten til å oppleve annerkjennelse, empati, og å bli sett. På denne måten kan deltageren bli frifunnet fra tidligere stereotypier, og motbevise eventuelle negative attributter som urettferdig blir tilskrevet deler av vedkommende sin identitet. Derimot er det viktig for forsker å være klar over mulige latente holdninger ovenfor deltager, da deltager kan oppleve dominans fra forsker. Dette forklares med at fortolkning og ulike representasjoner blir tilknyttet

medlemmer av en enkelt gruppe. På denne måten blir individet fanget i en nett av unike markører, som videre fører til et liv som en konstant «andre» (Levians i Krumer-Nevo & Sidi, 2012, s.299). Det er derfor et stort ansvar å representere en «andre» i forskning, da deres narrativ ikke må forsvinne i tolkning, og teoriutforming. De må heller ikke bli et objekt, da det er desto viktigere å få frem nyansene hos deltagerne.

Som nevnt innledningsvis har denne pandemien fungert som et forstørrelsesglass på allerede eksisterende samfunnsutfordringer. Det skapes narrativer som ofte farger «de andre» som syndebukker. Alle som opptrer ulikt fra deg selv i en gitt situasjon blir negativt omtalt, og dette forklarer Southcut og Theodore (2020) som en selvfølelsesmekanisme. Det er her begrepet «Korona-shaming» ble introdusert i faglitteraturen. Smitte ble assosiert med sjødesløs oppførsel og neglekt av regelverk (Bhanot, Singh, Verma, Sharad, 2021). Det er blitt malt et bilde av enkelte grupper som koronaspredere, helst arbeidsinnvandrere og andre etniske minoriteter, da de muligens ikke er tilstrekkelig sosialt integrert i samfunnet slik at de leser norske aviser og holder seg oppdatert på nyheter fra Norge (Helgheim, 2020). Dette har så blitt tatt tak i ved at FHI har forsøkt å kartlegge innvandreres medievaner så de kan spre smitteverns-budskapet på de rette kanaler ettersom mange utlendinger ikke ser på norsk tv eller leser nyheter på norsk. Tanken bak slike tiltak er sannsynligvis at så lenge informasjonen når frem, så vil individer handle i tråd med denne informasjonen. Dette kan man allikevel ikke ta for gitt.

Covid19

Jeg vil nå kort forklare hva koronavirus er, for å kunne si noe om virusets påvirkningsgrad i samfunnet. Dette vil danne utgangspunktet for videre analyse av det sosiale stigmaet som følger med koronaviruset. Til tross for at dette er en global pandemi, vil jeg skrive og analysere ut ifra en norsk kontekst med fokus på Oslo, for å få frem det partikulære i min studie.

Ifølge Rogers (2020) er en pandemi et utbrudd av en sykdom som oppstår over store geografiske landområder, og som påvirker en høy andel av verdensbefolkningen. Spredningen skjer gjerne over et par måneder, og får springbrett fra epidemier, som gjerne er begrenset til et landområde. Influensa-pandemier forekommer ofte i bølger, og har en såkalt post-pandemisk fase som blir markert av nedgang av smittetilfeller, som kan bli fulgt opp av en ny periode av økning i smittetilfeller. Dette så man i Oslo under koronapandemien, med flere såkalte «smittebølger».

Det har blitt påvist en sammenheng mellom globalisering og ødeleggelse eller forstyrrelse av økosystemer, og smittsomme sykdommer. Antropocen, altså menneskelig påvirkning på urørte steder, har bidratt til å tilrettelegge for viruseksponering, og andre smittsomme sykdommer (Stensrud & Eriksen, 2019, s.7). Klimaaspektet av antropocen vil jeg ikke ta for meg i denne

diskusjonen, selv om det er en viktig del av verdensformingen. Endringer i skog, og andre habitat reduserer biodiversitet, og fører mennesker nærmere naturen, som igjen fører til kontakt med villmark. Dette øker sjansen for sykdomsoverføring fra ville dyr til mennesker, da de biologiske samt økologiske endringene som skjer ved menneskelig innblanding øker sjansen for at det forekommer vellykkede sykdomsoverføringer fra dyr til menneske. Slik starter epidemier som igjen kan føre til pandemier. Dette er et resultat av menneskelig global mobilisering (Platto, Xue, & Carafoli, 2020).

Coronaviruset rammer lungene i størst grad, og faren ved sykdommen er at lungene kollapser. Dette kommer som følge av en luftveisinfeksjon, som også kan medbringer fatig, og andre uheldige helseplager (Helsedirektoratet, 2021). Derfor er smitteverntiltak satt i gang for å minske antall dødsfall og alvorlig sykdom. På bakgrunn av sykdommens eksponering i media, og hvordan sykdommen smittes, har det forekommet et nytt begrep kalt «korona-shaming» (Bhanot, Singh, Verma, & Sharad, 2020). Jeg vil nå utforske denne «skammen» rundt smitte.

COVID STIGMA

Det er kommet frem i senere studier, at Covid19 allerede var i Kina, og Europa før det eksploderte med smittetilfeller i Wuhan. Sykdommen hadde ligget latent, men ikke våknet til live før visse faktorer var på plass for at viruset skulle spre seg (Platto, Xue, & Carafoli, 2020). Slike funn har ikke blitt like vektlagt i media, men da det først ble antatt at viruset var fra Wuhan, og nærmere bestemt et marked med levende ville dyr, ble viruset omtalt som «kineservirus», og kinesere kunne oppleve rasisme og andre kommentarer som gav dem skylden for coronaviruset, og dets spredning. Derfor ble blant andre eks-president Donald Trump bedt av Worlds Health Organisation om å frastå fra å kalle koronavirus for «kineservirus» (Kopecki, 2020). Slik negativ omtale av ulike etnisiteter, og menneskegrupper, argumenterer Bhanot, et al (2020) i likhet med Southcut og Theodore (2020) at bidrar til stigmatisering av «andre». Det har skjedd et skifte fra å ønske å assosieres med ulike grupper og der man fremmer flerkultur, til å stigmatisere andre grupper. De hevder også at pandemien bidrar til skapelsen av «othering» (Bhanot, Singh, Verma, & Sharad, 2020). Denne stigmatiseringen av andre, opprettholder ulikhet gjennom en maktstruktur som fremmer dette. Stigmatisering bistår altså de stigmatiserende i å opprettholde ulikhet gjennom maktgrep som overkommuniserer forskjeller. De som utøver stigmatisering, gjør dette ofte for å bevare ressurser for seg selv. Eksempler på dette er rikdom, makt, og status der de stigmatiserte blir utnyttet til fordel for andre. Enkelte krenkende atferdsmønstre er også vanlig mot denne gruppen, med formål om å løfte selvfølelse og selvtillit hos den som utøver stigmatisering, som igjen bidrar til reduksjon av eksistensiell angst. Dette har blitt synlig i møte med koronavirus, da smittede opplever slik stigmatisering. De som ble smittet av koronavirus ble anklaget for å opptre ignorerende ovenfor smittevern, og ble derfor gitt skyld for å pådrive seg viruset. De smittede fikk skylden for spredning av

koronavirus og ble stereotypert som en homogen gruppe der alle har vært uansvarlige rådbrytere. Slik stereotypering har ført til at samfunnet har adoptert negative holdninger og dårlig behandling av Covid-19 positive. Dette kalles på folkemunne «korona-shaming» (Bhanot, Singh, Verma, & Sharad, 2020).

«Korona-shaming», eller korona-skam på norsk, har oppstått både i media i form av overeksponering av enkelte grupper, men man finner det også i samtale i hverdagen. Koronaskam går ut på å klandre, eller snakke ned de som blir smittet av coronavirus, ettersom det er blitt en stigmatisert sykdom ifølge Bhanot et. Al (2020). Denne offentlige skambølgen fungerer som disiplinering, da det verbalt snakkes ned regelbrytere, for å opprettholde sosial kontroll over befolkningen.

Gruppekonnformitetsprinsippet gjør at det ligger sterkt i en gruppe å ikke avvike fra majoriteten. Når dette blir gjort, følger det derfor negative konsekvenser, som i forbindelse med korona har blitt fulgt opp av myndighetene med bøteleggelser hvis man blir tatt for å bryte smittevernregler. Jeg vil nå se på hvilke usynlige grenser som eksisterer mellom ulike grupper i samfunnet, for å muligens forklare hvordan slikt stigma skapes.

Usynlige grenser

Fellesskap er ofte et premiss for integrering (Tjora 2018 i Pettersen, 2018). Sosiologiprofessor Aksel Tjora viser viktigheten av «flyktige fellesskap», som i denne sammenheng omfatter alle tilfeldige og uoffisielle møter mellom mennesker. Dette rører Mark Granovetter (1973) ved i en artikkel om svake og sterke bånd, og betydningene av disse.

Denne flyktige kontakten, eller svake bånd (Granovetter, 1973) er viktig fordi den styrker tilhørighet og samhold mellom samfunnsmedlemmer, og bidrar derfor til sosial integrasjon. (Tjora 2018 i Pettersen, 2018). Anthony Giddens forstår integrering som en gjensidig avhengighet og deltagelse i ulike praksiser mellom enkeltaktører og kollektivet (Giddens, 1984, s.28). Han skiller her mellom sosial og systemisk integrasjon. Sosial integrasjon er gjensidig avhengighet mellom aktører i konteksten av tilstedeværelse, altså at man deler en felles sosial arena. Systemisk integrering definerer han som gjensidig avhengighet mellom aktører og kollektivet som utgår tid og sted (s.28).

Det er ofte snakk om «integrering» i media, men det er her formålstjenlig som Thomas Hylland Eriksen påpeker (2010) å presisere hva slags integrering det er snakk om. Enkelte av mine informanter har gått igjennom en systematisk integrering i form av introduksjonsprogram, og den byråkratiske prosessen bak statsborgerskap. Allikevel uttrykker de en form for «utenforskap» i møte med sine medborgere. Dette viser til en form for sosial integrering som ikke er fullstendig. Systematisk integrering fører derfor ikke nødvendigvis til sosial integrering. Dette kan det være mange grunner til. Kulturelle grenser blir håndhevet i en sosial integreringsprosess, som Fredrik Barth

(1969) viser at overlever mennesker, tid og rom. Til tross for utbytting av medlemmer fortsetter disse grensene å håndheves, samt endres med tid. I frykt for å portrettere en statisk gjengivelse av kulturbegrepet, er det viktig å vise det dynamiske aspektet ved kultur. Barth definerer kulturbegrepet som en beskrivelse av hva folk gjør (Barth, 1969, s.9). Det tillegges da helt naturlig de dynamiske attributter som man ser ved all menneskelig aktivitet og utvikling. Etter å ha redegjort for blant annet inkludering, vil nå ekskludering drøftes i lys av det norske samfunnet og koronapandemien.

Fredrik Barths klassiske verk "ethnic groups and boundaries" har også vist seg relevant for å si noe om hvordan grupper skaper grenser og en felles identitet (Barth, 1969). I denne oppgaven fremheves grensene mellom mannlige, norsklærende utlendinger i 20 årene, og samfunnet rundt. Dette er hverken en spesifikk målgruppe, eller en særlig innrammet kontrastgruppe, men jeg håper å kunne dra noen generelle slutninger basert på mine møter og samtaler med informanter.

"Vi og dem"

Amed hadde et sterkt ønske om å vise meg sin kultur gjennom matopplevelser. Det var flere restauranter han tok meg med på som han påsto var en rettferdig representativ for maten i hjemlandet. Da vi gikk inn i restaurantene var det som å forlate Oslo til fordel for hjemlandet til Amed. Musikken, lukten av krydder, språket, og ikke minst maten var så fjernt fra det gatene rett på utsiden representerte. Det var nydelig mat, og da vi skulle betale fikk jeg sjokk. Det sto kr 200, for to store hovedretter, dessert, te, brus, og en siderett. Da jeg spurte om han kjente de som jobbet her svarte han at han ikke gjorde det, men de snakker samme språk, og de ser han er en av dem, og derfor gir de han rabatt. Dette viser en solidarisk handling mellom to personer som klassifiserer seg som medlemmer av samme gruppe, denne gesten begrunnet Amed selv forekom på grunn av deres felles bakgrunn. Da jeg kikket meg rundt i restauranten var jeg den eneste som snakket norsk der, og hadde hvit hud. Det slo meg at grupper søker «likhet» (Gullestad, 2002), og finner hverandre i lokale geografiske områder. I dette tilfellet kom de sammen over mat. Adam delte samme entusiasme som Amed rundt mat, og hadde selv jobbet på restaurant da han studerte. Han tok meg ofte med til Grønland for å vise meg spesielle matvarer som var typisk for hjemlandet, og for å vise meg hva han likte å spise. Han sa at ettersom han ikke kunne ta meg med «hjem», så måtte jeg få en smak av kulturen allikevel. Dette signaliserer at mat har en sentral rolle i kultur, noe man kan påstå gjelder for alle kulturer.

Denne opplevelsen tydeliggjorde sub-kulturer i det norske samfunnet, da man via restauranter i Oslo kan «reise» verden rundt hvis man går på de rette stedene. Det blir inne i disse *stedene* tydeliggjort grenser mellom de som er «inne» og «ute» i denne konteksten. Dette vil jeg utforske videre under ved å se på grenser og kategorisering i det norske samfunnet, og hvordan dette har blitt formet av

sosial nedstengning. Jeg vil dra på Mary Douglas angående kategorisering, samt utforske Fredrik Barths grenseteori, for så å kritisere Barth ved å vise til Marianne Gullestad sin artikkel «invisible fences» (2002).

Mary Douglas skriver om kategorisering, og i den forbindelse «forurensning» av kultur. I boken «*Purity and Danger*», (2005, [1966]) argumenterer hun for at denne klassifiseringen av hva som er «ute», og hva som er «inne», bidrar til å bevare og opprettholde en kultur. Kulturens grenser opprettholdes ved slik klassifisering. Denne teorien, samt strukturalistiske argumenter for øvrig, har blitt kritisert for å portrettere kultur som noe statisk. Douglas (2005,[1996]) teori om kategorisering kommer til uttrykk i form av det kulturelle «rene» og «urene». Hun er samtidig interessert i anomalier, altså de som ikke passer inn i noen kategori. Dette har ført til diskusjoner rundt grenser, marginer og kontroll (Pellow, 1996). Ved å anvende Douglas kategoriseringstermer *rent* og *urent* vil det bli mulig å forstå hvorfor enkelte grenser blir tegnet mellom grupper, og hvordan disse *usynlige grensene* fungerer (Gullestad, 2002). Termene *rent* og *urent* viser til hva som klassifiseres som normalt og trygt, og kulturelt truende. Alt som opptrer som kulturelt truende, vil grunne i en kulturell funksjon, som forvarer hvorfor noe havner i den ene eller andre kategorien. I en norsk kontekst vil man derfor i Douglas termer klassifisere alt fremmed, og «besudlende» for «urent».

«Jeg er ikke en av dem, men jeg er ikke en av dere heller»

Mitt første møte med Adam fant sted på Jernbanetorget. Han var på ærend for sin romkamerat som hadde etterspurt Gulab Jamun, en type indisk dessert som man kan kjøpe fra pakistanske bakeriet på Grønland. Vi tok turen til Grønland, og mens vi gikk insisterte han på at vi skulle snakke norsk hele veien. Adam uttrykte overraskelse ved vårt første møte, ettersom jeg var norsk. Han forsvarte sin overraskelse med at de fleste nordmenn holder seg for seg selv, og at det har vært vanskelig å knytte norske bekjenskaper under hans opphold i Norge.

Adam, Amed, og Stefan befinner seg i en slags liminalfase, og vil ut fra Douglas kategoriseringstermer betegnes som kulturelt «urene». Det er på grunn av deres vaklende kulturelle grunnlag, samt miksing av kultur som i deres tilfelle kan ha ført til kulturell forvirring, samt fremmedgjøring av vertslandet. Adam har ved flere anledninger uttrykt at han ikke identifiserer seg med hverken sitt hjemlands kultur, eller med norsk kultur. Ofte i våre samtaler har han dratt «utlendingkortet» hvis han møter på utfordringer i hverdagen. Med dette bruker han sin opprinnelse, og de medfølgende attributtene ved å ikke være nordmann, som forklaring på enten misforståelser, eller avslag på jobb eller hybel. De forblir en «etnisk andre» i møte med det norske. Jeg vil nå ta for meg Fredrik Barths teori om etniske grupper og grensesetting, for så å vise til Marianne Gullestad sin kritikk av dette, og hvordan mine informanter selv forklarer disse usynlige grensene.

Kultur er ikke noe man kan ta for gitt, ei er det statisk i sin natur. Dets praksis er iboende, og kan være utfordrende å definere, samt skille fra andre kulturer. Ytre preg på kultur kan være enklere å påpeke enn kulturen som former ens indre, og videre individers kulturelle identitet. Det er samtidig slik at kultur er noe man *gjør*, selv om det finnes kulturelle kategorier som kan virke av statisk karakter, slik som kjønn og legning. (Hauge 2009 i Scuff, 2019). Subkulturer kan også bli tildelt merkelapp, slik som «hipster», og Scuff argumenterer for at former for kategorisering er en form for «grensesetting». Scuff viser også til Fredrik Barths definisjon på hva en etnisk grense er, da Barth hevder det er den etniske grensen som definerer gruppen, og ikke det kulturelle den innebærer. (Barth, 1969). Barth forklarer etnisitet som den sosiale organisasjonen av kulturell ulikhet. Ved å opprettholde denne grensen, blir mennesker tilskrevet gruppemedlemskap i egen gruppe, eller som en «etnisk andre». Dette fremhever antatte begrensninger i en felles forståelse av verden, og kan lede til mindre interaksjon på tvers av grupper (Scuff, 2019). Marianne Gullestad (2002) kritiserer Barths teori for å være ensidet, da han vektlegger selvtilskrivelse av medlemskapet i en gruppe, til tross for at han skriver om tilskrivning av andre. Gullestad mener at i en norsk kontekst, vil det være vel så avgjørende å bli bekreftet og kategorisert av samfunnet man tilskriver seg selv medlemskap i (Gullestad, 2002, s. 46). Hun hevder at i en maktrelasjon vil det være de mektigste som tilskriver andre og seg selv identitet. Dermed vil en minoritet muligens bli tilskrevet felles attributter som bidrar til å skape nye grupper som ikke eksisterte før majoriteten skapte denne gruppen. Dette «forestilte felleskapet» (Anderson, 2006 [1983]) som både majoritet og minoritet opplever, beskriver Richard Jenkins (2012) som en flytende kontekstuell tilhørighet mellom grupper, da medlemskap i grupper varierer. Dette beskriver Amed og Adams opplevelse av deres møte med det norske samfunnet, da de beskriver en usynlig grensesetting mellom seg selv og nordmenn, og en vekslende tilhørighet mellom ulike arenaer.

En integreringsprosess vil nødvendigvis representere en overgang fra å tilhøre ett samfunn, for så å forlate dette delvis til fordel for et annet. Ny kunnskap må deretter læres og denne kunnskapen vil føre til gradvis integrering i det nye samfunnet. Denne gradvise integreringen vil inkorporere deltagelse i det norske samfunnet på deres premisser som for eksempel arbeid og skolegang. For flyktninger kan introduksjon til det norske samfunnet være i form av deltagelse på obligatoriske kurs, som introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger, der man går igjennom en rekke fastlagte prøver, for å komme ut i andre enden som «samfunnsklar». Her er det selvfølgelig nyanser, der ikke alle går ut av programmet. Det er en markant prosent som går ut av programmet og ikke kan norsk tilstrekkelig, eller får jobb. Siste instans av en vellykket integrering for flyktninger vil være lønnet arbeid. Å få seg en jobb vil representere siste instans i ritualet integrering, samtidig som sosial integrering krever god kontakt med nordmenn utenfor formelle arenaer som en arbeidsplass.

Ut ifra de samtalene jeg har hatt med mine informanter, opplever jeg dem som i en tilstand beskrevet av Victor Turner som «liminalfase» (Turner, 1967). Et «ikke-sted», mellom sin herkomst, og sitt nåværende ståsted. De er med andre ord fortsatt i en integreringsfase. Amed har uttalt at han «leter etter seg selv». Noe som ikke er uvanlig for unge voksne. Adam som kommer fra Nord-Afrika, har en relativt lys hudfarge. Han har selv problematisert sin egen hudfarge da han identifiserer seg som Afrikaner og mørk, men i møte med mørkere mennesker blir han ansett som lyshudet. Han får derfor ikke kalle seg mørkhudet av denne gruppen, og å tilskrive seg selv historiske attributter som tilhører hudfarge er vanskelig når disse ikke blir bekreftet av andre medlemmer i gruppen. Han får samtidig rasistiske kommentarer fra «hvite», som bekrefter hans mørke identitet, så han opplever en forvirrende identitetsveksling, ettersom man skapes delvis i møte med andre (Jenkins, 2012).

Hudfarge er et sensitivt tema på grunn av kolonisering, apartheid, slaveri og generell behandling av og holdninger til mørkhudede. Det bærer med seg et visst stigma å snakke om hudfarge i det hele tatt, derfor gjøres dette med ytterst forsiktighet. Etnisitet blir heller dratt frem, ettersom dette ikke bærer tilsvarende historisk tyngde. Richard Jenkins (2012), en britisk sosialantropolog har portrettert maktaspektet ved å kategorisere andre, og hvordan man blir formet ut ifra andres øyne. Adam blir derfor kategorisert i henhold til personen han møter, og ikke ut ifra seg selv. Slik kategorisering av andre vil bære med seg historiske attributter. Jeg vil nå kort beskrive hvilke historiske faktorer som kan ha spilt inn på holdninger og handlinger i møte med innvandrerbølgen på 80 og 90-tallet.

Norges første kebab

Sosialantropolog Marianne Gullestad (2002) viser hvordan den kalde krigen ble ett vendepunkt for Norge, både med tanke på velferdsstaten og rikdom, samt at situasjonen markerte slutten på en «utsidefiende». Det var ikke lenger en tydelig framtidsutsikt for landet, og denne uvissheten resulterte i mistenksomhet og en fremmedgjøringsprosess av «de andre». Etter den første innvandrerbølgen kom, skjedde det et skifte i holdninger og regulering av innvandring på 1980, tidlig 1990 tallet (Gullestad, 2002) De som kom brakte med seg mat, musikk, klær og religion, og i kjølvannet av den kalde krigen ble det fremmede skummelt. Dette preget relasjonen mellom «innvandrere» og «nordmenn».

Gullestad viser at det norske samfunn også er mer nyansert enn først antatt, spesielt med henhold til klasse. Hun påviser klasseskille ved å vise til sub-kultur og del-kultur. Hun fant ytterligere at disse ikke bare er knyttet sammen av økonomiske bånd, men også av kulturelle bånd. Dette betyr at rammene for såkalte «overlegne» kulturkategorier, verdier og ideer hjelper å organisere, legitimere og rettferdiggjøre det sosiale, økonomiske og kulturelle mangfoldet som kan observeres i hverdagen. Disse kategoriene tenker mennesker ut ifra, og former deres ideer om hva som oppleves naturlig og

sant, og andre tanker til å være partiske (Gullestad, 1990, s.39-40). Med andre ord eksisterer det et hierarkisk samfunn der majoritetskulturen i samfunnet vil dominere og etablere forventninger til minoritetskulturer. Disse forventningene ligger implisitt, og vil på mange måter tas for gitt av majoritetsbefolkningen. Disse kommer til uttrykk som normer, og vil fungere i varierende grad som sosialt innpass inn i majoritetskulturen. Dette kalles også sosial integrasjon som jeg har drøftet tidligere i oppgaven (Eriksen, 2010). Jeg vil nå vise til et eksempel som viser hvor utfordrende sosial integrasjon kan være.

Ekskludering og inkludering i boligsektoren

Da Adam skulle finne en hybel å leie i kollektiv fant han det utfordrende ettersom ingen ville ta han imot. Det eneste som sto i hans søkerprofil var hans navn, og at han var betalingsdyktig, som gjorde at han stilte på lik linje med andre som trengte et sted å bo. Han viste meg meldingsutveksling med en som spurte om han drakk alkohol, ettersom det var ønskelig at innflytter kunne ta seg en fest sammen med resten av kollektivet. Da Adam svarte at han ikke drakk alkohol, men gjerne tok seg en fest, fikk han avslag på søknaden. Han fortalte meg at han fikk slike spørsmål hele tiden, da han har et muslimsk navn. Dette forteller implisitt at religiøs praksis er greit, men ikke i andres hjem. Dette blir et paradoks ettersom Norge har blitt en sekulær stat, og religion nå ofte blir ansett som en privatsak og noe man praktiserer i eget hjem eller i hellige bygninger. Denne hendelsen har to poeng. For det første oppstod det en kulturell krasj, som resulterte i avslag på medlemskap i gruppen, eller i dette tilfelle en husstand. Hus-sfæren er veldig intim for nordmenn, og det bygges en forventning om en hvis gruppekonformitet blant husstandsmedlemmene. Dette kan være for å unngå unødvendige konflikter. Religiøs tilhørighet, hadde mulig ikke gjort så mye på arbeidsplassen, og man kan være venner, men å invitere fremmed, eller sosialt avvikende atferd, i dette tilfellet fraværet av alkoholkonsum, inn i sin private sfære blir noe annet. Dette blir en form for sosial eksklusjon da det videre utfordrer sosial integrasjon. Det viser også nordmenns håndtering av det som oppleves fremmed. Vi tar imot dette i den offentlige sfære, eller som Goffman (1992) kalte det «front stage», men når vi er «off stage», altså bak vår hverdagslige forestilling, så søker man det Gullestad kalte «likhet» (2002). Dette begrepet impliserer at sosiale aktører må anse seg selv som mer eller mindre i samme gruppe, og av tilsvarende «rang», for å føle likhet og likeverd.

«Det forestilte fellesskap» (Anderson, 2006 [1983]) som kommer til syne i noe som ansees som det private, viser hvor sterkt likhetsprinsippet ligger i mennesker, og hvordan det danner premiss for hva som blir sosialt integrert og ikke.

Det andre poenget jeg ønsker å få frem er den umiddelbare antagelsen om at han var praktiserende muslim som ikke drakk alkohol. Det sto ikke noe om Adams religiøse overbevisning, eller hans

festvaner i søkeprofilen. Før spørsmålet om alkoholkonsum, kan det ha ligget en tanke basert på navnet til Adam, som var den eneste informasjonen om ham der. Fordommer eller antagelser rundt noens vaner og praksiser besitter de fleste, men jo større forskjellen er mellom gruppene, jo større vil utfordringene være når gruppene møtes. Eriksen (2010) viser at religion for en muslim vil være en forskjells-markør utad i det norske samfunn, samtidig som det er en likhetsmarkør innad i det muslimske miljøet. Adam er en såkalt sekulær muslim, og går ikke i Moskeen, men praktiserer ramadan, svine-fri kost, og drikker ikke alkohol. Han har ikke oppsøkt et muslimsk fellesskap, og praktiserer sin religion på lik linje med mange sekulære kristne. Fellestrekkene her er derfor markante. Allikevel viser Eriksen hvordan den religiøse markøren er særskilt for muslimer i Norge, og ikke for andre religiøse grupper som hinduer og buddhister. Hvorfor dette påvirker muslimer i større grad enn andre religiøse minoriteter, kan forklares ut fra gammelt stigma. Jeg vil nå ta for meg det moderne samfunnet, og hvordan dette preger en innvandreridentitet.

Det moderne samfunn- kontinuerlig liminalitet?

Moderniteten er kjennetegnet ved å blant annet ha høy grad av sosial differensiering. Her vises det til stor variasjon av yrker, roller, livsformer og livssyn (Eriksen, 2010, s.44). Hvis man går ut fra Eriksens kjennetegn på moderniteten kan man hevde at Norge er et moderne land, i så måte at de har høy sosial differensiering og flere livssyn. Allikevel stilles det spørsmål her hvorvidt forskjeller som religiøs forankring til tross for sekularisering, er et velkomment innskudd i det norske samfunnet. Slik som Adam har beskrevet ved flere anledninger spiller det ingen rolle hvor hvit han er i huden, at han snakker litt norsk, eller hvor kvalifisert han er til en stilling. Han blir ikke valgt, og svaret er alltid det samme. «Vi gikk for noen som passet kulturen i selskapet bedre», «vi vil ha inn noen i kollektivet som passer vår levemåte» (Utdrag feltnotater). Dette impliserer at Norge og dets befolkning er moderne utad, men relativt konservative innad, der «likhet» (Gullestad, 2002) er et underkommunisert premiss for sosial aksept og integrering. Integreringens vanskelighetsgrad øker i takt med de sosiale og kulturelle forskjellene.

Modernitetsbegrepet er også definert som noe institusjonelt, der nasjon-staten er et klassisk eksempel (Giddens, 1991, s.14-15) Giddens anvender begrepet relativt generelt, men sikter spesifikt til institusjoner og atferds tendenser som oppstod i det post-føydale Europa (Giddens, 1991, s. 14-15). Påvirkningsgraden av et slikt samfunn har derimot vært global. Jeg ønsker å få frem et underkommunisert poeng om modernitet ved å vise til Victor Turners begrep «liminalfase».

Turner er kjent for sin teori om liminale faser, også kjent som «betwixt and between» (1996 [1967]), der han bygde på blant andre Arnold van Genneps klassiske verk «Rite de passage» (1960). Med dette sikter Turner til det stedet man er i når man befinner seg i en overgang. Et «ikke-sted», eller

«rom». Liminalfasen viser til en overgang fra en tilstand til en annen, og inneholder ofte prøvelser, uvisshet og usikkerhet. Da man kommer ut på den andre siden har man tilegnet seg en ny status i samfunnet. Tenårene kan oppleves som en slik tilstand, med flere «overgangsriter» slik som russetid, og lignende som hører til ungdomstiden. For en flyktning kan en liminalfase være overgangen fra flyktningstatus til statsborger. Denne prosessen tar tid, og man befinner seg derfor flere år i en usikkerhet, og uvisshet. Dette kan oppleves som en påkjenning, noe Amed beskriver. «Man vet ingenting, ikke sant- må bare ta en dag om gangen. Alt er stress, så jeg orker ikke tenke på det». (Utdrag feltnotater) Han har sagt at når han får statsborgerskap, så skal han få jobb, hus, bil, kone og barn, et typisk A4 liv med andre ord.

Allikevel så slutter ikke livet etter man har vært gjennom enkelte prøvelser, man fortsetter å utvikle seg. Med moderniteten, og alt den bringer med av hyppige endringer, kan man hevde ut fra Turners prinsipp at man nå befinner seg i en varig liminalfase der man aldri helt lander, og det kommer hyppigere endringer og overganger hos individer ettersom de speiler det makrostrukturelle samfunnet.

Dette kan forklares ved å bruke Eriksens (2016) begrep akselerasjonsfart, både makrostrukturelt og for hvert enkelt individ som er del av helheten. Eriksen argumenterer for at verden har en økende akselerasjonsfart som synes på alle områder, og da koronaviruset kom, stoppet verden på mange måter opp. En lite forberedt pause, med ulike konsekvenser. I helsesektoren kan man hevde at enkelte områder utviklet seg enda raskere enn før, slik som vaksiner og annet nødvendig medisinsk utstyr under denne tiden. Dette vitner om at hvis eksperter går sammen, og midlene er på plass, kan man gjøre drastiske endringer på kort tid. Hvordan man disponerer midlene kan derimot oppleves som skjevt rent globalt, og i Norge har det vært stadig debatt rundt koronatilskudd. Jeg vil nå bygge på denne tanken om en kontinuerlig liminalitet ved å vise til flyktninger og deres konstante kulturvakling.

Kroppsliggjøring av kultur er ikke nytt innenfor sosialantropologien (Mauss, 1979; Scuff, 2019). Statsviter Hildegunn Marie Tønnessen Schuff gjorde en analyse av tre kvinnelige immigranter og deres indre konflikt ved å befinne seg mellom to kulturer, og hvilke motstridende forventninger som ble pålagt dem fra opphavskulturen til de nåværende kulturomgivelsene (2019). Dette gjaldt blant annet kroppslige kulturuttrykk. Hvordan kroppen blir påvirket og brukt i ulike kulturelle møter snakket Amed om, da vi snakket om festvaner i Norge. Han sa til meg en gang at «hvis faren min visste at jeg drakk alkohol nå, shit ass, det hadde vært ille» (utdrag feltnotater). Amed har ingen familie her, og det er vanskelig å ringe hjem. Derfor kan han leve ut sin identitet uten innblanding fra familien. Enkelte ting blir ikke delt med dem, som er vanlig praksis mellom ungdom og foreldre, men

når det er fravær av fysisk tilstedeværelse kan man heller ikke danne mening som forelder basert på observasjoner. Det er derfor enklere for Amed å forme sitt narrativ rundt hvordan han ønsker å fremstå ovenfor sine foreldre. Amed i deres øyne, og identiteten han utøver i Norge kommer til uttrykk på forskjellige måter. Eriksen (2010) forklarer dette ved at en bestemt sosial identitet blir framprovosert når den enten blir påtvunget utenfra eller kan tilby ressurser de andre identitetene ikke disponerer over (Eriksen, 2010, s. 43). Å konferere med majoritetsbefolkningens kulturelle attributter er en form for sosial integrering, der alkoholkonsum er vist en viktig del av unge nordmenns sosiale liv, og kan tilby en inngangsbillett til uformell interaksjon mellom minoritet og majoritet.

Dette aspektet ved norsk kultur kommer frem ved å se på avvisningen Adam fikk da han søkte bolig ettersom han ikke drakk alkohol, samt Ameds inngang til denne uformelle arenaen ved å konsumere alkohol. Amed har likevel som nevnt i forgje kapittel rundt språk, uttrykt utfordringer ved sosialisering og samtale med nordmenn i en slik sosial sammenkomst som fest. Man kan derfor trekke slutninger om alkohol som en inngangsbillett til en uformell sosial arena, men den gir ikke automatisk tilgang til samhandling med gruppemedlemmene. Det er heller ikke slik at alle nordmenn drikker alkohol, og at de som ikke drikker alkohol alltid blir ekskludert fra festligheter. Allikevel ble dette fremhevet av mine informanter som noe de hadde lagt merke til at var viktig for nordmenn.

Jeg ønsker i denne forbindelse å løfte frem at i møte med mine informanter har jeg lært like mye om nordmenn, og «norsk kultur», som jeg har lært om dem. Mennesker speiler hverandre, og som Eriksen (2010) hevder skapes, og forandres det norske i tett samhandling med det «unorske» (s. 43). Jeg vil nå utforske arenaen denne kulturdialogen foregår, der jeg over argumenterer at kroppen er verktøyet for slik konversasjon. Dette vil gjøres ved å re-visitere begrepene «rom» og «sted» som jeg tok for meg i en digital kontekst i teknologikapitlet.

Sosialt rom-redefinert

Hva er det sosiale rom i Norge, og hvordan blir dette redefinert som følge av sosial nedstengning? Hva er forskjellen mellom fysiske og virtuelle rom? Og hva skjer når man endrer mobilitetsformen fra det fysiske til det virtuelle? Dette vil jeg drøfte ved å vise forskjellen på «rom» og «sted», uten å gjenta meg selv fra forrige kapittel. Jeg vil gjøre dette ved å vise til medier som har fulgt ulike grupper i sosiale sammenhenger under restriktive smittevernstiltak. Jeg håper å redegjøre for nye måter å møtes, og portrettere hva man mister når man ikke møtes fysisk. Jeg ønsker også å knytte grensesetting og rom sammen for å se spesifikt på nedstengningen som følge av Covid19, fra et antropologisk teoretisk perspektiv. Her vil jeg også vise til eksempler fra Norge under Covid19, og

vise hvordan de både stengte fysiske grenser, og trakk nye sosiale grenser under pandemien. Til slutt vil jeg utforske digital tilhørighet og betydningen av det sosiale rom.

Forskjellen mellom fysisk og virtuelle rom

Den store forskjellen på det fysiske sosiale rom og virtuelle rom er ulike begrensninger som oppstår i møte med de to plattformene. På den ene siden gir virtuelle møterom større sosial mobilitet, ettersom det ikke er krav om at deltagerne i møtet er på samme sted til samme tid. Man kan derfor nå ut til en bredere gruppe, som kan være gunstig for deltakerne sin skyld. Flexibilitet er enklere i slike møter. Derimot blir det uunngåelig et formelt preg over slike møter, og denne formaliteteten øker i takt med antall deltagere i møtet. Konteksten av møtet er også avgjørende for interaksjonen under møtet. Hvordan ordningen blir, samt om man bruker kamera vil være avgjørende for hvilken kontakt som oppstår mellom deltakerne i møtet. Hvis man eksempelvis snakker med noen man kjenner godt over Face- time eller Skype, vil relasjonen definere hvorvidt det blir en formell setting eller ikke.

Amed har uttrykt ved flere anledninger at han savner det fysiske klasserommet, da undervisning over Teams, ikke var det samme. Da jeg spurte hva han opplevde som ulikt mellom de to læringssituasjonene, svarte han at det ikke ble den samme deltagelsen i timene, eller den samme uformelle praten med klassekamerater som man får i friminutt på skolen. Det er altså den uformelle interaksjonen som savnes. Han nevnte også at det var mer utfordrende å holde seg motivert til å lære når alt var digitalt. Jeg vil nå vise til et par eksempler fra media som viser hvordan smitteverninformasjon har nådd ut til minoriteter, og hvordan interaksjon og sosialitet blir begrenset under pandemien, til tross for viktigheten av dette for å motta smitteverninformasjon.

Klassekampen skriver mandag 18. januar 2021 at smitteråd ikke når ut til minoriteter, og at kun 2 av 29 strakstiltak er iverksatt siden tiltakene kom i begynnelsen av desember 2020 (Brandvold, 2021). Det tok nesten 10 måneder fra pandemiens start, til det kom oversatt koronainformasjon, noe klassekampen drar frem som uheldig politikk fra regjeringens side. I november 2020 skrives det om en mor som lever for angst for smitte, ettersom hennes bydel Stovner i Oslo, både har dobbelt så mye smitte som resten av Norge, men også langt større arbeidsledighet. (Helgheim, 2020). Både trangboddhet, og mindre sosial mobilitet blir faktorer som spiller inn på både smitte trykk og hvordan dette blir omtalt i media. Det sosiale rom viktig, ettersom mange trenger dette for å få nøyaktig smitteverninformasjon, da språket i seg selv ikke er tilstrekkelig. En ansatt i Kirkens Bymisjon uttaler at flere innvandrere sliter med begreper som «karantene», «smittevern», «smittesporing», «sosial distansering», «råd», og «påbud» (Helgheim, 2020). Sosiale arenaer som frivillighetsentralen på Stovner som er drevet av Kirkens Bymisjon er viktige møteplasser for folk, da

mange som kommer er flyktninger eller uten nettverk. Psykisk helse under pandemien er forsket på, da mange er blitt sittende alene. En annen ansatt i Kirkens Bymisjon frykter traumene for de som har opplevd krig blir verre ved å være mye hjemme og isolert ettersom det kan ligne på tendenser de opplevde der de kom fra (Helgheim, 2020). I en forskningsrapport av en ekspertgruppe som skulle redegjøre for psykisk helse i Norge under pandemien, kom det frem at

Tjenestesystemet har i hovedsak fungert godt, men pandemien tydeliggjør eksisterende svakheter i tjenestesystemet, særlig knyttet til tilgjengelighet, kapasitet og samordning av tjenester. Framfor å utvikle og bygge ut nye tjenester vil det være behov for å prioritere en videre styrking av det eksisterende tjenesteapparatet. Dette vil gjelde innenfor både helse- og omsorgstjenester og sosiale tjenester. Tjenesteapparatet må være rustet til å møte økt pågang og forventede ettervirkninger av pandemien. De tiltakene vi foreslår berører særlig forholdet mellom det offentlige tjenesteapparatet og de frivillige og private tjenestene. Både den aktuelle situasjonen og hensynet til beredskap tilsier at det er nødvendig å samordne disse aktørenes virksomhet mer effektivt. Forslagene til tiltak bygger på en forutsetning om at tjenestene i dag fungerer rimelig godt, og at det derfor ikke er nødvendig med større omstruktureringer. Det er også en forutsetning at den generelle psykiske folkehelsen er god og at vi lever i et godt integrert samfunn med høy tillit (Kjøs et. al, 2021)

Her vises det både til utfordringer rundt tilgjengelighet, kapasitet og samordning av tjenester. Samtidig nevner de at tillit og integrering er viktige faktorer for at de foreslåtte tiltakene skal fungere. Dette viser hvor sammensatt tiltak er, og hvor avhengig det offentlige er av at organene fungerer. Jeg vil nå avslutte min analyse med å konkludere basert på teorien og dataen presentert i denne oppgaven, samt foreslå videre forskning.

Oppsummering av funn

Jeg vil nå presentere oppgavens funn.

For det første forteller mine data at det norske samfunnet skaper digitale borgere som fører til sosial ekskludering for en stor gruppe mennesker. Dette kan føre til ensomhet og isolering for de som ikke er med i den digitale arena, og kan i verste fall føre til videre polarisering i samfunnet. Polarisingen skjer når det skapes to ytterpunkter, altså de som er på nett, og de som ikke er på nett. Dette hevder jeg på bakgrunn av teorien jeg har brukt i denne oppgaven, og jeg finner grunnlag for å hevde at dette er en uheldig utvikling. Jeg foreslår derfor en tilnærming til digitale hjelpemiddel som kan inkludere det analoge for enkelte grupper, slik at etterslepet på norsklæring og videre inkludering i samfunnet ikke blir så stort. Dette vil kan minske den sosiale isoleringen, som videre kan forebygge ensomhet.

Mitt andre hovedpoeng er at utfordringene rundt språklæring øker under pandemien fordi man fjerner mellommenneskelig kontakt. Gjennomgående i denne oppgaven, har viktigheten av uformelle møteplasser meldt seg for norsklærende. Behovet for slike møteplasser har økt under pandemien, da de få uformelle arenaene falt bort. Jeg anser det som et funn at mange innvandrere har lite kontakt med nordmenn både før pandemien, men spesielt under sosial- nedstengning. Jeg har forsøkt å vise dette gjennom hele oppgaven, ved å vise til mediedebatt, faglitteratur og min egen empiri. Det fremkommer at det er usynlige aspekter ved den norske kultur, som blir vanskelig for innvandrere å forholde seg til, nettopp fordi det ligger implisitt.

Det har det vært flere utfordringer knyttet til håndtering av personlige kriser for mine informanter som er forbundet med sosial nedstengning. Mitt inntrykk er at det er behov for byråkratiske kontaktpersoner som er mer tilgjengelige en det sosialarbeidere på NAV er nå.

Jeg stilte et spørsmål i forhold til språklig inkludering på side 48. Spørsmålet var følgende; Hva er den viktigste markøren i forhold til medlemskap i den norske majoritet? Språk, teknologi og ekskludering har vært paraplybegrepene i denne oppgaven, da de henger tett sammen i henhold til oppgavens problemstilling. Medlemskap i det norske samfunnet er svært komplekst, og svaret på hva slikt medlemskap inneholder vil variere avhengig av hvem man spør. Mine informanter har få norske relasjoner, og holder seg helst til mennesker de opplever fellestrekk med. Nordmenn holder seg sammen med de man opplever «likhet» med, noe som gjør at man kan lure på hva vellykket integrering egentlig er. Hvordan ville et slikt samfunn se ut?

Konklusjon

Jeg vil nå konkludere min etnografiske analyse, ved å forsøke å svare på følgende spørsmål; *Hva skjer med læringsutbyttet for nyankomne innvandrere når en fjerner det mellommenneskelige ved fysiske møteplasser når en lærer norsk, og hvordan oppleves inkludering i det norske samfunnet av nyankomne innvandrere?*

Læringsutbyttet fra språklæring er vist avhengig av det totale utdanningsnivået til den som lærer norsk. Tidligere utdanning fra hjemland, sammen med nåværende norsknivå er avgjørende for godt læringsutbytte over digitale hjelpemiddel. Det er påvist en sammenheng mellom digital kompetanse og generell utdanning.

Ved å fjerne det mellommenneskelige ved fysiske møteplasser mister man følelsen av tilhørighet, og man endrer måten man utlever sitt sosiale liv. Ensomhet har vist seg voksende under sosial nedstengning og sosial isolasjon, som igjen kan føre til psykiske helseplager. Dette er en ugunstig utvikling, og jeg foreslår utredning og iverksetting av forebyggende tiltak for sårbare grupper under slike situasjoner. Unge enslige menn som bor alene, som samtidig er permittert og/eller har hjemmeundervisning, er blitt vist sårbare og utsatt i denne situasjonen.

I min søken om å forstå den digitale utviklingen og dets påvirkning på menneskelig sosialisering, har jeg stilt spørsmålet- kan digitale rom bli til digitale steder? Det korte svaret vil være, ikke ennå, men det kan ikke utelukkes for fremtiden. Som vist i denne oppgaven er sosialitet meget komplisert, og det skal mye til å overføre en slik kompleksitet til «nuller og entall».

Jeg argumenterer her for at det rår et paradoks rundt koronapandemien, da det er et større behov for fungerende velferdstjenester, samtidig som møteplassene på NAV forsvinner. Dette har skjedd i spesiell grad under koronapandemien, da det ble hjemmekontor, og det derfor ikke var mulig å møte en sosialarbeider. De behovene som melder seg under sosial nedstengning og smittevernstiltakene kan vise til ubalanse i folks psykiske helse. Det betyr derimot ikke at det er riktig eller feil å gjennomføre når det er snakk om slike omfang. Allikevel vil jeg hevde det er gunstig å etablere trygge og stabile psykisk-helsetjenester som man ser det er behov for. Psykisk-helsetjeneste har allerede lange ventetider i offentlig sektor, mens tilbud i privat psykisk-helsetjeneste har økt under pandemien. Menneskers psykiske helse blir derfor markedsstyrt og kommersialisert, ved økt privatisering. Etterspørselen er stor, og tilgangen øker i privat sektor, men her er det igjen mange som faller utenfor ettersom det ofte er dyrt å gå privat. Psykisk helse er like viktig som fysisk helse, og at regjeringen legger til rette for dette i fremtidig statsbudsjett, er avgjørende for takling av en eventuell krise. For fokusgruppen i denne studien hevder jeg det ville vært gunstig med smittevernsvennlige møteplasser som forebyggende tiltak for god psykisk helse.

Forslag til videre forskning

I en verden som i økende grad er avhengig av digitale hjelpemiddel i hverdagen, har koronapandemien tydeliggjort hvilken rolle det digitale spiller i kommunikasjon, formidling, læring og sosialisering. Det ville derfor vært interessant å gå i dybden på menneskers digitale forankring, og hvordan deltagelse i, og bruk av digitale hjelpemiddel omformer identitet og sosialitet.

Et annet poeng som kan vektlegges i senere analyser, som også Fafo bemerket i sin rapport (Kavli & Lillevik, 2020), er å se på brukeropplevelsen til deltagerne i introduksjonsprogrammet under Covid19, da jeg ikke fikk tilgang til slik informasjon. Denne informasjonen vil dog uunngåelig bli innhentet post-pandemi, og informasjonen kan derfor bli farget av dette. Jeg hevder det allikevel er av verdi, ettersom deres stemme sjelden blir vektlagt i forming av programmet. Dette er forståelig vanskelig på språklig grunnlag, men man kan muligens ha hyppigere spørreundersøkelser blant deltagerne om deres opplevelse av programmet, etter endt program. Det er også andre områder som kan utforskes i akademia vedrørende språklærings-initiativ.

Her er frivillighetssektoren god, men å gjøre en grundig undersøkelse av utbytte av slike frivillighetstilbud, kunne gitt forslag til staten om nye gunstige læringsformer i deres statlige program. Introduksjonsprogrammet er som nevnt i introduksjonskapittelet endret vesentlig for de som begynner programmet etter første januar 2021, og det er bevilget nesten 93 millioner kroner til å videreføre tiltak med utvidet introduksjonsprogram for denne gruppen. De som dog begynte programmet tidligere, får ikke tilsvarende lettelse i krav (Kunnskapsdepartementet, 2021). Dette er en fin anerkjennelse fra norske myndigheter rundt omstendighetene deltagerne har vært i når de lærer norsk, men de som faktisk har vært i programmet under pandemien trenger ivaretagelse på lik linje med de som starter opp nå.

Referanser

- Alfadda, A.H, Mahdi, H.S. (2021). Measuring Students' Use of Zoom Application in Language Course Based on the Technology Acceptance Model (TAM). *Journal of Psycholinguistic Research*. <https://doi.org/10.1007/s10936-020-09752-1>
- Alam, K, & Imran, S. (2015). The digital divide and social inclusion among refugee migrants. *Information Technology & People (West Linn, Or.)*, 28(2), 344–365. <https://doi.org/10.1108/ITP-04-2014-0083>
- Anderson, B. (2006 [1983]). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Bagga-Gupta, S., Messina Dahlberg, G., & Lindberg, Y. (2019) (Red). *Virtual Sites as Learning Spaces: Critical Issues on Language Research in Changing Eduscapes* (s. 269-290). Cham: Palgrave Macmillan
- Barstad, A., Molstad, C.S. (2020) *Integrering av innvandrere i Norge*. (Rapport nr. 44) Oslo: statistisk sentralbyrå
- Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries*. Oslo: Universitetsforlaget
- Bhanot, D, Singh, T, Verma, S. K, & Sharad, S. (2021). Stigma and Discrimination During COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Public Health*, 8, 577018–577018. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.577018>
- Boellstorff, T. (2015). *Coming of age in second life* (REV - Revised ed.). Princeton: Princeton University Press
- Boroditsky, L. (2001). Does Language Shape Thought?: Mandarin and English Speakers' Conceptions of Time. *Cognitive Psychology*, 43(1), 1–22. <https://doi.org/10.1006/cogp.2001.0748>
- Brandvold, Å. (2021,18, januar). Diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm tordner mot manglende koronainformasjon. *Klassekampen*. S.6-7
- Choi, M, Glassman, M, & Cristol, D. (2017). What it means to be a citizen in the internet age: Development of a reliable and valid digital citizenship scale. *Computers and Education*, 107, 100-112.
- Choi, M., Cristol, D., Gimbert, B. (2018). Teachers as digital citizens: The influence of individual backgrounds, internet use and psychological characteristics on teachers' levels of digital citizenship. *Computers and Education*.121. 143-161
- Dalland, O. (2017). *Metode og Oppgaveskriving*. (6.utg.). Oslo: Gyldendal.
- Douglas, M. (2005 [1966]). *Purity and danger: An analysis of concept of pollution and taboo*. London: Routledge.
- Dourish, P. (2006). Re-Space-Ing Place: "Place" and "Space" Ten Years On. In CSCW '06

Proceedings of the 2006 20th Anniversary Conference on Computer Supported Cooperative Work (pp. 299–308). New York: ACM.

- Ebrahimi, O, Hoffart, A, & Johnson, S.U. (2021). Physical Distancing and Mental Health During the COVID-19 Pandemic: Factors Associated With Psychological Symptoms and Adherence to Pandemic Mitigation Strategies. *Clinical Psychological Science*, 9(3), 489–506. <https://doi.org/10.1177/2167702621994545>
- Einarsen, K.J. (2013, 10 desember). Språket – første skritt mot integrering. Hentet 13. april, 2021 fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/spraaket-forste-skritt-mot-integrering>
- Eriksen, T.H. (1998). *Et langt kaldt land, nesten uten mennesker*. Oslo: Universitetsforlaget
- Eriksen, T. H (2010). *Samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H (2016). *Overheating: An anthropology of accelerated change*. London, England: Pluto Press.
- Fausey, C. M, Boroditsky, L. (2010). Subtle linguistic cues influence perceived blame and financial liability. *Psychonomic Bulletin & Review*, 17(5), 644-650.
- Feenberg, A. (1991). *Critical Theory of Technology*. Oxford: University Press.
- FHI, (2020, 29. Oktober). *Informasjon om bruk av munnbind på flere språk - plakater og informasjonsark*. Hentet 22. april, 2021 fra <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/infomateriell/informasjon-om-bruk-av-munnbind-pa-flere-sprak/?term=&h=1>
- Fjeld, A. (2020). Fremmedgjøring, *Store norske leksikon*. Hentet 10 mars, 2021 fra <https://snl.no/fremmedgj%C3%B8ring>
- Fuglerud, O. (2004). Constructing exclusion. The micro-sociology of an immigration department. *Social Anthropology*, 12(1), 25–40. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8676.2004.tb00088.x>
- Gal, S. (2015). Politics of Translation. *Annual Review of Anthropology*, 44(1), 225–240. <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-102214-013806>
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge, England: Polity Press.
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society : outline of the theory of structuration* (pp. XXXVII, 402). Polity Press.
- Gillespie, M, Osseiran, S, & Cheesman, M. (2018). Syrian Refugees and the Digital Passage to Europe: Smartphone Infrastructures and Affordances. *Social Media Society*, 4(1), DOI: 10.1177/2056305118764440

- Gullestad, F.H. (2020, 17. desember). Frykter at folk vil dø i kø. *Klassekampen*. s.8-9
- Gullestad, M. (2002). Invisible Fences: Egalitarianism, Nationalism and Racism. *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, 8(1), 45–63.
<https://doi.org/10.1111/1467-9655.00098>
- Gullestad, M. (1990). DOING INTERPRETIVE ANALYSIS IN A MODERN LARGE SCALE SOCIETY: The Meaning of Peace and Quiet in Norway. *Social Analysis: The International Journal of Anthropology*. No. 29 (December 1990), pp. 38-61 (24 pages)
Published By: Berghahn Books. *Social Analysis: The International Journal of Anthropology* hentet : 27.april 2021 fra
<https://www.jstor.org/stable/23163022>
- Gullberg, M. (1998). Gesture as a Communication Strategy in Second Language Discourse: A Study of Learners of French and Swedish. *Travaux de l'institut de linguistique de Lund*, 35. Lund: Lund University Press. Retrieved from
<https://lup.lub.lu.se/search/publication/18684>
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax Forlag
- Granovetter, Mark S. (1973). The Strength of Weak Ties. *The American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380. <https://doi.org/10.1086/225469>
- Hagerup, I.O.L, (2021, 6.januar) HVORFOR TOPPER INNVANDRERE SMITTESTATISTIKKEN?
Hentet 10. februar 2021 fra <https://www.uib.no/pandemi/141602/hvorfor-topper-innvandrere-smittestatistikken>
- Hall, E.T (1973). *Den skjulte Dimensjon*. København: Nyt Nordisk Forlag
- Halvorsen, K. (2005). *Ensomhet og sosial isolasjon i vår tid*. Oslo: Gyldendal
- Hampel, R. (2019). The Conceptualization of Time, Space, and the Body in Virtual Sites and the Impact on Language Learner Identities. I Bagga-Gupta, S., Messina Dahlberg, G., & Lindberg, Y. (Red). *Virtual Sites as Learning Spaces : Critical Issues on Language Research in Changing Eduscapes* (s. 269-290). Cham: Palgrave Macmillan
- Helgheim, A.E. (2020, 12. november) Viruskampen på østfronten. *Klassekampen*. S. 10-12
- Helsedirektoratet. (2020, 12.mars). Helsedirektoratet har vedtatt omfattende tiltak for hindre spredning av Covid-19. Hentet 9. februar 2021 fra
<https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/helsedirektoratet-har-vedtatt-omfattende-tiltak-for-a-hindre-spredning-av-covid-19>
- Helsedirektoratet (2021). *Koronakommisjonens rapport om myndighetenes håndtering av*

koronapandemien Oslo: HelseDirektoratet (sist faglig oppdatert 14. april 2021, lest 29. april 2021). Tilgjengelig fra

<https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/koronakommisjonens-rapport-om-myndighetenes-handtering-av-koronapandemien>

- Herbjørnsrud, D. (2021). Feil fra FHI og IMDi om korona blant innvandrere. *Utrop*. Hentet 12.mars, 2021 fra <https://www.utrop.no/plenum/ytringer/247195/>
- Holte, E. A. (2021, 8.januar) Derfor topper innvandrere smittestatistikken. *Utrop*. Hentet 10.februar 2021 fra https://www.utrop.no/nyheter/nytt/241218/?fbclid=IwAR1HWymQyzZLARTIjIJC77KUKwDCfp_qMAMgw1rxs71kYWBI6xSe834IQcc
- Introduksjonsloven. (2003). Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere. (LOV-2003-07-04-80). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/2003-07-04-80#KAPITTEL_2
- IMDI, (2014). *Årsrapport*. Oslo: Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet
- IMDI, (2015). *Årsrapport*. Oslo: Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet
- IMDI, (2020). *Årsrapport*. Oslo: Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet
- IMDI, (2020, 12.November). *Smittesituasjonen blant innvandrere og lokalt informasjonsarbeid*. Hentet 10. februar 2021 fra <https://www.imdi.no/om-imdi/aktuelt-na/smittesituasjonen-blant-innvandrere-og-lokalt-informasjonsarbeid/>
- IMDI, (2021, 27.Januar). *Ny lov om integrering*. Hentet 11. mai. 2021 fra <https://www.imdi.no/kvalifisering/regelverk/ny-integreringslov/>
- IMDI, (2021, 13. april). *Veiledning til midlertidig lov om tilpasninger i integreringsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19*. Hentet 21. april, 2021 fra <https://www.imdi.no/kvalifisering/regelverk/informasjon-vedrorende-midlertidig-forskrift-om-tilpasning-i-lovgivningen-om-opplaring-i-mottak-introduksjonsprogram-og-opplaring-i-norsk-og-samfunnskunnskap-som-folge-av-utbrudd-av-covid-19/veiledning-til-midlertidig-lov-om-tilpasninger-i-integreringsloven-for-a-avhjelpe-konsekvenser-av-utbrudd-av-covid-19/>
- Israel, J., & Eliassen, R. (1972). *Om fremmedgjøring: Fra Marx til moderne sosiologi*. Oslo: Pax.
- Jenkins, R. (2012). *Being Danish: paradoxes of identity in everyday life* (2nd. ed). Museum Tusulanum Press
- Kavli, C.H, Lillevik, R. (2020). «Vi har nå holdt hjulene i gang» *Kommunenes integreringsarbeid under koronautbruddet*. (Fafo-rapport nr.16)
- Kalantzis, M., & Cope, B. (2015). Learning and New Media. In D. Scott & E. Hargreaves (Eds.),

The SAGE Handbook of Learning (s. 373–387). Los Angeles: Sage.

- Kjøs et.al. (2021). *Livskvalitet, psykisk helse og rusmiddelbruk under Covid-19-pandemien. Utfordringsbilde og anbefalte tiltak. Rapport fra regjeringsoppnevnt ekspertgruppe*. Hentet 09.juni 2021 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f3f79f0e0acf4aebaa05d17bfdb4fb28/rapport-fra-ekspertgruppe-livskvalitet-psykisk-helse-og-rusmiddelbruk.pdf>
- Krumer-Nevo, M, & Sidi, M. (2012). Writing Against Othering. *Qualitative Inquiry*, 18(4), 299-309.
- Kompetansenorge. (2021, 6. februar). Norskprøve. Hentet 6.februar.2021 fra <https://www.kompetansenorge.no/prover/norskprove/om-proven/#ob=24913>
- Kopecki, D. (2020, 18. mars). WHO officials warn US President Trump against calling coronavirus 'the Chinese virus'. *CNBC*. Hentet 12. juni fra <https://www.cnn.com/2020/03/18/who-officials-warn-us-president-trump-against-calling-coronavirus-the-chinese-virus.html>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/b98e1d0bbe9248cb94e00d1e935f2_137/regjeringens-integreringsstrategi-20192022.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2021, 11. mai). *Styrkar integreringa med over 100 millionar kroner*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/styrkar-integreringa-med-over-100-millionar-kroner/id2848720/>
- Levy R.I, Hollan,W.D (2014) Person-Centered Interviewing and Observation Bernard, H. Russell, & Gravlee, Clarence C. (Red). *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*. s. 313-342. California: Rowman & Littlefield
- Long, M. H. (1983). Native speaker/non-native speaker conversation and the negotiation of comprehensible input1. *Applied Linguistics*, 4(2), 126–141. <https://doi.org/10.1093/applin/4.2.126>
- Madden, R. (2010). *Being Ethnographic. A guide to the Theory and Practice of Ethnography*. Sage Publications: U.K
- Mauss, M. (1979) *Body Techniques, in Sociology and Psychology*. London: RKP, 95–123.
- Mamelund, S.E. & Dimka, J. (2021). Social inequalities in infectious diseases. *Scandinavian*

Journal of Public Health, 15 Mars.

- Mundiri, A., Eka Mahmud, M., Ubaidillah, M., Azizah, N., Zuhro, L., & Hasanah, F. (2021). Learning Agility During Pandemic; Outstanding Strategy in Language Learning by Using Zoom Application. *Journal of Physics. Conference Series*, 1779(1), 12066. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1779/1/012066>
- Musante, K. (2014) Participant Observation. I Bernard, H. Russell, & Gravlee, Clarence C. (Red). *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*. s. 251-292. California: Rowman & Littlefield
- Naqvi, A. R. (Red). (2019). *Third Culture Kids. Å vokse opp mellom kulturer*. Oslo: Gyldendal
- Nilsen TS, Johansen R, Aarø LE, Kjøllesdal MKR, Indseth T. (2021) *Holdninger til vaksine, og etterlevelse råd om sosial distansering og hygiene blant innvandrere i forbindelse med koronapandemien*, FHI-rapport, 2021. Folkehelseinstituttet: Oslo. Hentet 21. april 2021 fra: <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2021/holdninger-til-vaksine-og-etterlevelse-av-rad-om-sosial-distansering-og-hygiene-blant-innvandrere-i-forbindelse-med-koronapandemien-rapport-2021.pdf>
- Pellow, D. (1996). *Setting boundaries: The anthropology of spatial and social organization*. Westport, Conn: Bergin & Garvey
- Pettersen, L. (2018). Digitalisering. *Norsk Medietidsskrift*, 25(4), 1-17.
- Platto, S, Xue, T & Carafoli, E. (2020). COVID19: An announced pandemic. *Cell Death & Disease*, 11(9), 799.)
- Regjeringen. (2020, 20.april). Korona-veiledere for skolene klare. Hentet 9. februar. 2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/korona-veiledere-for-skolene-klare/id2698244/>
- Regjeringen. (2020, 7. desember). Utlendinger med helsefaglig kompetanse skal få bidra under pandemien. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/Koronasituasjonen/tidslinje-koronaviruset/id2692402/>
- Regjeringen. (2020, 8. desember). Setter i gang strakstiltak for å få ned smitten blant innvandrere. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/Koronasituasjonen/tidslinje-koronaviruset/id2692402/>
- Rogers, K. (2020). Pandemic. *Encyclopædia Britannica Online*, 2020-07-02.
- Schuff, H.M.T (2019). Navigating Cultures: Narratives of Becoming Among Young Refugees in Norway. *Human Arenas*, 2(3), 261–281. <https://doi.org/10.1007/s42087-018-0052-4>

- Southcott, T, & Theodore, D. (2020). Othering. *Journal of Architectural Education* (1984), 74(2), 162-164. DOI: <https://doi.org/10.1080/10464883.2020.1790892>
- Språkrådet. (2021, 1.juni). *Antall ord i norsk*. Hentet fra <https://www.sprakradet.no/svardatabase/sporsmal-og-svar/antall-ord-i-norsk/>
- Stensrud, A. B, Eriksen, T.H. (2019). Anthropological Perspectives on Global Economic and Environmental Crises in an Overheated World. I Stensrud A.B, Eriksen, T.H. (Red.) *Climate, Capitalism and Communities. An Anthropology of Environmental Overheating*. (s.1-22). London: Pluto Press
- Trondstad, K.R. (2009). *Opplevd diskriminering blant innvandrere med bakgrunn fra ti ulike land*. (Rapport 2009:47) Oslo: SSB
- Trondstad, K.R, Hernes, V. (2016) *Introduksjonsprogram for flyktninger i Norge, Sverige og Danmark*. Plan 2 2016, vol 48 s. 28-34. Hentet fra <https://www.idunn.no/plan/2016/02>
- Turner, V. W. (1967). *The Forest of Symbol, Aspects of Ndembu Ritual*. UK: Cornell University Press.
- Tønnessen, M. (2021). Innvandrere. *Store Norske Leksikon*. Hentet 12. juni 2021 fra <https://snl.no/innvandrer>
- Utrop. (2020, 8. desember). Melby med strakstiltak for å få ned smitten blant innvandrere. *Utrop*. Hentet 12. juni 2021 fra: <https://www.utrop.no/nyheter/notis/238683/?fbclid=IwAR2OOZfPkcsGI9LH2ySp0X6ZEhKXWzOfYrqO2NURT3wNyUwW5X3eufFByjA>
- Van Gennep, A. (1960). *The rites of passage*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Whorf, B. (1956). In J. B. Carroll (Ed.), *Language, thought, and reality: Selected writings of Benjamin Lee Whorf*. Cambridge, MA: MIT Press.